

Univerzita Pardubice

Fakulta restaurování

Ateliér restaurování uměleckých děl na papíru

a souvisejících materiálech

Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl

Restaurování souboru malířských uměleckých děl na papíru

Monika Peňázová

Vedoucí práce: Josef Čoban, akad. mal. a restaurátor

Bakalářská práce

2017

Univerzita Pardubice
Fakulta restaurování
Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Monika Peňázová**
Osobní číslo: **R13006**
Studijní program: **B8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Restaurování a konzervace uměleckých děl na papíru a souvisejících materiálech**
Název tématu: **Restaurování souboru malířských uměleckých děl na papíru**
Zadávající katedra: **Ateliér restaurování uměleckých děl na papíru**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářskou prací diplomantka dokládá schopnost provést kompletní restaurování souboru malířských děl na papírových podložkách nebo jejich určených částech, a to konkrétně:

- olejomalby na masonitu Jana Kotíka "Žlutá židle" inv. č. O 342, doba vzniku 1945 pro Východočeskou galerii v Pardubicích (včetně dobového ozdobného rámu);

- monotypu - olejomalby - na papírové podložce od Aloise Wierera "Před zrcadlem", inv. č. C 13119, nedatováno,

asi 1. čtvrtina 20. století (?), rozměry monotypu 350 x 265 mm, pro Moravskou galerii v Brně;

- suchého pastelu na papírové podložce od Miloslava Holého, "Zátiší s vejci", inv. č. O 1554, 1949, rozměry pastelu

395 x 500 mm, pro GASK Galerii Středočeského kraje (včetně dobového ozdobného rámu);

- suchého pastelu na papírové podložce od Viléma Kratochvíla, "1. Máj 1890", inv. č. O 667, nedatováno, asi 50. léta 20. století, pro GASK Galerii Středočeského kraje (včetně adjustování do nového ozdobného rámu), rozměry 1280 x 1040 mm, společně

s Monikou Košárkovou, studentkou IV. ročníku ARUDP);

- kvaše na papírové podložce "Pán Ježíš od Jána pokřtěn", panel č. 12, nesignováno, autor neznámý, nedatováno,

asi přelom 19. a 20. století, rozměry malby 593 x 437 mm, dílo je majetkem FR UPa a pochází z Prackova;

- kombinované techniky na papírové podložce dvě papírové aplikace z tapet z panelů 8.P a 11.P z Velkého čínského salonu

ze SZ Veltrusy, nedatováno, 18. stol. (?), autor neznámý, největší rozměry maleb na aplikacích 280 x 289 mm a 265 x 285 mm, zadavatel Josef Čoban, akad. mal. a rest. pro NPÚ Středočeského kraje.

Tato bakalářská práce zahrnuje veškeré restaurátorské činnosti na určených uměleckých dílech tj. pracovní postupy, spojených s průzkumem, konzervováním, očištěním povrchů a restaurováním původních maleb a kreseb i včetně příslušného technologického průzkumu jednotlivých děl, záznamu jejich stavů, dokumentování provedených zásahů a vyhotovení restaurátorské dokumentace ve smyslu pravidel, stanovených FR UP pro psaní bakalářských prací.

Na dílech provede diplomantka restaurátorský průzkum podložek, techniky malby a kresby, případně lakových vrstev nebo fixativů, dále pak zjištění stavu dochování děl, druhotných zásahů a rozbor poškození. Na základě restaurátorských

a laboratorních průzkumů následně vypracuje detailní návrhy na restaurování, které budou schválené vedoucím práce

a pověřenými zástupci majitelů děl. Na základě schválených návrhů provede diplomantka restaurování, kdy veškeré postupy budou průběžně konzultované a odsouhlasené vedoucím práce, oponentem a zástupci majitelů. Na závěr diplomantka odděleně vyhotoví jednotlivé restaurátorské dokumentace v písemné archivní podobě a na CD pro předání majitelům.

Jako teoretickou část bakalářské práce diplomantka vypracuje pojednání s názvem "Alois Wierer, život a dílo, rešerše dostupných materiálů" ve vazbě na restaurování monotypu olejomalby na papírové podložce.

Rozsah grafických příloh:

Rozsah písemné zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Prof. B. Slánský, Techniky malby I. díl;

Šimůnková E., Bayerová T., Pigmenty, Stop Praha, 1999;

Šimůnková E., Karhan J., Pigmenty, barviva a metody jejich identifikace, Stop Praha, 1993;

Đurovič M. a kol., Restaurování a konzervování archiválií a knih, ISBN 80-7185-383-6, Paseka, Praha 2002;

Kubička R., Zellinger J., Výkladový slovník malířství, grafiky a restaurátorství, ISBN 0-247-9046-7, Grada 2004;

Knut Nicolaus, The Restauration of Painting, Könemann, ISBN 3-89508-922;

Živná Lucie, Diplomová práce 2014/2015, Suchý pastel, FR UPa;

Cikrytová Tereza, Zmapování dochovaných tapet orientálního stylu v České republice, Projekt SGFR01/2011, Studentská grantová soutěž, Řešitelka: Mgr. Art. Veronika Kopecká, članka řešitelského týmu a autorka katalogu. BcA.

Tereza Cikrytová, FR UPa, ARUDP, 2011;

WANG Yao-ť ing, Čínské malířství, Průvodce filosofií, technikou a historií, přeložila Michaela Pejčochová, Euromedia Group, k. s. - Knižní Klub 2008, ISBN 978-80-242-2239- 4;

Nedbalová Tereza, Restaurování ideální poloviny jednoho panelu (supraporty) ze souboru tapet z tzv. Velkého čínského salonku SZ Veltrusy, Praktická bakalářská práce 2006 2007 (společně s Michaelou Kudovou Kudovou), FR UPa 2007.

Vedoucí bakalářské práce:

ak. mal. Josef Čoban

Ateliér restaurování uměleckých děl na papíru

Datum zadání bakalářské práce: **15. listopadu 2016**

Termín odevzdání bakalářské práce: **16. května 2017**

Ing. Karol Bayer
děkan

L.S.

ak. mal. Josef Čoban
vedoucí ateliéru

V Litomyšli dne 11. května 2017

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice (Dislokované pracoviště – Fakulta restaurování, Litomyšl).

V Litomyšli dne 11. 5. 2017

Monika Peňázová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat všem, kteří mě podporovali a bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

Především velké poděkování patří mému vedoucímu práce Josefu Čobanovi akad. mal. a rest. za odborné vedení, za pomoc, cenné rady a za čas, který mi ochotně věnoval.

Dále bych chtěla poděkovat panu Mgr. A. Luboši Machačkovi za odborné rady k průběhu praktické části bakalářské práce a za pomoc při průzkumu v infračervené reflektografii. Paní Ing. Aleně Hurtové za zpracování chemicko-technologických analýz. Paní Ing. Marcele Pejchalové za analýzy k biologickému napadení. Panu PhDr. Arnovi Paříkovi, historikovi umění a kurátorovi Židovského muzea v Praze, za ochotu, čas a pomoc při získávání informací k teoretické části práce. Panu Mgr. Jiřímu Kašemu za korekturu teoretické části. Panu PhDr. Lud'ku Jiráskovi CSc., řediteli Archivu AVU, za poskytnutí informací k teoretické části práce. Mgr. A. Haně Čobanové za odborné rady týkající se restaurování rámu.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat své rodině za podporu.

Anotace

Tato bakalářská práce pojednává o komplexním restaurování šesti uměleckých děl na papírové podložce. Monotyp – olejomalba na papíře „*Před zrcadlem*“ od Aloise Wierera. Olejomalba na masonitu „*Žlutá židle*“ od Jana Kotíka. Pastel na velurovém papíře „*Zátiší s vejci*“ od Miloslava Holého. Pastel na papíře „*1. Máj 1890*“ od Viléma Kratochvíla. Kvaš na papíře „*Pán Ježíš od Jána pokřtěn*“. Dvě papírové části z tapet ze státního zámku Veltrusy.

Teoretická část práce navazuje na restaurování monotypu – olejomalby na papírové podložce od Aloise Wierera. Práce představuje ve stručnosti jeho život a dílo a je doplněna rešerší dostupných materiálů.

Klíčová slova

Alois Wierer, restaurování, papír, monotyp, olejomalba, rám, pastel, kvaš, Veltrusy

Title

Restoration of Collection of Paintings on Paper

Annotation

The bachelor thesis deals with complex restoration of six artworks on paper. Monotype – oil painting on paper „*In front of the mirror*“ by Alois Wierer. Oil painting on masonit „*The yellow chair*“ by Jan Kotík. Pastel on velour paper „*Stillife with the eggs*“ by Miloslav Holý. Pastel on paper „*1. May 1890*“ by Vilém Kratochvíl. Gouache on paper „*Lord Jesus baptized by John*“. Two paper parts of wallpapers from chateau Veltrusy.

Theoretical part of this thesis refers to restoration of monotype – oil painting on paper support by Alois Wierer. Thesis introduces shortly his life and his work, there is added enclosure with recherche of available materials.

Keywords

Alois Wierer, restoration, paper, monotype, oil painting, frame, pastel, gouache, Veltrusy

Obsah

1	Úvod	16
2	Restaurátorská dokumentace: „Před zrcadlem“ A. Wierer	17
2.1	Úvod.....	22
2.2	Popis díla.....	23
2.2.1	Typologický popis	23
2.2.2	Popis stavu díla před započítím restaurátorských prací	23
2.3	Nálezová (průzkumová) zpráva	24
2.3.1	Metodika průzkumu	24
2.3.2	Neinvazivní metody průzkumu	24
2.3.3	Invazivní metody průzkumu	25
2.3.4	Vyhodnocení průzkumů	26
2.4	Restaurátorský záměr	27
2.5	Postup restaurátorských prací	29
2.5.1	Fotodokumentace a průzkumy	29
2.5.2	Konsolidace barevných vrstev	29
2.5.3	Opatrné očištění nasucho	29
2.5.4	Měření hodnot pH dotykovou elektrodou.....	30
2.5.5	Doplnění ztrát papírové podložky	30
2.5.6	Pomocné pruhy – stripy – z japonského papíru	30
2.5.7	Napnutí na alkalickou lepenku	31
2.5.8	Retuše	31
2.5.9	Adjustace	31
2.6	Seznam použitých materiálů	32
2.7	Podmínky a způsob uložení	33
2.8	Literatura.....	33
2.9	PŘÍLOHA 1 – Obrazová příloha.....	34

2.9.1	Seznam obrazové přílohy	34
2.10	PŘÍLOHA 2 – Chemicko-technologický průzkum	46
3	Alois Wierer, život a dílo, rešerše dostupných materiálů.....	52
3.1	Úvod.....	53
3.2	Život.....	54
3.3	Dílo	56
3.4	Zařazení restaurovaného díla do tvorby A. Wierera	58
3.5	Ostatní	59
3.5.1	Výstavy	59
3.5.2	Zastoupení ve sbírkách	62
3.6	Rešerše dostupných materiálů.....	63
3.6.1	Literatura	63
3.6.2	Prameny.....	64
3.6.3	Ilustrace	65
3.7	Obrazová příloha	66
3.7.1	Seznam obrazových příloh.....	66
4	Restaurátorská dokumentace: „Žlutá židle“ J. Kotík.....	78
4.1	Úvod.....	83
4.2	Popis díla.....	84
4.2.1	Typologický popis	84
4.2.2	Popis stavu díla před započítím restaurátorských prací	85
4.3	Nálezová (průzkumová) zpráva	86
4.3.1	Metodika průzkumu	86
4.3.2	Neinvazivní metody průzkumu	86
4.3.3	Invazivní metody průzkumu	87
4.3.4	Vyhodnocení průzkumů	88
4.4	Restaurátorský záměr	89

4.5	Postup restaurátorských prací	91
4.5.1	Fotodokumentace a průzkumy	91
4.5.2	Vyjmutí z rámu	91
4.5.3	Prekonsolidace	91
4.5.4	Čištění díla	91
4.5.5	Snímání štítku z rubové strany	91
4.5.6	Odstranění nepravidelných nánosů barev z rubové strany	91
4.5.7	Rovnění	92
4.5.8	Ztenčování lakové vrstvy	92
4.5.9	Tmelení	92
4.5.10	Retuše	93
4.5.11	Restaurování rámu	93
4.5.12	Rámování	94
4.6	Seznam použitých materiálů	95
4.7	Podmínky a způsob uložení	97
4.8	Literatura	97
4.9	PŘÍLOHA 1 – Obrazová příloha	98
4.9.1	Seznam obrazové přílohy	98
4.10	PŘÍLOHA 2 – Chemicko-technologický průzkum	115
5	Restaurátorská dokumentace: „Zátiší s vejci“ M. Holý	119
5.1	Úvod	124
5.2	Popis díla	125
5.2.1	Typologický popis	125
5.2.2	Popis stavu díla před započítím restaurátorských prací	125
5.3	Nálezová (průzkumová) zpráva	126
5.3.1	Metodika průzkumu	126
5.3.2	Metody neinvazivního průzkumu	126

5.3.1	Průzkum v ultrafialovém záření	127
5.4	Vyhodnocení průzkumů.....	127
5.5	Restaurátorský záměr	128
5.6	Postup restaurátorských prací	130
5.6.1	Vyjmutí díla z rámu	130
5.6.2	Přenesení uvolněného pastelu ze skla na japonský papír	130
5.6.3	Odstranění hrubých nečistot.....	131
5.6.4	Konsolidace barevné vrstvy	131
5.6.5	Zkoušky soudržnosti barevných vrstev	131
5.6.6	Retuše	132
5.6.7	Úprava distančních lišt z lepenky	132
5.6.8	Adjustace	133
5.6.9	Opatrné očištění rubové strany nasucho	133
5.6.10	Restaurování rámu	133
5.6.11	Zarámování.....	134
5.7	Seznam použitých materiálů	135
5.8	Podmínky a způsob uložení	136
5.9	Literatura.....	136
5.10	Obrazová příloha	137
5.10.1	Seznam obrazových příloh.....	137
6	Restaurátorská dokumentace: „I. Máj 1890“ V. Kratochvíl	151
6.1	Úvod.....	156
6.2	Popis díla.....	157
6.2.1	Typologický popis	157
6.2.2	Popis stavu díla před započítím restaurátorských prací	157
6.3	Nálezová (průzkumová) zpráva	158
6.3.1	Metodika průzkumu	158

6.3.2	Neinvazivní metody průzkumu	158
6.3.3	Invazivní metody průzkumu	158
6.3.4	Vyhodnocení průzkumů	159
6.4	Restaurátorský záměr	160
6.5	Postup restaurátorských prací	161
6.5.1	Fotodokumentace a průzkumy	161
6.5.2	Odstranění hrubých prachových nečistot	161
6.5.3	Konsolidace	161
6.5.4	Sejmutí díla z dřevěného napínacího rámu.....	161
6.5.5	Opatrné očištění rubové strany nasucho drolivou pryží.....	161
6.5.6	Měření pH dotykovou elektrodou	162
6.5.7	Vyrovnání obvodových lemů	162
6.5.8	Slepení trhlin	162
6.5.9	Testování adhezivní klucelové fólie a fólie Beva 371b filmu	162
6.5.10	Zajištění trhlin japonským papírem.....	162
6.5.11	Nalepení pomocných pruhů – stripů – z japonského papíru	163
6.5.12	Retuše	163
6.5.13	Sanace napínacího rámu	163
6.5.14	Rovnění	163
6.5.15	Adjustace	163
6.6	Seznam použitých materiálů	165
6.7	Podmínky a způsob uložení	166
6.8	Literatura.....	166
6.9	PŘÍLOHA 1 – Obrazová příloha.....	167
6.9.1	Seznam obrazové přílohy.....	167
6.10	PŘÍLOHA 2 – Chemicko-technologický průzkum.....	182
7	Restaurátorská dokumentace: „Pán Ježíš od Jána pokřtěn“.....	185

7.1	Úvod.....	190
7.2	Popis díla.....	191
7.2.1	Typologický popis	191
7.2.2	Popis stavu díla před započítím restaurátorských prací	192
7.3	Chemicko-technologický průzkum	193
7.3.1	Metody neinvazivního průzkumu.....	193
7.3.2	Invazivní metody průzkumu	194
7.3.3	Vyhodnocení restaurátorského průzkumu	196
7.4	Restaurátorský záměr	197
7.5	Postup restaurátorských prací	198
7.5.1	Dezinfekce díla v parách n-butanolu.....	198
7.5.2	Restaurátorský průzkum díla.....	198
7.5.3	Odběr stěru	198
7.5.4	Mechanické čištění díla – líc.....	198
7.5.5	Měření pH.....	199
7.5.6	Konsolidace barevných vrstev	199
7.5.7	Stabilizační můstky z japonského papíru 9 g/m ²	199
7.5.8	Mechanické čištění díla – rub	199
7.5.9	Kapilární čištění	199
7.5.10	Klížení díla a zpevnění barevné vrstvy	200
7.5.11	Rovnění díla	200
7.5.12	Celoplošná skeletizace za studena.....	200
7.5.13	Snímání stabilizačních můstků.....	200
7.5.14	Doplnění ztrát papírové hmoty.....	201
7.5.15	Retuše.....	201
7.5.16	Adjustace díla	201
7.6	Seznam použitých materiálů	202

7.7	Podmínky a způsob uložení	204
7.8	Literatura.....	204
7.9	Obrazová příloha	205
7.9.1	Seznam obrazové přílohy	205
7.10	Příloha k chemicko-technologickému průzkumu	227
8	Restaurátorská dokumentace: dvě papírové aplikace z tapet ze SZ Veltrusy.....	236
8.1	Úvod.....	241
8.2	Popis díla.....	242
8.2.1	Typologický popis	242
8.2.2	Popis stavu díla před započítím restaurátorských prací	242
8.2.3	Historicko-umělecký kontext	243
8.3	Nálezová (průzkumová) zpráva	245
8.3.1	Metodika průzkumu	245
8.3.2	Metody neinvazivního průzkumu.....	245
8.3.3	Metody invazivního průzkumu	246
8.3.4	Vyhodnocení průzkumů	247
8.4	Restaurátorský záměr	248
8.5	Postup restaurátorských prací	249
8.5.1	Snímání novodobých přemaleb	249
8.5.2	Dokončení tmelení.....	249
8.5.3	Celoplošná tepelná skeletizace na Beva 371 film.....	249
8.5.4	Retuše.....	250
8.5.5	Zhotovení ochranné obálky.....	250
8.6	Seznam použitých materiálů	251
8.7	Podmínky a způsob uložení	252
8.8	Literatura.....	252

8.9	Obrazová příloha	253
8.9.1	Seznam obrazových příloh	253
8.10	Chemicko-technologická příloha	270
9	Závěr	275
10	Seznam použité literatury a pramenů	276
10.1	Seznam použité literatury: „ <i>Před zrcadlem</i> “ A. Wierer.....	276
10.2	Seznam použité literatury: Alois Wierer, život a dílo, rešerše dostupných materiálů	276
10.3	Seznam použitých pramenů a elektronických zdrojů: Alois Wierer, život a dílo, rešerše dostupných materiálů	277
10.4	Seznam použité literatury: „ <i>Žlutá židle</i> “ J. Kotík.....	280
10.5	Seznam použité literatury: „ <i>Zátiší s vejci</i> “ M. Holý.....	280
10.6	Seznam použité literatury: „ <i>1. Máj 1890</i> “ V. Kratochvíl.....	281
10.7	Seznam použité literatury: „ <i>Pan Ježíš od Jána pokřtěn</i> “	281
10.8	Seznam použité literatury: dvě papírové aplikace z tapet ze SZ Veltrusy	281
11	Seznam použitých zkratk	282

1 Úvod

Bakalářská práce podrobně dokumentuje komplexní restaurování malířských uměleckých děl na papírových podložkách nebo jejich určených částech. Jde o soubor šesti uměleckých děl vytvořený rozdílnými výtvarnými technikami. Cílem práce bylo omezit u děl jejich postupnou degradaci a navrátit jim jejich estetické hodnoty.

Konkrétně se jedná o monotyp – olejomalbu na papírové podložce od Aloise Wierera, „*Před zrcadlem*“, asi 1. čtvrtina 20. století ze sbírky Moravské galerie v Brně. Tato dokumentace je doplněna teoretickou částí, která se ve stručnosti zaměřuje na život a dílo malíře a grafika Aloise Wierera. Dále práce obsahuje rešerši dostupných materiálů. Téma práce bylo vybráno ve vazbě na restaurování monotypu – olejomalby na papírové podložce. Cílem práce bylo zjištění informací o tomto pozapomenutém autorovi a časové zařazení restaurovaného díla. Teoretická část byla konzultována s PhDr. Arnem Paříkem a Mgr. Jiřím Kašem.

Dalším objektem restaurování byla olejomalba na podložce z masonitu od Jana Kotíka, „*Žlutá židle*“, z roku 1945 ze sbírky Východočeské galerie v Pardubicích. Pastel na papírové podložce od Miloslava Holého, „*Zátiší s vejci*“, z roku 1949, ze sbírky Galerie Středočeského kraje p. o. (včetně restaurování dobového ozdobného rámu). Určená část pastelu na papírové podložce od Viléma Kratochvíla, „*I. Máj 1890*“, z 50. let 20. století, ze sbírky Galerie Středočeského kraje p. o. (včetně adjustování do ozdobného rámu) ve spolupráci s Monikou Košárkovou. Kvaš na papírové podložce z Prackova panel č. 12 s názvem „*Ježiš od Jána pokřtěn*“ od neznámého autora, asi z přelomu 19. a 20. století z majetku Fakulty restaurování Univerzity Pardubice. Určené části z kombinovaných technik na papírové podložce z panelu číslo 8.P a 11.P ze státního zámku Veltrusy, od neznámého autora, z 18. století, restaurováno pro NPÚ Středočeského kraje.

Při restaurátorském zásahu se k jednotlivým dílům přistupovalo individuálně na základě provedeného průzkumu a stanoveného stupně poškození. Jednotlivé kroky byly konzultovány s vedoucím práce Josefem Čobanem akad. mal. a rest.

Práce se skládá ze sedmi samostatných částí. První část je restaurátorská dokumentace díla „*Před zrcadlem*“ od A. Wierera. Následuje teoretická část doplňující tuto dokumentaci. Dále je v práci zařazeno pět dokumentací. Kvůli snadné orientaci je každá část doplněna na začátku obsahem. Přílohy jsou umístěny na konci jednotlivých částí. Za dokumentacemi je umístěn závěr. Poté následuje seznam použité literatury. Na konci práce je uveden seznam použitých zkratk.

2 Restaurátorská dokumentace: „*Před zrcadlem*“ A. Wierer

RESTAURÁTORSKÁ DOKUMENTACE

Alois Wierer

Před zrcadlem

Litomyšl

2017

Vedoucí práce: Josef Čoban, akad. mal. a rest., vedoucí ARUDP FR UPa

Restaurovala: Monika Peňázová, studující IV. ročníku ARUDP FR UPa

Počet vyhotovení restaurátorské dokumentace: 3

Místo uložení dokumentace:

Moravská galerie v Brně

Fakulta restaurování Univerzity Pardubice v Litomyšli

Soukromý archiv Moniky Peňázové

© Dokumentace jako dílo vědecké a literární je chráněna ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb. v úplném znění pozdějších dodatků (Autorský zákon) s tím, že právo k užití ve smyslu zákona č. 122/2000 Sb. v úplném znění pozdějších dodatků (Zákon o ochraně sbírek muzejní povahy) má Moravská galerie v Brně jako majitel díla.

Dokumentaci vypracovala:

Monika Peňázová, studující IV. ročníku ARUDP FR UPa

Prohlašuji, že jsem použila při restaurování pouze materiálů a postupů uvedených v této restaurátorské dokumentaci. Nejsem si vědoma nových zjištění a skutečností na restaurovaném díle, které by nebyly uvedeny v této dokumentaci.

Prohlašuji, že restaurátorský zásah byl proveden v mezích určených zadáním.

V Litomyšli dne: 15. 3. 2017

restaurovala:

Monika Peňázová,
studující IV. ročníku
ARUDP FR UPa

vedoucí práce:

Josef Čoban, akad. mal. a restaurátor,
vedoucí ARUDP FR UPa

Obsah

2	Restaurátorská dokumentace: „Před zrcadlem“ A. Wierer.....	17
2.1	Úvod.....	22
2.2	Popis díla.....	23
2.2.1	Typologický popis	23
2.2.2	Popis stavu díla před započítím restaurátorských prací	23
2.3	Nálezová (průzkumová) zpráva	24
2.3.1	Metodika průzkumu	24
2.3.2	Neinvazivní metody průzkumu	24
2.3.3	Invazivní metody průzkumu	25
2.3.4	Vyhodnocení průzkumů	26
2.4	Restaurátorský záměr	27
2.5	Postup restaurátorských prací	29
2.5.1	Fotodokumentace a průzkumy	29
2.5.2	Konsolidace barevných vrstev	29
2.5.3	Opatrné očištění nasucho	29
2.5.4	Měření hodnot pH dotykovou elektrodou.....	30
2.5.5	Doplnění ztrát papírové podložky	30
2.5.6	Pomocné pruhy – stripy – z japonského papíru	30
2.5.7	Napnutí na alkalickou lepenku.....	31
2.5.8	Retuše	31
2.5.9	Adjustace.....	31
2.6	Seznam použitých materiálů	32
2.7	Podmínky a způsob uložení	33
2.8	Literatura.....	33
2.9	PŘÍLOHA 1 – Obrazová příloha.....	34
2.9.1	Seznam obrazové přílohy	34

2.10 PŘÍLOHA 2 – Chemicko-technologický průzkum..... 46

Počet stran textu: 18

Počet stran obrazových příloh: 12

Počet fotografií: 16

Typ fotoaparátu: Digitální zrcadlovka Canon EOS 60D,
objektivy EF-S 17-85 mm a EF-S 60 mm

Autor fotografií: Monika Peňázová

Počet stran přílohy k chemicko-technologickému průzkumu: 6

Příloha:

Chemicko – technologický průzkum: autorka Ing. Alena Hurtová

Celkový počet stran: 36

2.1 Úvod

Předmět restaurování: „*Před zrcadlem*“

Inventární číslo: C13119

Autor: Wierer Alois, signováno v levém dolním rohu vyrytím do barvy „*A. Wierer*“

Doba vzniku: nedatováno, před 1910 (?)

Technika: monotyp – olejomalba (?) na papírové podložce, lokálně kresba rytá do vlhké barvy

Rozměry: celkové rozměry papírové podložky max. 434 × 329 mm (v. × š.), jedná se o nepravidelný obdélník, rozměry malby max. 370 × 285 mm (v. × š.)

Zadavatel: Moravská galerie v Brně

Zhotovitel: Univerzita Pardubice, Veřejná škola, zal. podle zák. č. 111/1998 Sb., sídlo Studentská 95, 532 10 Pardubice, zastoupená Ing. Karolem Bayerem, děkanem Fakulty restaurování, Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl

Vedoucí práce: Josef Čoban, akad. mal. a restaurátor, vedoucí ARUDP FR UPa

Restaurovala: Monika Peňázová, studující IV. ročníku ARUDP FR UPa

Autorka chemicko-technologického průzkumu: Ing. Alena Hurtová

Datum započetí a ukončení restaurátorských prací: 4. 1. 2017 – 15. 3. 2017

2.2 Popis díla

2.2.1 Typologický popis

Předmětem restaurování je monotyp – olejomalba (?) s názvem „*Před zrcadlem*“ s lokální kresbou rytou do vlhké barvy na papírové podložce [Obr. 1]. Dílo je signováno v levém dolním rohu vyrytím do nevytvrdlé barvy „*A. Wierer*“ [Obr. 2]. Doba vzniku není známá, dílo pravděpodobně vzniklo před rokem 1910.

Hlavním motivem obrazu je stará žena shlížející se v zrcadle. Nachází se tu další dvě postavy, starý muž a mladá žena. Muž sedí v popředí a mladá žena, pravděpodobně služebná, je na pozadí. Děj je umístěn do malé místnosti. Motiv zrcadla by mohl symbolizovat pomíjivost života nebo marnivost.

Malba je provedena třemi barvami. První vrstva je tvořena červenohnědou barvou, druhá tmavě hnědou barvou a třetí tvoří bílý rám. První vrstva vznikla obtištěním lokálně nanesené monochromní červenohnědé barvy na barevný, lehce nahnědlý papír se strukturou na povrchu (rub podložky je hladký). Přes část první vrstvy je obtištěna lineární štětcová kresba a plošné nepravidelně silné nánosy tmavě hnědé barvy. Do nich byla následně proryta lineární kresba, obnažující světlý povrch papírové podložky. Plošné nánosy tmavé barvy mají na povrchu strukturu, která mohla vzniknout buď štětcem, nebo prstem autora. Okolo výjevu s lazurní červenohnědou imprimiturou je ledabyle štětcem provedena nepravidelná bílá linka o šířce cca 10 – 15 mm.

Na rubové straně se nachází inventární číslo [Obr. 13] a jméno autora psané grafitovou tužkou [Obr. 10].

2.2.2 Popis stavu díla před započítím restaurátorských prací

Největším problémem díla bylo odpadávání tmavě hnědé barevné vrstvy [Obr. 3]. Především lokální robustní nánosy barvy byly destruované nepravidelně rozvětvenými krakely. V místech jejich zmnožení a křížení byla barevná vrstva uvolněná od nestabilizované papírové podložky v různě velkých šupinách, z nichž část již byla odpadaná (především ve spodní části monotypu a při jeho pravém okraji). Všechny odpadlé šupiny nebyly ztracené, některé byly nalezeny v ochranné papírové obálce díla (největší s rozměry 18 × 6 mm). Tmavě hnědá barva byla velmi křehká.

Dalším problémem barevné vrstvy bylo odpadávání bílé barvy. Červenohnědá barva byla místy odřená.

V levém horním rohu chyběla papírová podložka v rozsahu 20 × 40 mm, v pravém dolním v rozsahu 14 × 12 mm. Levý okraj papíru byl narušený dvěma nepravidelnými trhlinami směrem do středu; horní s délkou 13 mm, spodní 5 mm. V levém horním rohu byly dvě perforace po rýsováčku, v pravém horním bylo pět podobných perforací, které se nacházely i na horním, pravém a levém okraji díla. Těsně při pravém okraji podložky byl dlouhý sklad od spodního až k hornímu rohu. V místě ztráty papíroviny v pravém dolním rohu byl sklad natržený v délce 10 mm. Na díle se nacházela tmavá vrstva prachového depozitu.

2.3 Nálezová (průzkumová) zpráva

2.3.1 Metodika průzkumu

Restaurátorský průzkum byl zaměřen na zjištění charakteru díla, určení výtvarné techniky a použitých materiálů, zhodnocení stupně poškození a posouzení příčin těchto poškození. Restaurátorský průzkum dokumentoval stav díla před započítím restaurátorských prací a byl podkladem pro určení vhodného restaurátorského postupu.

2.3.2 Neinvazivní metody průzkumu

Průzkum v denním rozptýleném světle

Průzkumem v denním rozptýleném světle byla určena výtvarná technika, dále bylo zjištěno několik základních informací o podložce, barevné vrstvě a celkovém stavu díla. Viz 2.2 *Popis díla*

Průzkum v bočním světle

V bočním světle byla zkoumána nerovnost podložky, její perforace, trhliny, zvlnění, vystouplé části atd., v barevné vrstvě pak její reliéf, struktura malby a poškození. Viz 2.2 *Popis díla*

Průzkum v ultrafialové luminiscenci

Při fotografování byly použity UV lampy s trubicemi značky Philips TL – D 18 W BLB, s rubínovým sklem. Fotografie byly pořízeny bez použití filtru [Obr. 4 a 5]. Průzkum v UV luminiscenci proběhl až po konsolidaci barevné vrstvy. V UV záření

nebyly prokázány na díle aktivní plísně. Výrazně luminovala bílá linka. Dále luminoval prachový depozit vyskytující se na díle. Místa s tmavě hnědou barvou (pravděpodobně s olejovými pojidly) se výrazně odlišovala ještě intenzivnější tmavou barvou než v bílém světle. Skvrny z rubové strany luminovaly do světle oranžové barvy.

2.3.3 Invazivní metody průzkumu

Zkoušky rozpustnosti barevných vrstev

Zkoušky byly provedeny vatovými smotky, navlhčenými v příslušném rozpouštědle. Byla zkoumána rozpustnost v demineralizované vodě, etanolu a toluenu. Rozpustnost byla zkoumána na nedestruovaných částech monotypu na malé části barevné vrstvy, na okraji.

Výsledky zkoušek rozpustnosti jsou zpracovány v následující tabulce.

	dem. voda	etanol	toluen
tmavě hnědá	negativní	nepatrně pouští	nepatrně pouští
červenohnědá	negativní	pozitivní	pozitivní
bílá	negativní	nepatrně pouští	nepatrně pouští

Tab. 1: Zkoušky rozpustnosti

Měření pH dotykovou elektrodou

Měření pH papírové podložky proběhlo až po konsolidaci barevné vrstvy a mechanickém očištění okrajů na sucho. Pro měření hodnot pH byla použita elektrická dotyková elektroda zn. AMPHEL propojená s pH metrem zn. Orionstar A111, která se k povrchu papíru, podloženého sklem, přikládala s kapkou demineralizované vody na skleněné ploše. Hodnota pH byla měřena na několika místech podložky (min. 3) a ze zjištěných hodnot byla poté vypočítaná průměrná hodnota. Výsledky průzkumu jsou rozepsané v postupu restaurátorských prací. Viz 2.5.4 *Měření hodnot pH dotykovou elektrodou*

Odběr vzorků pro chemicko-technologický průzkum

Z díla byly odebrány 2 vzorky pro chemicko-technologický průzkum. Vzorky byly odebrány za účelem identifikace vlákninového složení papíru, identifikaci pigmentů a pojiva.

Průzkum je rozepsán v příloze k chemicko-technologickému průzkumu viz kapitola 2.10 *Příloha k chemicko-technologickému průzkumu*.

2.3.4 Vyhodnocení průzkumů

Průzkumem v denním rozptýleném světle a v bočním světle byla zjištěna výtvarná technika, která je popsána v kapitole 2.2.1 *Typologický popis*, a poškození, které je podrobně rozepsáno v kapitole 2.2.2 *Popis stavu díla před započatím restaurátorských prací*.

V UV záření nebyly patrné aktivní plísně.

Zkoušky rozpustnosti barevných vrstev ukázaly, že malba na vodu nereaguje. Etanol a toluen rozpouštěly červenohnědou barvu a nepatrně bílou a tmavě hnědou.

Měření pH se prokázalo, že papírová podložka je kyselá (průměrná hodnota pH byla 4,80) a bylo nezbytné dílo odkyselit.

Z odebraných vzorků bylo určeno vlákninové složení papíru, který obsahuje převážně vlákna hadroviny a ojediněle vlákna buničiny. Vlákna byla při výrobě papíru poměrně hodně nakrácena, což snížilo výslednou kvalitu papíru. Pojivo tmavě hnědé barevné vrstvy je tvořeno látkami na bázi olejů a zmýdelněných olejů. Vzorek dále obsahoval bílkoviny a anorganické látky na bázi hlinitokřemičitanů. Určením pojiva byla vyvrácena prvotní teorie, že by se mohlo jednat o čistý syrský asphalt. Analýza jasně nestanovila, že by barevná vrstva syrský asphalt neobsahovala, alespoň jako příměs.

Stav barevné vrstvy byl charakterizován jako havarijní, největším problémem díla bylo odpadávání tmavě hnědé barevné vrstvy. Hodnota pH papírové podložky byla kyselá.

Z provedeného průzkumu tedy vyplynulo, že pro zachování díla bylo nezbytné přistoupit k restaurování. Na základě zjištění byl vypracovaný restaurátorský záměr.

2.4 Restaurátorský záměr

Na základě výsledků restaurátorského průzkumu, s ohledem na stav díla, požadavky zadavatele a v souladu s předběžným návrhem na restaurování a budoucím využitím díla byl navržen následující postup restaurátorských prací:

1. Dohledání všech fragmentů opadané hnědé barevné vrstvy.
2. Dokumentace stavu díla před zahájením restaurátorských prací.
3. Zkoušky rozpustnosti barevných vrstev na nedestruovaných částech monotypu.
4. Prekonsolidace uvolněných šupin a jejich fixování k papírové podložce a osazení všech nalezených fragmentů barevné vrstvy (aplikace tenkým štětcem od líce pod uvolněné šupiny). Pomocné konsolidanty: roztok Paraloid B 72 v toluenu po penetraci toluenem, řídký vodný roztok Acrylkleber 498 HV po penetraci toluenem, tampony s antiadhezivním obalem k fixování, po odpaření rozpouštědel aktivace teplem pomocí vyhřívané kovové špachtle přes antiadhezivní fólii.
5. Neinvazivní průzkum – prohlídka v UV záření a pořízení fotografie UV luminiscence.
6. Invazivní průzkum – odebrání vzorku k určení vlákninového složení papírové podložky, laboratorní průzkum nepoužitého odpadlého fragmentu tmavě hnědé barevné vrstvy (určení pojiva), zjištění hodnot pH papírové podložky.
7. Opatrné očištění prachových depozitů z povrchu díla i rubu podložky ometáním měkkými vlasovými štětci, následně bílou drtí inertní pryže Wishab (bez využití většího tlaku na povrch díla s barevnými vrstvami). Očištění okrajů bez barevné vrstvy pomocí pryže Cleanmaster a Koh-i-noor.
8. Úprava pH podložky nástřikem pomocí air brush MMMK v metanolu (metoxymagnesiummethylkarbonát) na rubovou stranu díla.
9. Doplnění chybějících částí papírové podložky vlepením zbarvené papíroviny odpovídající gramáže (papírovina odlitá ze suroviny len/bavlna z Velkých Losin, pomocné adhezivum na kontaktních hranách Tylose MH 6000).
10. Instalace pomocných křidélek po obvodu papírové podložky tzv. strip lining (japonský papír 35 g/ m², pomocné adhezivum vodně etanolový roztok Tylose MH 6000 nebo Klucel G).

11. Napnutí díla pomocí křídélek z japonského papíru na pomocnou archivní lepenku (cca 2 mm) s alkalickou rezervou. Rozměry podložní lepenky podle dohody se zástupcem majitele.
12. Vyplnění defektů (ztrát) v barevné vrstvě papírovými vsadkami různých gramáží s adhezivem BEVA 371 film, aktivace vyhřívanou kovovou špachtlí. Izolace povrchu vysprávek běleným šelakem v etanolu.
13. Barevné retuše scelující drobnými údery (monotyp – akvarel a kvaš, papírová podložka – suchý pastel případně nanášený štětcí ve vodném roztoku).
14. Adjustace díla do papírové obálky s alkalickou rezervou.
15. Vyhotovení restaurátorské dokumentace v archivní papírové verzi včetně výsledků laboratorních průzkumů a identické verze na CD.

2.5 Postup restaurátorských prací

Průběh se odvíjel na základě výsledků průzkumů a v reakci na nová zjištění během restaurování. Z tohoto důvodu se postup restaurování může lišit od předběžného návrhu.

2.5.1 Fotodokumentace a průzkumy

Po převzetí díla proběhla podrobná fotodokumentace před restaurováním v denním rozptýleném světle, v bočním osvětlení a záznam v UV luminiscenci.

2.5.2 Konsolidace barevných vrstev

Před započítím konsolidace byly provedeny zkoušky rozpustnosti barevných vrstev a byly dohledány fragmenty opadané hnědé barevné vrstvy. Pro chemicko-technologický průzkum byly ponechány vzorky, u kterých nebylo zřejmé původní místo. Některé fragmenty chyběly.

Konsolidace barevných vrstev probíhala od líce. Nejdříve byl použit toluen, pro penetraci pod uvolněné šupiny, poté byl aplikován 1% roztok Paraloid B 72 v toluenu. V místech, která zůstala i nadále nezpevněná, byl po penetraci toluenem aplikován Acrylkleber 498 HV jako velmi řídká disperze v demineralizované vodě. (Použití etanolu místo toluenu se neosvědčilo, kvůli špatné penetraci etanolu pod uvolněné šupiny. Použití akrylátové disperze K9 místo Acrylkleber 498 HV bylo méně účinné, proto bylo rozhodnuto pro použití Acrylkleber 498 HV). Po odpaření rozpouštědel byly uvolněné barevné vrstvy zažehleny vyhřívanou kovovou špachtlí. (s teplotou 55 – 58 °C) přes antiadhezivní fólii.

Bílá linka byla konsolidována pomocí 1% roztoku Paraloid B 72 v toluenu. Po odpaření rozpouštědla byla zpevněvaná místa zažehlena pomocí elektrické špachtle s teplotou 58 °C. [stav po konsolidaci viz Obr. 6 a 7]

2.5.3 Opatrné očištění nasucho

Dílo bylo opatrně čištěno ometáním měkkými vlasovými štětci. Po okrajích bez barevných vrstev pryží Cleanmaster, Koh-i-noor a štětci s měkkými chlupy. [sonda čištění viz Obr. 8 a 9]

Rub byl očištěn vlasovými štětci.

2.5.4 Měření hodnot pH dotykovou elektrodou

Měření hodnot pH bylo provedeno po okrajích díla. Hodnota pH byla měřena na třech místech. Průměrná hodnota pH byla 4,80.

Kvůli nízké hodnotě pH bylo přistoupeno k odkyselení. Prvně byla provedena zkouška, zda odkyselovací prostředek ovlivňuje barevnou vrstvu. MMMK (methoxymagnesiummethylkarbonát) v metanolu neovlivnilo barevnou vrstvu, proto ho bylo možné použít. Odkyselení proběhlo pomocí dvou nástřiků z rubové strany 1% MMMK v metanolu.

Po 15 dnech proběhlo kontrolní měření pH. Průměrná hodnota pH byla 5,00. Hodnota pH se zvedla o 0,2.

Po odkyselení se na hnědé barevné vrstvě vytvořil bílý zákal v místech, která byla konsolidována. (Jednalo se pravděpodobně o rezidua konsolidantů.) Zákal byl odstraněn pomocí vatového smotku a etanolu.

Pro nedostatečné zvýšení hodnoty pH se přistoupeno k dalšímu odkyselení. Po odkyselení se hodnota pH nezvýšila, proto bylo odkyselení opakováno.

Po 15 dnech proběhlo kontrolní měření pH. Průměrná hodnota pH byla 8,39. Hodnota pH se zvýšila oproti původní hodnotě (pH = 4,80) o 3,69. Odkyselení bylo dostatečné a vytvořilo i alkalickou rezervu.

2.5.5 Doplnění ztrát papírové podložky

Ztráty papírové podložky byly doplněny pomocí záplat z obarvené papíroviny z Velkých Losin (složení vláken bavlna/len), která byla klížená 0,5% roztokem Tylose MH 300 ve vodě. Záplaty byly přilepeny 4% roztokem Tylose MH 6000 ve vodě. [Obr. 11 a 12]

Trhliny byly slepeny 4% roztokem Tylose MH 6000 ve vodě.

2.5.6 Pomocné pruhy – stripy – z japonského papíru

Pomocné stripy byly zhotoveny z japonského papíru s gramáží 35 g/m². Na konce stripů byla přilepena BEVA 371 film (25 μm). Stripy byly přilepeny k dílu pomocí klucelové fólie připravené podle Lehovce ¹ (po aktivaci etanolem oboustranná lepicí fólie). [Obr. 13]

2.5.7 Napnutí na alkalickou lepenku

Dílo bylo napnuté na alkalickou lepenku s rozměry 50 × 70 cm pomocí stripů z japonského papíru a BEVA 371 filmu. Aktivace BEVA filmu proběhla vyhříváním kovovou špachtlí s teplotou 78 °C. [Obr. 14]

2.5.8 Retuše

Před retuší byl povrch retušovaných míst izolován 1% roztokem Paraloid B72 v etanolu.

Byla provedena scelující retuš akvarelovými barvami značky Schmincke nanášena pomocí drobných úderů štětcem. [Obr. 15]

V místech, kde akvarel dobře neulpíval na povrchu, se pro snížení povrchového napětí použilo nepatrné množství Spolaponu přidaného do vody.

Papírová podložka byla retušována suchým pastelem, nanášeným vatovými smotky a též vlhkým štětcem.

2.5.9 Adjustace

Na dílo byla zhotovena pasparta z alkalické lepenky (tloušťka 2 mm) [Obr. 16]. Dílo bylo přikryto papírem s alkalickou rezervou, lepenkou (tloušťka 2 mm) a vloženo do papírové složky vyrobené z alkalického papíru.

2.6 Seznam použitých materiálů

V průběhu restaurování byly použity následující materiály:

- Acrykleber 498 HV (Lescaux Colours & Restauro)
- Akvarelové barvy (Schmincke)
- Alkalická lepenka Alphacell 2 mm (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Alkalická paspartovací lepenka 2 mm (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Alkalický papír (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Antiadhezivní fólie Hostaphan se silikonovou vrstvou (dodává Artprotect s.r.o., Brno)
- BEVA 371b film 25 μm (dodává Artprotect s.r.o., Brno)
- Cleanmaster pryž – čistící houba, 100% čistá měkká latexová guma (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Destilovaná voda (UPCE FR Litomyšl)
- Elektrická tepelně regulovatelná špachtle (Cauter RTC 2F, Restauro technika Toruň)
- Etanol (Penta s.r.o., Chrudim)
- Japonský papír Kawashahi 35 g/m^2 (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- K9 akrylátová vodná disperze (dodává Artprotect s.r.o., Brno)
- Klucelová fólie podle O. Lehovce – Klucel G (dodává Ceiba s.r.o., Praha) a japonský papír Tengujo 18 g/m^2 (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Kompresor pro air brush (Boesner), souprava air brush Micro–Color (GÜDE)
- MMMK – metoxymagnesiummethylkarbonát v metanolu (Univerzita Pardubice)
- Papírovina, složení vláken bavlna/len (Papírna Velké Losiny)
- Paraloid B72 – kopolymer methylakrylátu a ethylmetakrylátu /akrylátová pryskyřice/ (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- pH Meter ORION STAR A 111 (Fisher Scientific) s dotykovou elektrodou AMPHEL (Hanna Instruments Czech s.r.o.)
- Pryž (Koh-i-noor)
- Spolapon AOS 146 38% (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Suchý pastel v tužce (Derwent Pastel Pencils, Anglie)
- Toluén (Penta s.r.o., Chrudim)
- Tylose MH 6000 – methylhydroxyethylcelulosa (dodává Ceiba s.r.o., Praha)

2.7 Podmínky a způsob uložení

Pro zachování kvality zrestaurovaného objektu je nutné zajistit odpovídající podmínky pro uložení díla, které zabrání předčasnému znehodnocení. Všeobecně platí, že při nižších teplotách a snížené relativní vlhkosti je uložení díla bezpečnější. ² Změny relativní vlhkosti a teploty by měly být pozvolné a měly by probíhat v delších časových intervalech. ² Nutné je zabránit náhlým výkyvům, které by neměly přesahovat 4 % v průběhu jednoho dne, dále přímému kontaktu s vodou a objekt umístít mimo přímé denní světlo i zdroj sálavého tepla. ²

Podle normy ISO 11799 se doporučuje objekt (papír) skladovat při relativní vlhkosti 30–45 % s akceptovatelnou denní změnou ± 3 % a při teplotě $2\text{--}18\text{ }^{\circ}\text{C} \pm 1$. ³ Pro tento typ díla je také doporučeno nepřesáhnout hodnotu osvětlení 12 000 lx. h za rok. ²

Doporučuji dílo deponovat při relativní vlhkosti $50\% \pm 5\%$ / 1 den a teplotě $+18\text{ }^{\circ}\text{C} \pm 2\text{ }^{\circ}\text{C}$ / 1 den při intenzitě osvětlení max. 50 lx a osvitou menším než 50 klxh za rok (při max. eliminaci UV). Umístít mimo přímé denní světlo a zdroje sálavého tepla, zabránit náhlému a extrémnímu kolísání relativní vlhkosti a teploty.

2.8 Literatura

- 1) LEHOVEC, Ondřej. Metodika výroby a využití adhezivních skeletizačních fólií z japonského papíru na bázi etherů celulózy. In: nkp.cz [online]. [cit. 2017-03-10]. Dostupné z: <https://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/sprava-a-ochrana-fondu/odborne-texty-a-informace/metodika-vyroby-adhezivnich-folii-z-japonskeho-papiru-na-bazi-etheru-celulozy/view>
- 2) ĎUROVIČ, Michal a kol. *Restaurování a konzervování archiválií a knih*. Vyd. 1. V Praze: Paseka, 2002, 517 s. ISBN 80-7185-383-6. (str. 84 – 86, 106)
- 3) Norma ISO 11799: 2003

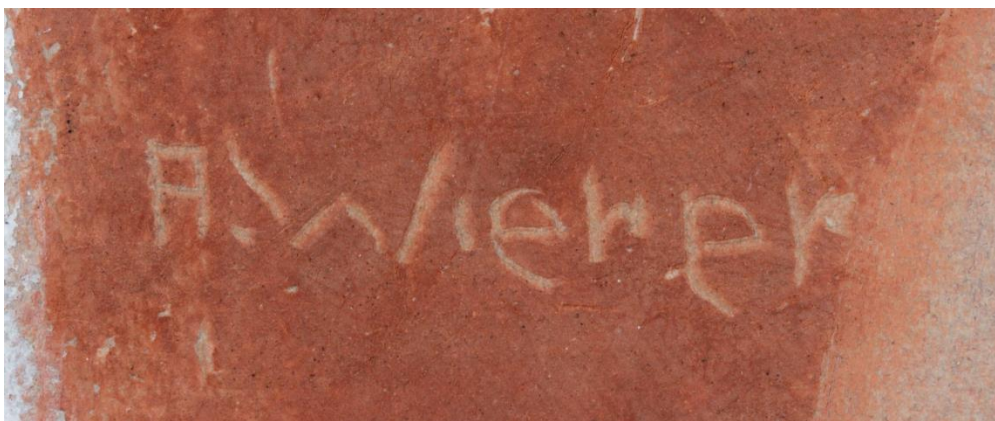
2.9 PŘÍLOHA 1 – Obrazová příloha

2.9.1 Seznam obrazové přílohy

Obr. 1: Stav před restaurováním.....	35
Obr. 2: Stav před restaurováním, detail signatury.....	36
Obr. 3: Stav před restaurováním, detail poškození barevné vrstvy, v bočním osvětlení.....	36
Obr. 4: Stav po konsolidaci, průzkum v UV záření	37
Obr. 5: Stav po konsolidaci, průzkum v UV záření, rub	38
Obr. 6: Stav po konsolidaci	39
Obr. 7: Stav po konsolidaci, detail	40
Obr. 8 a 9: Stav během restaurování, sonda čištění.....	40
Obr. 10: Stav během restaurování, detail nápisu z rubové strany.....	41
Obr. 11: Stav během restaurování, detail doplnění ztrát papírové podložky, pravý dolní roh	41
Obr. 12: Stav během restaurování, detail doplnění ztrát papírové podložky, levý horní roh	42
Obr. 13: Stav během restaurování, detail stripů z japonského papíru, inventární číslo, pravý dolní roh, rub	42
Obr. 14: Stav po restaurování, adjustováno na alkalickou lepenku	43
Obr. 15: Stav po restaurování, detail	44
Obr. 16: Stav po restaurování, v ochranné paspartě.....	45

Obr. 1: Stav před restaurováním

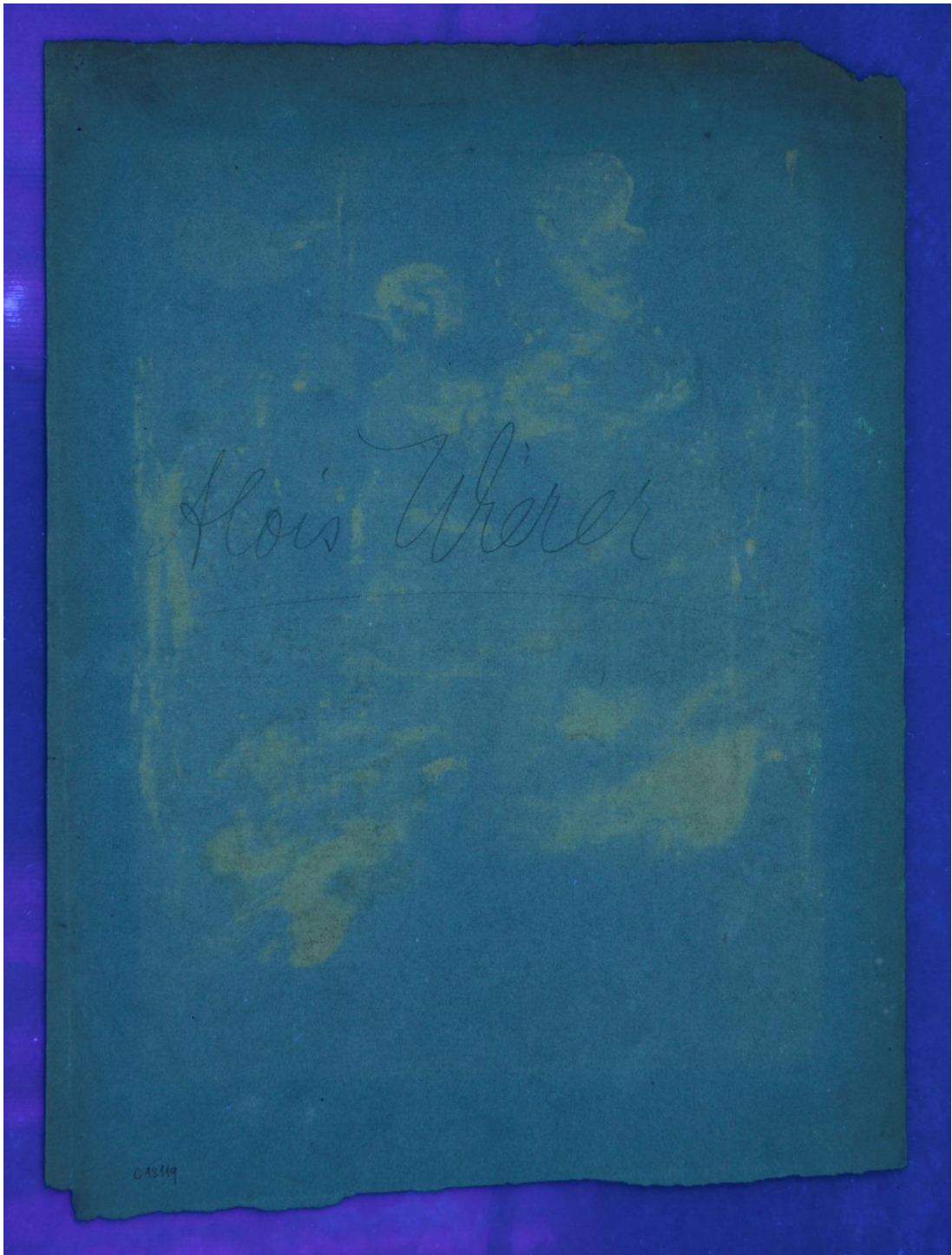
Obr. 2: Stav před restaurováním, detail signatury

Obr. 3: Stav před restaurováním, detail poškození barevné vrstvy, v bočním osvětlení

Obr. 4: Stav po konsolidaci, průzkum v UV záření

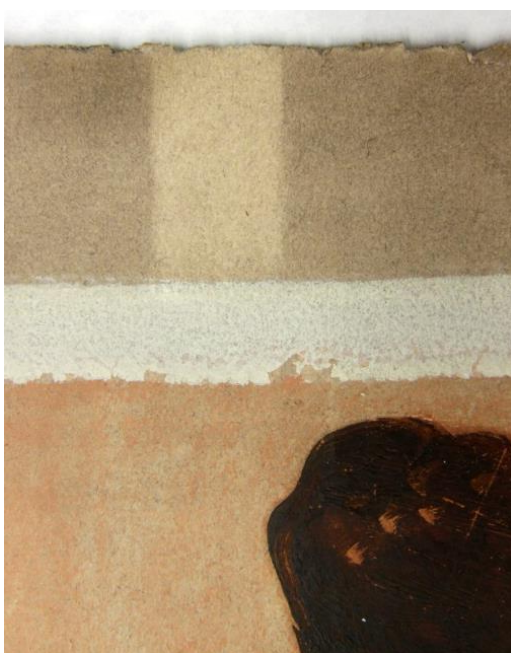
Obr. 5: Stav po konsolidaci, průzkum v UV záření, rub

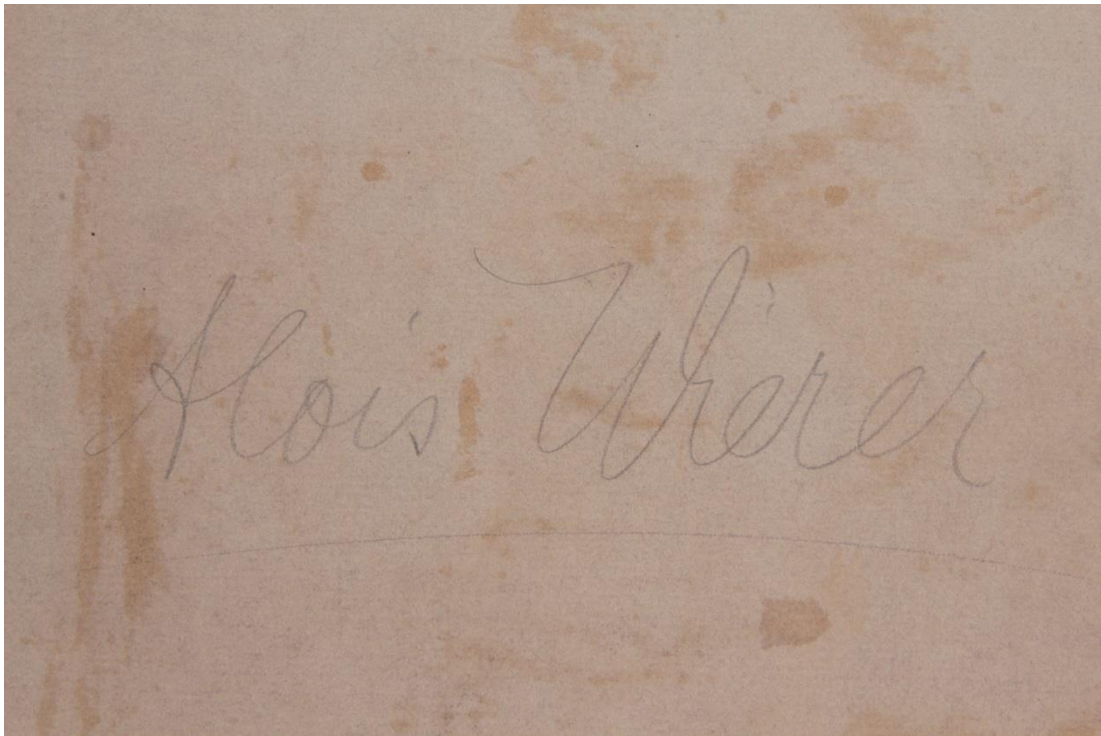
Obr. 6: Stav po konsolidaci

Obr. 7: Stav po konsolidaci, detail

Obr. 8 a 9: Stav během restaurování, sonda čištění

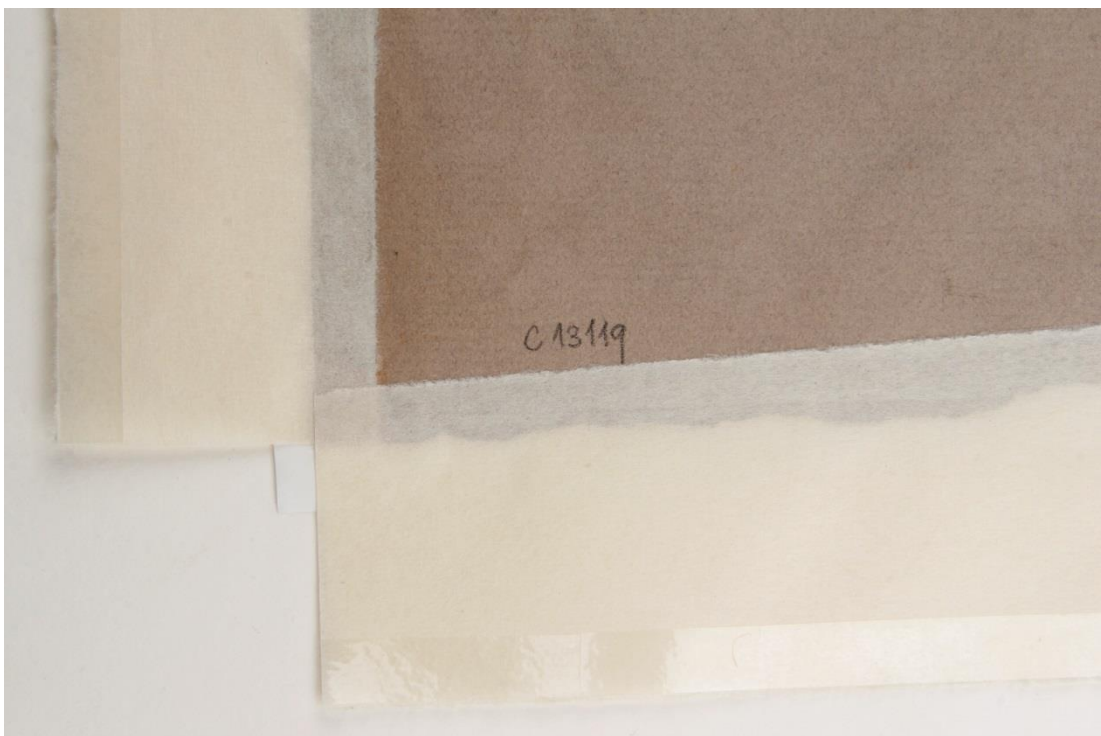
Obr. 10: Stav během restaurování, detail nápisu z rubové strany

Obr. 11: Stav během restaurování, detail doplnění ztrát papírové podložky, pravý dolní roh

Obr. 12: Stav během restaurování, detail doplnění ztrát papírové podložky, levý horní roh

Obr. 13: Stav během restaurování, detail stripů z japonského papíru, inventární číslo, pravý dolní roh, rub

Obr. 14: Stav po restaurování, adjustováno na alkalickou lepenku

Obr. 15: Stav po restaurování, detail

Obr. 16: Stav po restaurování, v ochranné paspartě

2.10 PŘÍLOHA 2 – Chemicko-technologický průzkum

Chemicko-technologický průzkum

Wierer, monotyp na papírové podložce

Zadavatel průzkumu:

Ateliér restaurování uměleckých děl na papíře – Monika Peňázová

Zadání průzkumu:

Analýza barevné vrstvy

Identifikace vlákninového složení papírové podložky

Metody průzkumu:

Optická mikroskopie – provedeno na optickém mikroskopu OPTIPHOT2-POL (Nikon, Japan) při zvětšení 50x, 100x, 200x v procházejícím bílém světle

Infračervená spektrometrie – provedeno na infračerveném spektrofotometru s Fourierovou transformací (FTIR) Nicolet 380 se SeZn ATR krystalem. Vyhodnocení spekter bylo provedeno pomocí programu OMNIC 7.3 srovnávací metodou se spektry standardu knihovny FR, Polymers Miracle UP a databáze IRUG (<http://www.irug.org/search-spectral-database>)

Popis metodiky:

Identifikace vlákninového složení papírové podložky - Herzbergova vybarvovací zkouška. Vzorky byly rozvlákněny v destilované vodě. Po vysušení byly vzorky zakápnuty Herzbergovým činidlem, zakryty krycím sklíčkem a pozorovány v mikroskopu v procházejícím světle.

Infračervená spektrometrie – měření bylo provedeno na vzorku bez úpravy

Seznam vzorků:

vzorek	Identifikační č.	popis
Vz. č. 1	8573	Barevná vrstva z pravé strany díla
Vz. č. 2	8574	Papírová podložka - levý horní roh

Fotografie objektu:

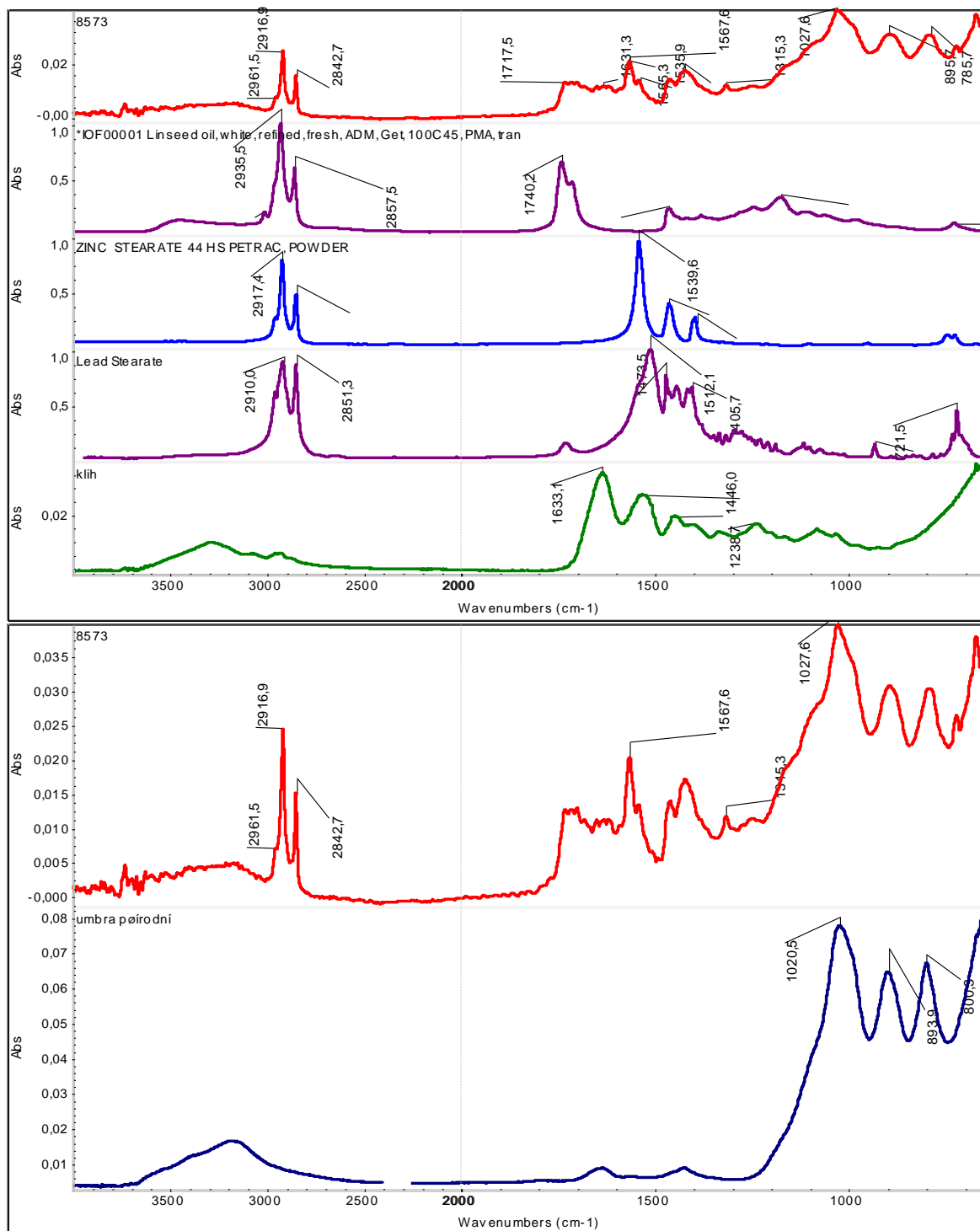
Výsledky chemicko-technologického průzkumu:

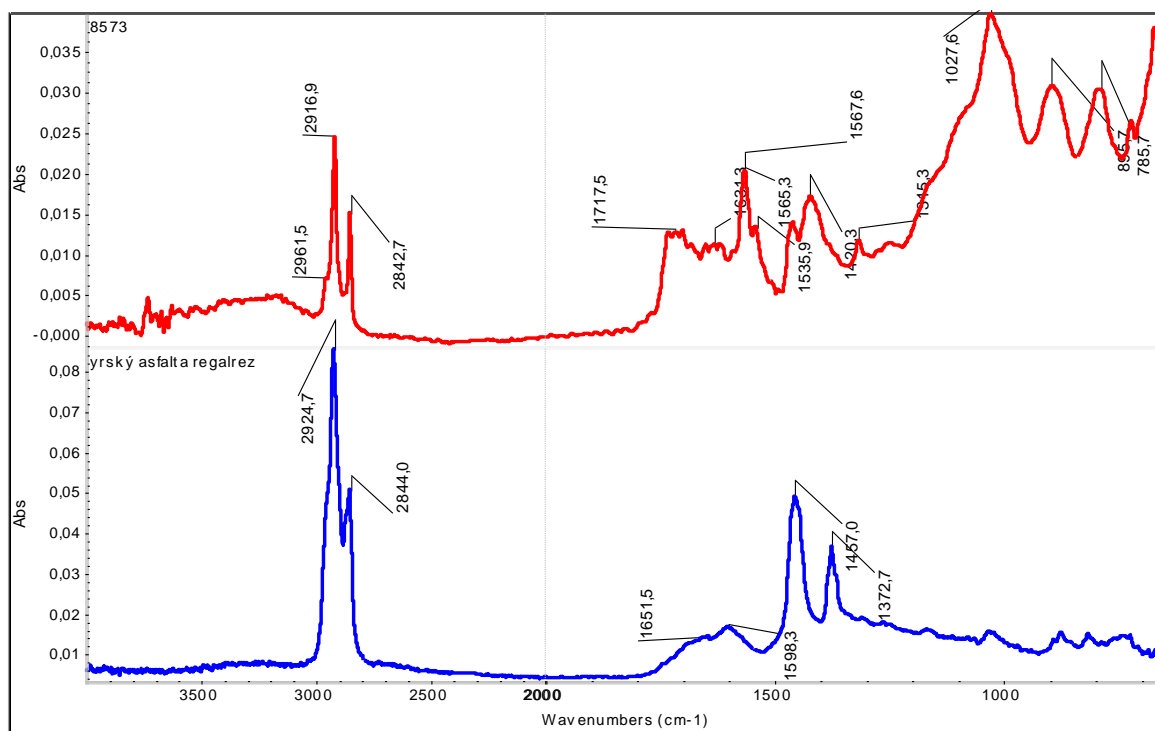
Vzorek č. 1 (8573)

Barevná vrstva z pravé strany díla

Identifikace organických látek

Infračervená spektrometrie

Pojivo barevné vrstvy bylo tvořeno pravděpodobně látkou na bázi oleje, který byl částečně zmýdelněn a bílkovinou, jejíž původ nelze určit. Ve spektru byly pásy typické pro anorganickou látku na bázi hnědých hlinitokřemičitanů (okrou, umbrý...). Nelze vyloučit příměs dalších organických látek.

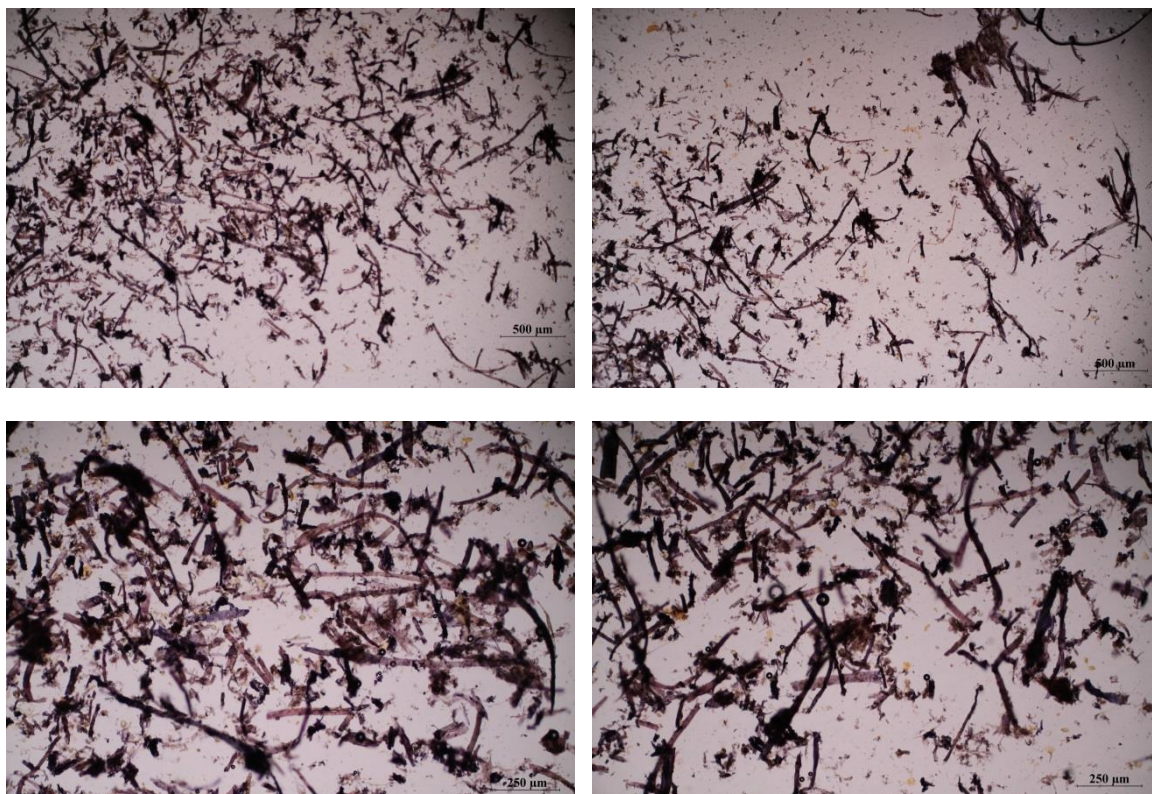
Vzorek č. 2 (8574)

Papírová podložka - levý horní roh

Stanovení vlákninového složení papírové podložky

Optická mikroskopie a mikrochemické testy - Herzbergova vybarvovací zkouška

Bílé procházející světlo

Vláknina vzorku se po styku s Herzbergovým činidlem zbarvila do vínově červená a ojediněle se vyskytovala vlákna zbarvená do modra. Vínové zbarvení je typické pro hadrovinu, takto zbarvená vlákna měla typické znaky lnu nebo konopí (kolénka). Zbarvení do modra je typické pro buničinu.

Závěr:

Pojivo barevné vrstvy bylo tvořeno látkami na bázi olejů a zmýdelněných olejů. Vzorek dále obsahoval bílkoviny a anorganické látky na bázi hlinitokřemičitanů. Vzorek papírové podložky obsahoval převážně vlákna hadroviny a ojediněle vlákna buničiny.

Zpracovala:

V Litomyšli 24. 2. 2017

Ing. Alena Hurtová
Fakulta restaurování Univerzita Pardubice

3 Alois Wierer, život a dílo, rešerše dostupných materiálů

Obsah

3 Alois Wierer, život a dílo, rešerše dostupných materiálů.....	52
3.1 Úvod.....	53
3.2 Život.....	54
3.3 Dílo	56
3.4 Zařazení restaurovaného díla do tvorby A. Wierera	58
3.5 Ostatní	59
3.5.1 Výstavy	59
3.5.2 Zastoupení ve sbírkách	62
3.6 Rešerše dostupných materiálů.....	63
3.6.1 Literatura	63
3.6.2 Prameny.....	64
3.6.3 Ilustrace	65
3.7 Obrazová příloha	66
3.7.1 Seznam obrazových příloh.....	66

Počet stran textu: 14

Počet stran obrazových příloh: 12

Počet fotografií: 19

Celkový počet stran: 26

3.1 Úvod

Tato část bakalářské práce navazuje na restaurování monotypu – olejomalby na papírové podložce od Aloise Wierera, viz 2 *Restaurátorská dokumentace: „Před zrcadlem“ A. Wierer.*

Na úvod bych podotkla, že se jedná o německy hovořícího českého umělce, tedy jde o téměř neprobádanou oblast českých dějin umění. Dílo českých Němců bylo na dlouho dobu pozapomenuto a ignorováno. Snahy o vyplnění této mezery v českých dějinách umění se dostalo až po roce 1989. V roce 1994 proběhla v Galerii hlavního města Prahy výstava s názvem *Mezery v historii 1890–1938: polemický duch Střední Evropy: Němci, Židé, Češi*¹, která dala podněty pro další výzkum. Další institucí zabývající se systematicky touto problematikou je Židovské muzeum v Praze. Nakladatelství Arbor vitae si dalo za cíl vyplnit mezeru v dějinách českého výtvarného umění a plánuje postupně zmapovat činnost českých Němců v období mezi lety 1848–1945.² Jako východisko pro další projekty vydalo nakladatelství v roce 2013 knihu *Mladí lvi v kleci*.

Tvorba Aloise Wierera není příliš známá. Jeho díla byla v současné době vystavovaná pouze na společných výstavách, poslední byla putovní výstava v roce 2012 nazvaná *Zamlčená moderna/ Iluze a sny: Středoevropské umění ze sbírek Patrika Šimona 1880–1930*. Samostatná výstava byla uspořádána pouze za jeho života. V dnešní době jsou jeho díla častým předmětem aukcí jak v českých zemích, tak i v zahraničí. Wiererovu tvorbu dokumentuje také velké množství dobových pohlednicí.

V obrazové dokumentaci se bral důraz na reprodukovanou tvorbu – pohledy, časopisy a grafické listy. Dokumentace je doplněna o obrazy z pozdějších let. Zásadní díla Wierera již byla publikovaná v katalogu k výstavě *Pražské ghetto v obrazech* od PhDr. Arno Paříka.³

¹ Katalog k výstavě: ROUSOVÁ, Hana [et al.]. *Mezery v historii 1890-1938: polemický duch Střední Evropy: Němci, Židé, Češi*. Praha: Galerie hlavního města Prahy, 1994.

² Úvod nakladatele, Martin Souček in HABÁNOVÁ, Anna. *Mladí lvi v kleci: Umělecké skupiny německy hovořících výtvarníků z Čech, Moravy a Slezska v meziválečném období*. Praha: Arbor Vitae, 2013. s. 8

³ PAŘÍK, Arno. *Pražské ghetto v obrazech*. 2. vyd. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2011. s. 35, 77, 91–93, 101

3.2 Život

Alois Wierer se narodil v Praze dne 2. ledna 1878.⁴ V roce 1896 nastoupil do tzv. přípravné školy na AVU (Akademie výtvarných umění v Praze), kde pokračoval ještě v roce 1897/98. Přípravku v této době vedli Václav Brožík a Josef Václav Myslbek. V roce 1902 se na AVU vrátil do speciální německé školy profesora Franze Thieleho. Zde pobyl 2 roky (do roku 1904).⁵ Při výroční školní výstavě, konané v roce 1903, získal Wierer druhou cenu.⁶ Druhou cenu získal i následující rok.⁷ Následkem úrazu nohy musel v říjnu roku 1904 ze školy vystoupit.⁸ O incidentu se zlomenou nohou dokonce píše v periodiku *Národní listy* (1904):

„Žák umělecké akademie Alois Wierer z Jungmannovy třídy č. 45 na Král. Vinohradech včera dopoledne v jedné učební síni akademie upadl a zlomil pravou nohu. První pomoc poskytli mu lékaři dr. Fähnrich a dr. Královec, načež byl odvezen do všeobecné nemocnice.“⁹

Po odchodu z Akademie spolupracoval s mnichovským časopisem *Jugend*.¹⁰

Později hodně cestoval do zahraničí a střídavě žil v Praze.¹¹

⁴ TOMAN, Prokop. *Nový slovník československých výtvarných umělců*. 3. vyd. Praha: 1950. s. 700
- Dobový tisk uvádí, že se A. Wierer narodil 2. ledna 1879 na Vyšehradě (in *Podřípský kraj*. Časopis strany národně sociální na Podřípsku. [online] 31.07.1931. Roudnice nad Labem: Vydavatelské družstvo Podřípský kraj, 1919-1931, ročník 13, číslo 31, s. 2 [cit. 31.03.2017] Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:417d6d20-7abf-11e6-8644-001018b5eb5c?page=uuid:0dc757a0-7ac6-11e6-bb23-005056827e51&fulltext=wierer> [Digitální knihovna MZK (Moravská zemská knihovna v Brně)]).

⁵ Informace o studiích na AVU poskytl PhDr. Luděk Jirásko, CSc., ředitel Archivu AVU (záznamy o studiu v katalogích škol), na základě emailové konzultace ze dne 30. 3. 2017

⁶ Ocenění probíhalo v rámci jednotlivých speciálních škol.
Národní politika [online] 12. 07. 1903, ročník 21, výtisk 188, s. 8. [cit. 05.04.2017] Dostupné z: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30164844> [Kramerius, veřejný dokument]

⁷ *Národní listy* [online]. Praha: Julius Grégr, 1861-1941. 13. 07. 1904, ročník 44, výtisk 192, s. 2. [cit. 05.04.2017]
Dostupné z: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/8987918> [Kramerius, veřejný dokument]

⁸ Informace o studiích na AVU poskytl PhDr. Luděk Jirásko, CSc., ředitel Archivu AVU (záznamy o studiu v katalogích škol), na základě emailové konzultace ze dne 30. 3. 2017

⁹ *Národní listy* [online]. Praha: Julius Grégr, 1861-1941. 13.10.1904, ročník 44, výtisk 283, s. 3 [cit. 05.04.2017] Dostupné z: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/8996605> [Kramerius, veřejný dokument]

¹⁰ ROUSOVÁ, Hana [et al.]. *Mezery v historii 1890-1938: polemický duch Střední Evropy: Němci, Židé, Češi*. Praha: Galerie hlavního města Prahy, 1994. s. 130

¹¹ *Východočeský republikán*, krajský orgán Republikánské strany československého venkova. Pardubice: Českomoravské podniky tiskařské a nakladatelské, 1919–1939. 24.9.1926, ročník 8, výtisk 39, s. 1 [cit. 24.04.2017] [Kramerius, neveřejný dokument]

Wierer žil bohémským životem. Mezi přáteli měl i významné osobnosti z dějin výtvarného umění, například sochaře Ludvíka Herzla.¹²

Dne 24. srpna 1923 odjel z přístavu Bremen na lodi George Washington do Ameriky, konkrétně do New Yorku.¹³ V Americe se chtěl usadit, ale nepodařilo se mu dostat sem svou ženu. Proto zde pobyl jen krátce asi 1 rok a poté se vrátil zpět do českých zemí.¹⁴

Pobýval v několika městech: Příbram, Písek, Jindřichův Hradec, Pardubice.¹⁵ V Pardubicích měl svůj ateliér v obchodním domě „Na Kopečku“, kde v průjezdu ve výkladní skříni vystavoval některá svá díla.¹⁶

V Praze měl ateliér v ulici podél Olšanských hřbitovů.¹⁷

Wierer byl Němec a pohyboval se v místní německé společnosti. V květnu 1945 byl revoluční gardou dobrovolníků odvezen do sběrného tábora, kde během tří dnů zemřel na selhání srdce. Jeho žena českoněmeckého původu byla nucena opustit Čechy, odstěhovala se do Mnichova. Ateliér byl zdemolován a obrazy byly rozkradeny.¹⁸

¹² *Wikipedie*: otevřená encyklopedie [online] [cit. 26.04.2017] Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Alois_Wierer, autor Petr Vlček, informace mu podal PhDr. Arno Pařík a Petr Brod

¹³ *FamilySearch* [online] 6.12.2014 [cit. 05.04.2017] Dostupné z: <https://familysearch.org/ark:/61903/1:1:JNX9-X3K> – "New York Passenger Arrival Lists (Ellis Island), 1892-1924", NARA microfilm publication T715 and M237 (Washington D.C.: National Archives and Records Administration, n.d.)

¹⁴ *Východočeský republikán*, krajský orgán Republikánské strany československého venkova. Pardubice: Českomoravské podniky tiskařské a nakladatelské, 1919–1939. 24.9.1926, ročník 8, výtisk 39, s. 1 [cit. 24.04.2017] [Kramerius, neveřejný dokument]

¹⁵ *Východočeský republikán*, krajský orgán Republikánské strany československého venkova. Pardubice: Českomoravské podniky tiskařské a nakladatelské, 1919–1939. 24.9.1926, ročník 8, výtisk 39, s. 1 [cit. 24.04.2017] [Kramerius, neveřejný dokument]

¹⁶ *Východočeský republikán*, krajský orgán Republikánské strany československého venkova. Pardubice: Českomoravské podniky tiskařské a nakladatelské, 1919–1939. 7.5.1926, ročník 8, výtisk 19, s. 5 [cit. 24.04.2017] [Kramerius, neveřejný dokument]

¹⁷ *Wikipedie*: otevřená encyklopedie [online] [cit. 26.04.2017] Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Alois_Wierer, autor Petr Vlček, informace potvrdil PhDr. Arno Pařík na základě konzultace ze dne 24. 4. 2017

¹⁸ *Wikipedie*: otevřená encyklopedie [online] [cit. 26.04.2017] Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Alois_Wierer, autor Petr Vlček, informace potvrdil a doplnil PhDr. Arno Pařík na základě konzultace ze dne 24. 4. 2017 (pramen: z vyprávění ženy Aloise Wierera)

3.3 Dílo

Alois Wierer byl malíř a grafik. Z jeho tvorby jsou známé především obrazy zobrazující Prahu a biedermeierovské motivy. Nejzajímavější období jeho tvorby je hned po studiích (od roku 1904). Po první světové válce se jeho tvorba stále více zaměřuje na styl „3. rokoka“ a novobiedermeieru. Asi od 20. let maluje pobřežní scenérie, krajiny a cikány. V jeho tvorbě najdeme i pohádkové motivy jako dozvuky symbolismu [Obr. 8].

Wierer svá díla často signoval tiskacími písmeny, nejběžněji „A. Wierer“, grafické listy pak „A. W.“. [Viz Obr. 2] Jeho raná tvorba má většinou písmeno „A“ hranaté [Obr. 3]. Jeho pozdější tvorba (od roku 1919) je signovaná písmenem „A“, které je špičaté [Obr. 4]. Tento předpoklad vychází z porovnávání signatur u dostupných a datovaných děl. Není vyloučeno, že Wierer svou signaturu měnil, a proto je datování touto metodou nepřesné a je nutné nedatované dílo porovnat s díly datovanými, a až poté časově zařadit. Svá díla většinou nedatoval.

Ve své malířské tvorbě se zaměřil na pražská zákoutí [Obr. 9–11] a židovské ghetto. Toto téma má souvislost s asanací Židovského města a snahou umělce zachytit starý půvab města. Josefov v této době byl čtvrtí pražské chudiny bez rozdílu vyznání a stará zástavba byla zanedbaná a rychle chátrala.¹⁹ Demolice domů v centrální části bývalého ghetta začala koncem roku 1896.²⁰ Nová zástavba se začala budovat kolem roku 1898.²¹ Podle skic a náčrtů z dob studia namaloval Wierer cyklus ze Židovského města.²² Rozsah motivů na tuto tematiku uvádí pan PhDr. Arno Pařík v katalogu k výstavě *Pražské ghetto v obrazech*:

„Maloval vetešnické krámy v Úzké a Josefovské ulici, Pinkasovu synagogu, výčep jedné ze zdejších hospod, židovské masné krámy a ve dvou grafických listech zachytil také Staronovou synagogu. Jeho žánrový dvojportrét „Staří židovští manželé“ zakoupila Moderní galerie v roce 1910. Mnohé z těchto výjevů podává ve večerní atmosféře, kdy scénu osvětlují pouze pouliční lucerny a zacloněná okna zdejších lokálů

¹⁹ PAŘÍK, Arno. *Pražské ghetto v obrazech*. 2. vyd. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2011. s. 11

²⁰ PAŘÍK, Arno. *Pražské ghetto v obrazech*. 2. vyd. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2011. s. 11

²¹ PAŘÍK, Arno. *Pražské ghetto v obrazech*. 2. vyd. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2011. s. 11

²² PAŘÍK, Arno. *Pražské ghetto v obrazech*. 2. vyd. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2011. s. 93

a nevěstinců. Ve svých kresbách zachytil řadu charakteristických typů zdejších obyvatel, starých vetešníků a nevěstek.“²³

Cyklus obrazů z pražského ghetta je znám především z grafických listů [Obr. 5], které byly vydávané asi od roku 1913 v různých nakladatelstvích, například v nakladatelství Veraikon.

Dalším častým motivem děl jsou pouliční hudebníci [Obr. 6]. Zobrazení muzikantů vychází z německého prostředí. Wierer byl pravděpodobně inspirován tvorbou Carla Spitzwega.

Ve stylu „3. rokoka“ tvořil po celou dobu svého života [Obr. 12–13]. Jeho raná tvorba (už před rokem 1902²⁴) je v zemitějších tónech. V pozdějším období (asi od 30. let) začíná používat čistší tóny a barvy tolik nemíchá [Obr. 17–19]. Častým tématem jsou galantní scény. Na pozadí se většinou vyskytuje barokní Praha. Tento styl byl dán zřejmě Wiererovou klientelou, která dávala přednost historizujícím tématům.²⁵

Od asi 20. let maluje pobřežní scenérie, krajiny [Obr. 15] a cikány [Obr. 16]. V těchto motivech používá uvolněný rukopis.

V dobovém časopise z roku 1931 o Wiererově tvorbě píše:

*„Práce Mistra Wierera vzbudí jistě značný zájem jak svým obsahem, tak skvělým uměleckým podáním. Jeho obrazy z Prahy jsou jedinečné. Obrázky „Stará pošta“, „Harfeník“, „Tiché štěstí“, „Labutě“, „Růže“ vzbuzují v dnešním shonu závist svou zasněnou náladou. Pobřežní nálady, cikáni, italské krajiny jsou skvělé. Jak nevýslovně sladce v době „bednismu“ působí na nás jeho barok, empire, rokoko, biedermaier. Praha, která o tomto samotáři dnes nic neví, bude brzy vyhledávat jeho obrázky, v nichž ji zvěčnil a bude mu vděčna.“*²⁶

²³ PAŘÍK, Arno. *Pražské ghetto v obrazech*. 2. vyd. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2011. s. 93

²⁴ Datování některých obrazů je možné z dochovaných dobových pohlednic s reprodukcí děl Wierera, kde byl poznačen rok (viz např. prodej starých pohlednic na: [Pofil.cz](http://www.pofil.cz). [online] [cit. 29.04.2017] Dostupné z:

http://www.pofil.cz/index.php?ak=zbo&lng=cz&level=6&master=4050&list_od=&strana=1&fil=%&rad=02)

²⁵ Herald Tesan in HABÁNOVÁ, Anna a HABÁN, Ivo. *Ztracená generace? / Verlorene Generation? Německočeští výtvarní umělci 1. poloviny 20. století mezi Prahou, Vídní, Mnichovem a Drážďany*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2013. s. 68 Dostupné z: https://issuu.com/belavenir/docs/ztracena_generace

²⁶ *Podřipský kraj*. Časopis strany národně sociální na Podřipsku. [online] 31.07.1931. Roudnice nad Labem: Vydavatelské družstvo Podřipský kraj, 1919-1931, ročník 13, číslo 31, s. 2 [cit.

Jako grafik se věnoval ilustracím. Ilustroval román Rozvrat od Emily Zoly (Praha: Jos. R. Vilímek, 1908), román Zabiják od Emila Zoly (Praha: Jos. R. Vilímek, 1909), cyklus Z pražského ghetta (1913?), Babičku od Boženy Němcové (Praha: J. Rašín, 1920) a Malostranské povídky od Jana Nerudy (Praha: F. J. Havelka, 1922, edice: Naše i cizí květy). Přispíval do Zlaté Prahy (1905–1907), do německého časopisu *Wir deutsche Blätter der Künste* (1906), do Humoristických listů [Obr. 14] (1908–1909, 1912, 1919–1922, 1924–1925), do mnichovského časopisu *Jugend* [Obr. 7–9] (1909–1911, 1913, 1916, 1917, 1919–1921, 1926), do humoristicko-satirického týdeníku *Smích republiky = Le rire de la république* (1919), do Malého čtenáře (1926–1927) a do časopisu *Švanda dudák*, poutník humoristický.

3.4 Zařazení restaurovaného díla do tvorby A. Wierera

Restaurované dílo „*Před zrcadlem*“ od A. Wierera je jedinečné. Není datované. Signatura zcela odpovídá ostatním signovaným dílům. Vzhledem k tomu, že písmeno „A.“ je hranaté, lze dílo zařadit spíše do Wiererovy rané tvorby. S ohledem na Wiererovu tvorbu spadá restaurované dílo do jejích začátků. Malba pravděpodobně vznikla do roku 1910.

31.03.2017] Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:417d6d20-7abf-11e6-8644-001018b5eb5c?page=uuid:0dc757a0-7ac6-11e6-bb23-005056827e51&fulltext=wierer>
[Digitální knihovna MZK]

3.5 Ostatní

3.5.1 Výstavy

Dobové výstavy:

1908 společná výstava na Královských Vinohradech v Palackého tř. č. 25 „U Marolda“. ²⁷

1911/1912 (?) výstava v Rudolfinu, společná výstava německých výtvarníků z Čech a Moravy. ²⁸

Září 1921 – 31. 10. 1922 společná aukční výstava v Topičově salonu v Praze. ²⁹

1925 výstava v Klatovech v městském muzeu. ³⁰

28. 11. – 4. 12. 1925 výstava v Jindřichově Hradci, v místnostech Měšťanské besedy (U Tuzarů). ³¹

Srpen 1926 výstava v Pardubicích ve výstavní síni v budově státní průmyslové školy (První výstava v nově zbudované výstavní síni). ³²

Od 26. 9. 1926 výstava v Průmyslovém muzeu v Chrudimi. ³³

4. – 24. 9. 1927 výstava v Moravské Ostravě v Domě umění (Galerie výtvarného umění v Ostravě). ³⁴

²⁷ *Národní politika* [online] 25.10.1908, ročník 26, výtisk 294, s. 9 [cit. 05.04.2017] Dostupné z : <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=7203650> [Kramerius, veřejný dokument]

²⁸ *Stopa*, 1911–1912, ročník 2, výtisk 15–16, str. 453 [cit. 24.04.2017] [Kramerius, neveřejný dokument]

²⁹ *Informační systém abART* [online] ©2005-2006 Archiv výtvarného umění, o.s. [cit. 01.05.2017] Dostupné z: <http://abart-full.artarchiv.cz/osoby.php?Fvazba=osobanavystavach&IDosoby=55124>

³⁰ *Nová doba: Orgán lidu pracujícího*, 13.10.1925, ročník 31, výtisk 280, s. 5 [cit. 24.04.2017] [Kramerius, neveřejný dokument]

³¹ *Ohlas od Nežárky*, 27.11.1925, ročník 55, číslo 48, s. 4 [cit. 24.04.2017] [Kramerius, neveřejný dokument]

³² *Východočeský republikán*, krajský orgán Republikánské strany československého venkova. Pardubice: Českomoravské podniky tiskařské a nakladatelské, 1919–1939. 16.7.1926, ročník 8, výtisk 29, s. 5 [cit. 24.04.2017] [Kramerius, neveřejný dokument]

³³ *Východočeský republikán*, krajský orgán Republikánské strany československého venkova. Pardubice: Českomoravské podniky tiskařské a nakladatelské, 1919–1939. 24.9.1926, ročník 8, výtisk 39, s. 1 [cit. 24.04.2017] [Kramerius, neveřejný dokument]

³⁴ Katalog výstavy: *Výstava akad. malíře Al. Wierera v Domě umění v Mor. Ostravě od 4. září do 24. září 1927*. V Mor. Ostravě: Dům umění, 1927. [2] s. [V: Památník národního písemnictví, XL C2 167/2]

1929 výstava v Plzni ve výstavním sále obchodní akademie na Petákově náměstí.³⁵

Reprezentativní výstava německo-českých autorů pořádaná při slavnostním otevření Dvorany umění a řemesel (Kunst- und Gewerbehalle) v Karlových Varech, která byla otevřená po renovaci z let 1929–1930.³⁶ Alois Wierer je uveden na seznamu autorů nakoupených německým odborem Moderní galerie.³⁷

1930 společná výstava v Příbrami.³⁸

Ve dnech 2. až 9. srpna 1931 výstava obrazů v kreslárně měšťanské školy chlapecké v Kralupech nad Vltavou (práce figurální, krajinářské a lepty).³⁹

16. 12. 1932 – 1. 1. 1933 výstava ve výstavní síni Průmyslového muzea v Chrudimi (figurální malby, interiéry a různé slavnostní nálady).⁴⁰

V roce 1933 výstava v Náchodě v Přednáškovém sále městského divadla.⁴¹

Do 5. 6. 1933 výstava ve Vysokém Mýtě v zasedací síni okresního výboru.⁴²

1933 výstava v Plzni ve výstavních sálech Obchodní akademie na Petákově náměstí.⁴³

³⁵ *Nová doba: Orgán lidu pracujícího*, 10.2.1929, ročník 35, výtisk 41, s. 8 [cit. 24.04.2017] [Kramerius, neveřejný dokument]

³⁶ HABÁNOVÁ, Anna. *Mladí lvi v kleci: Umělecké skupiny německy hovořících výtvarníků z Čech, Moravy a Slezska v meziválečném období*. Praha: Arbor Vitae, 2013. s. 205

³⁷ HABÁNOVÁ, Anna. *Mladí lvi v kleci: Umělecké skupiny německy hovořících výtvarníků z Čech, Moravy a Slezska v meziválečném období*. Praha: Arbor Vitae, 2013. s. 230

³⁸ *Nová doba: Orgán lidu pracujícího*. 03.08.1930, ročník 36, výtisk 211, s. 6 [cit. 24.04.2017] [Kramerius, neveřejný dokument]

³⁹ *Podřipský kraj*. Časopis strany národně sociální na Podřipsku. [online] 31.07.1931. Roudnice nad Labem: Vydavatelské družstvo Podřipský kraj, 1919-1931, ročník 13, číslo 31, s. 2 [cit. 31.03.2017] Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:417d6d20-7abf-11e6-8644-001018b5eb5c?page=uuid:0dc757a0-7ac6-11e6-bb23-005056827e51&fulltext=wierer> [Digitální knihovna MZK]

⁴⁰ *Východočeský republikán*, krajinový orgán Republikánské strany československého venkova. Pardubice: Českomoravské podniky tiskařské a nakladatelské, 1919–1939. 23.12.1932, číslo 52, ročník 14 [cit. 24.04.2017] [Kramerius, neveřejný dokument]

⁴¹ *Národní listy* 11.04.1933, ročník 73, výtisk 101, s. 5 [cit. 05.04.2017] Dostupné z: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=6042612> [Kramerius, veřejný dokument]

⁴² *Východočeský republikán*, krajinový orgán Republikánské strany československého venkova. Pardubice: Českomoravské podniky tiskařské a nakladatelské, 1919–1939. 2.6.1933, ročník 15, výtisk 23, s. 9 [cit. 24.04.2017] [Kramerius, neveřejný dokument]

⁴³ *Český deník*, 4.11.1933, ročník 22, výtisk 302, str. 4 [cit. 24.04.2017] [Kramerius, neveřejný dokument]

Výstavy v současné době: ⁴⁴

1989/05 – 1989/08, Náš kraj v pohledech malířů a grafiků. Část první - předchůdci, Okresní muzeum, Kladno (Kladno).

1989/09 – 1989/10, Náš kraj v pohledech malířů a grafiků. Část první - předchůdci, Vlastivědné muzeum, Slaný (Kladno).

1991/02/08 – 1991/03/10, Umění doby Franze Kafky, Mánes, Praha.

1994/04/05 – 1994/06/26, Mezery v historii (1890 - 1938). Polemický duch Střední Evropy - Němci, Židé, Češi, Městská knihovna, Praha.

1994/09/15 – 1994/11/27, Lücken in der Geschichte 1890 – 1938. Polemischer Geist Mitteleuropas Deutsche, Juden, Tschechen, Museum österreichischer Kultur, Eisenstadt.

1995/01/22 – 1995/03/12, Lücken in der Geschichte 1890 – 1938. Polemischer Geist Mitteleuropas Deutsche, Juden, Tschechen, Kunstforum Ostdeutsche Galerie, Regensburg.

2005/09/19 – 2005/09/24, Exkluzivní aukce českého, slovenského a evropského výtvarného umění, Výstava exponátů, Galerie Art Praha, Praha.

2005/11/28 – 2005/12/02, Exkluzivní aukce českého, slovenského a evropského výtvarného umění, Výstava exponátů, Galerie Art Praha, Praha.

2009/07/30 – 2009/10/05, Zamlčená moderna / Iluze a sny: Středoevropské umění ze sbírky Patrika Šimona 1880-1930, Galerie výtvarného umění v Chebu, Cheb (Cheb).

2010/02/21 – 2010/04/18, Die totgeschwiegene Moderne: Illusionen und Träume - Mitteleuropäische Kunst aus der Privatsammlung von Patrik Šimon, Kunstmuseum Bayreuth, Bayreuth.

2010/09/17 – 2010/09/24, Exkluzivní aukce českého, slovenského a evropského výtvarného umění - výstava exponátů, Galerie Art Praha, Praha.

2012/04/03 – 2012/04/11, Aukce moderního a současného umění, předaukční výstava, Galerie Maldoror, Praha.

⁴⁴ *Informační systém abART* [online] ©2005-2006 Archiv výtvarného umění, o.s. [cit. 01.05.2017]
Dostupné z: <http://abart-full.artarchiv.cz/osoby.php?Fvazba=osobanavystavach&IDosoby=55124>

2012/04/13 – 2012/04/14, Aukce moderního a současného umění, předaukční výstava, Augustine Hotel, Praha.

2012/04/14 – 2012/10/07, Zamlčená moderna / Iluze a sny: Středoevropské umění ze sbírky Patrika Šimona 1880-1930, Oblastní galerie Vysočiny v Jihlavě, Jihlava (Jihlava).

3.5.2 Zastoupení ve sbírkách

- Galerie hlavního města Prahy
- Moravská galerie v Brně
- Muzeum hlavního města Prahy
- Muzeum umění Olomouc
- Národní galerie v Praze
- Památník národního písemnictví
- Sběrka Patrika Šimona
- Židovské muzeum v Praze

3.6 Rešerše dostupných materiálů

3.6.1 Literatura

- BECKER, Felix, THIEME, Ulrich a VOLLMER, Hans. *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*. Bd. 35-36, Waage - Zzyzwi. Leipzig: E. A. Seemann, 1999.
- HABÁNOVÁ, Anna. *Mladí lvi v kleci: Umělecké skupiny německy hovořících výtvarníků z Čech, Moravy a Slezska v meziválečném období*. Praha: Arbor Vitae, 2013.
- HABÁNOVÁ, Anna a HABÁN, Ivo. *Ztracená generace? / Verlorene Generation? Německočeští výtvarní umělci 1. poloviny 20. století mezi Prahou, Vídní, Mnichovem a Drážďany*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2013. Dostupné z: https://issuu.com/belavenir/docs/ztracena_generace
- HNOJIL, Adam a ŠIMON, Patrik. *Zamlčená moderna/ Iluze a sny: středoevropské umění ze sbírky Patrika Šimona 1880-1930*. Praha: Arbor Vitae, Eminent, 2009.
- PAŘÍK, Arno. *Pražské ghetto v obrazech*. 2. vyd. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2011.
- PAVLIŇÁK, Petr. *Signatury českých a slovenských výtvarných umělců*. Výtvarné centrum Chagall, Ostrava: 1995. typ dokumentu: encyklopedie/slovník
- PAVLIŇÁK, Petr. *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950-2010*. XXI. W – Ž. Ostrava: Výtvarné centrum Chagall, 2010.
- PRAHL, Roman [et al.]. *Karikatura a její příbuzní: obrazový humor v českém prostředí 19. století*. Řevnice: Arbor vitae ; Západočeská galerie v Plzni, 2014.
- ROUSOVÁ, Hana [et al.]. *Mezery v historii 1890-1938: polemický duch Střední Evropy: Němci, Židé, Češi*. Praha: Galerie hlavního města Prahy, 1994.
- TOMAN, Prokop. *Nový slovník československých výtvarných umělců*. 3. vyd. Praha: 1950.
- ŠIMON, Patrik. *Konec (s)nové epochy: Umění secese a symbolismu ze sbírky Patrika Šimona*. Praha: Patrik Šimon – Eminent, 2012.
- Katalog výstavy: *Výstava akad. malíře Al. Wierera v Domě umění v Mor. Ostravě od 4. září do 24. září 1927*. V Mor. Ostravě: Dům umění, 1927. [2] s. [V: Památník národního písemnictví, XL C2 167/2]

3.6.2 Prameny

Veřejně dostupné prameny a elektronické zdroje:

- *Informační systém abART* [online] ©2005-2006 Archiv výtvarného umění, o.s. Dostupné z:
<http://abart-full.artarchiv.cz/osoby.php?Fvazba=detail&IDosoby=55124>
- *FamilySearch* [online] 6.12.2014 Dostupné z:
<https://familysearch.org/ark:/61903/1:1:JNX9-X3K> – "New York Passenger Arrival Lists (Ellis Island), 1892-1924", NARA microfilm publication T715 and M237 (Washington D.C.: National Archives and Records Administration, n.d.)
- *Národní listy* [online] Praha: Julius Grégr, 1861-1941. 13.07.1904, ročník 44, výtisk 192, s. 2. Dostupné z:
<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/8987918> [Kramerius, veřejný dokument]
- *Národní listy* [online] Praha: Julius Grégr, 1861-1941. 13.10.1904, ročník 44, výtisk 283, s. 3 Dostupné z:
<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/8996605> [Kramerius, veřejný dokument]
- *Národní listy* [online] Praha: Julius Grégr, 1861-1941. 11.04.1933, ročník 73, výtisk 101, s. 5 Dostupné z:
<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=6042612> [Kramerius, veřejný dokument]
- *Národní politika* [online] 12.07.1903, ročník 21, výtisk 188, s. 8. Dostupné z:
<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30164844> [Kramerius, veřejný dokument]
- *Národní politika* [online] 25.10.1908, ročník 26, výtisk 294, s. 9 Dostupné z :
<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=7203650> [Kramerius, veřejný dokument]
- *Podřipský kraj*. Časopis strany národně sociální na Podřipsku. [online] 31.07.1931. Roudnice nad Labem: Vydavatelské družstvo Podřipský kraj, 1919-1931, ročník 13, číslo 31, s. 2 Dostupné z:
<http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:417d6d20-7abf-11e6-8644-001018b5eb5c?page=uuid:0dc757a0-7ac6-11e6-bb23-005056827e51&fulltext=wierer> [Digitální knihovna MZK (Moravská zemská knihovna v Brně)]
- *Wikipedie*: otevřená encyklopedie [online] Dostupné z:
https://cs.wikipedia.org/wiki/Alois_Wierer, autor Petr Vlček, informace mu podal PhDr. Arno Pařík a Petr Brod

Neveřejně dostupné prameny, dostupné v Národní knihovně v Praze:

- *Český deník*, 4.11.1933, ročník 22, výtisk 302, str. 4 [Kramerius, neveřejný dokument]
- *Nová doba*: Orgán lidu pracujícího. 13.10.1925, ročník 31, výtisk 280, s. 5 [Kramerius, neveřejný dokument]

- *Nová doba*: Orgán lidu pracujícího. 10.2.1929, ročník 35, výtisk 41, s. 8 [Kramerius, neveřejný dokument]
- *Nová doba*: Orgán lidu pracujícího. 03.08.1930, ročník 36, výtisk 211, s. 6 [Kramerius, neveřejný dokument]
- *Ohlas od Nežárky*, 27.11.1925, ročník 55, číslo 48, s. 4 [Kramerius, neveřejný dokument]
- *Stopa*, 1911–1912, ročník 2, výtisk 15–16, str. 453 [Kramerius, neveřejný dokument]
- *Východočeský republikán*, krajský orgán Republikánské strany československého venkova. Pardubice: Českomoravské podniky tiskařské a nakladatelské, 1919–1939. 7.5.1926, ročník 8, výtisk 19, s. 5 [Kramerius, neveřejný dokument]
- *Východočeský republikán*, krajský orgán Republikánské strany československého venkova. Pardubice: Českomoravské podniky tiskařské a nakladatelské, 1919–1939. 16.7.1926, ročník 8, výtisk 29, s. 5 [Kramerius, neveřejný dokument]
- *Východočeský republikán*, krajský orgán Republikánské strany československého venkova. Pardubice: Českomoravské podniky tiskařské a nakladatelské, 1919–1939. 24.9.1926, ročník 8, výtisk 39, s. 1 [Kramerius, neveřejný dokument]
- *Východočeský republikán*, krajský orgán Republikánské strany československého venkova. Pardubice: Českomoravské podniky tiskařské a nakladatelské, 1919–1939. 23.12.1932, ročník 14, číslo 52 [Kramerius, neveřejný dokument]
- *Východočeský republikán*, krajský orgán Republikánské strany československého venkova. Pardubice: Českomoravské podniky tiskařské a nakladatelské, 1919–1939. 2.6.1933, ročník 15, výtisk 23, s. 9 [Kramerius, neveřejný dokument]

3.6.3 Ilustrace

- *Jugend*. Nakl. Georg Hirth (od roku 1916 Franz Schoenberner), Mnichov 1896–1940. [online] Dostupné z: http://www.jugend-wochenschrift.de/index.php?id=24&tx_lombkswjournaldb_pi1%5Baction%5D=index&tx_lombkswjournaldb_pi1%5Bcontroller%5D=YearRegister&cHash=7bd725116f2142fe2a3b2ba7faa1a7e6
a z: <http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/jugend>
- *Humoristické listy*. Archiv českého rozmaru a vtípu. Nakl. a red. J. R. Vilímek (pak red. F. Pechánek), Praha 1858–1941. [online] Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/periodical/uuid:ae864f12-435d-11dd-b505-00145e5790ea?fulltext=wierer>
- *Zlatá Praha*. Praha: J. Otto, 1884 – 1929. [online] Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/periodical/uuid:ae79f31f-435d-11dd-b505-00145e5790ea?fulltext=wierer>

3.7 Obrazová příloha

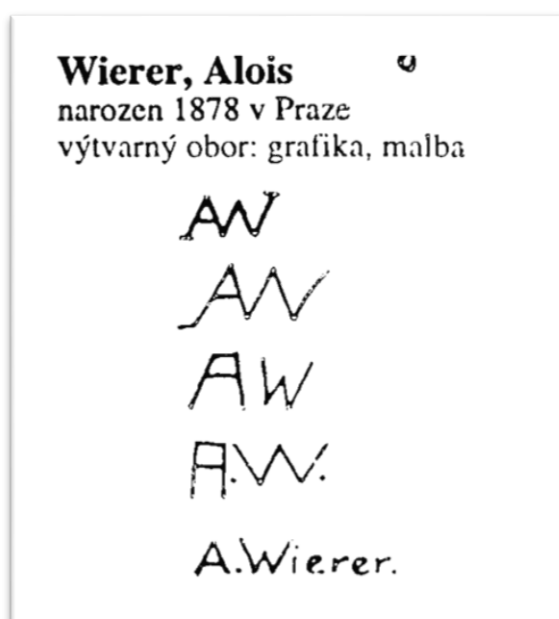
3.7.1 Seznam obrazových příloh

Obr. 1:	Akademický malíř A. Wierer (1916–1917)	67
Obr. 2:	Signatury	67
Obr. 3:	Raná forma signatury	68
Obr. 4:	Pozdější forma signatury (od roku 1919)	68
Obr. 5:	Z pražského ghetta – Židovský hřbitov, 1920, dřevoryt	68
Obr. 6:	Wierer Alois, <i>Muzikanti [Zastaveníčko]</i> , 1906, barevná litografie, papír, 536 × 385 mm.....	69
Obr. 7:	Wierer Alois: Titelbild " <i>Brautfahrt</i> ", časopis <i>Jugend</i> , 1909	70
Obr. 8:	Wierer Alois: <i>Ein Lied im Walde</i> , časopis <i>Jugend</i> , 1910	71
Obr. 9:	Wierer Alois: <i>Ostern vorm Städtchen</i> , časopis <i>Jugend</i> , 1911.....	72
Obr. 10:	A. Wierer, <i>Mnoho štěstí v Novém roce</i> , před 1917	73
Obr. 11:	A. Wierer, <i>Na Čertovce</i> , před 1919	73
Obr. 12:	A. Wierer, <i>Tiché štěstí</i>	73
Obr. 13:	A. Wierer, <i>Polibek</i> , před 1920.....	73
Obr. 14:	Wierer Alois, <i>Humoristické listy</i> , 1920, ročník 63, číslo 36	74
Obr. 15:	Wierer Alois, <i>Zimní krajina</i>	75
Obr. 16:	<i>Kočovníci</i> , 1928, olej na plátně, 50 × 60 cm, signováno „A. Wierer 28“	75
Obr. 17:	Wierer Alois, <i>Španělští cikáni</i> , olej na plátně.....	76
Obr. 18:	Wierer Alois, <i>Klementinum</i> , olej na plátně.....	76
Obr. 19:	Wierer Alois, <i>Biedermeierovský pár</i> , olej na plátně, 110 × 100 cm ...	77

Obr. 1: Akademický malíř A. Wierer (1916–1917)

Foto © Moravská zemská knihovna ⁴⁵

Obr. 2: Signatury ⁴⁶

⁴⁵ *Světobzor světová kronika současná slovem i obrazem*: časopis pro zábavu i poučení. 1916–1917. Praha: J. Otto, 1904–1943, ročník 17, číslo 29, str. 5 (zdroj Moravská zemská knihovna)
Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:eae37980-2f34-11e6-a3d3-001018b5eb5c?page=uuid:548e7ab0-2f58-11e6-a3d3-001018b5eb5c&fulltext=wierer>

⁴⁶ In Pavliňák Petr, *Signatury českých a slovenských výtvarných umělců*, 1995

Obr. 3: Raná forma signatury ⁴⁷

Obr. 4: Pozdější forma signatury (od roku 1919) ⁴⁸

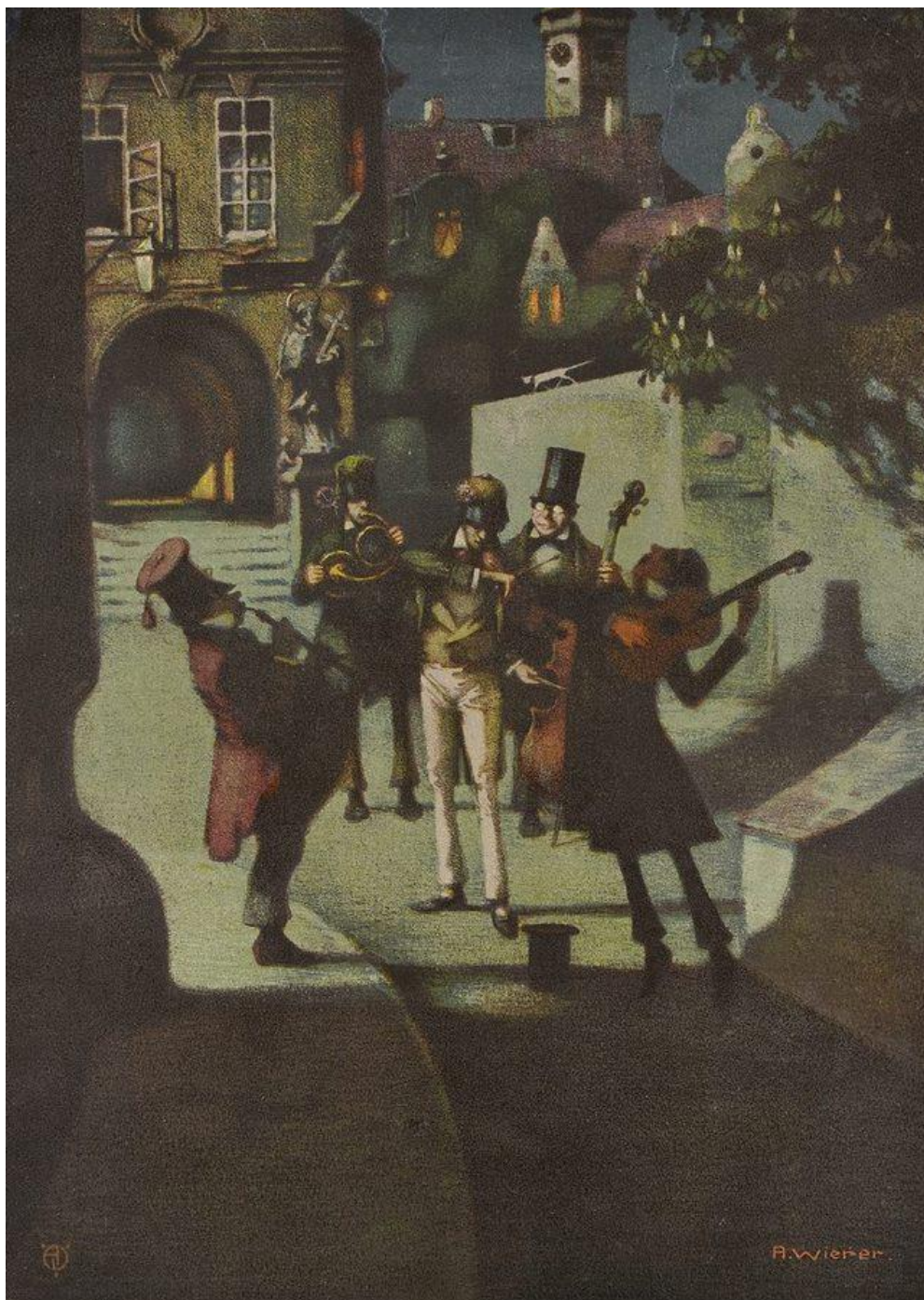
Obr. 5: Z pražského ghetta – Židovský hřbitov, 1920, dřevoryt

Foto © ArtBohemia ⁴⁹

⁴⁷ Fotografie: Monika Peňázová

⁴⁸ *Wikipedie*: otevřená encyklopedie. [online] [cit. 24.04.2017] Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/13/Alois_Wierner_-_signatura.jpg

⁴⁹ *ArtBohemia*: největší grafická galerie [online] [cit. 18.04.2017] Dostupné z: <http://www.artbohemia.cz/cs/grafiky-tisky/31655-zidovsky-hrbitov-z-prazskeho-ghetta.html> (Příloha k Veraikon VI., sešit 9-10)

Obr. 6: Wierer Alois, *Muzikanti [Zastaveničko]*, 1906, barevná litografie, papír, 536 × 385 mm

© Mgr. Patrik Šimon ⁵⁰

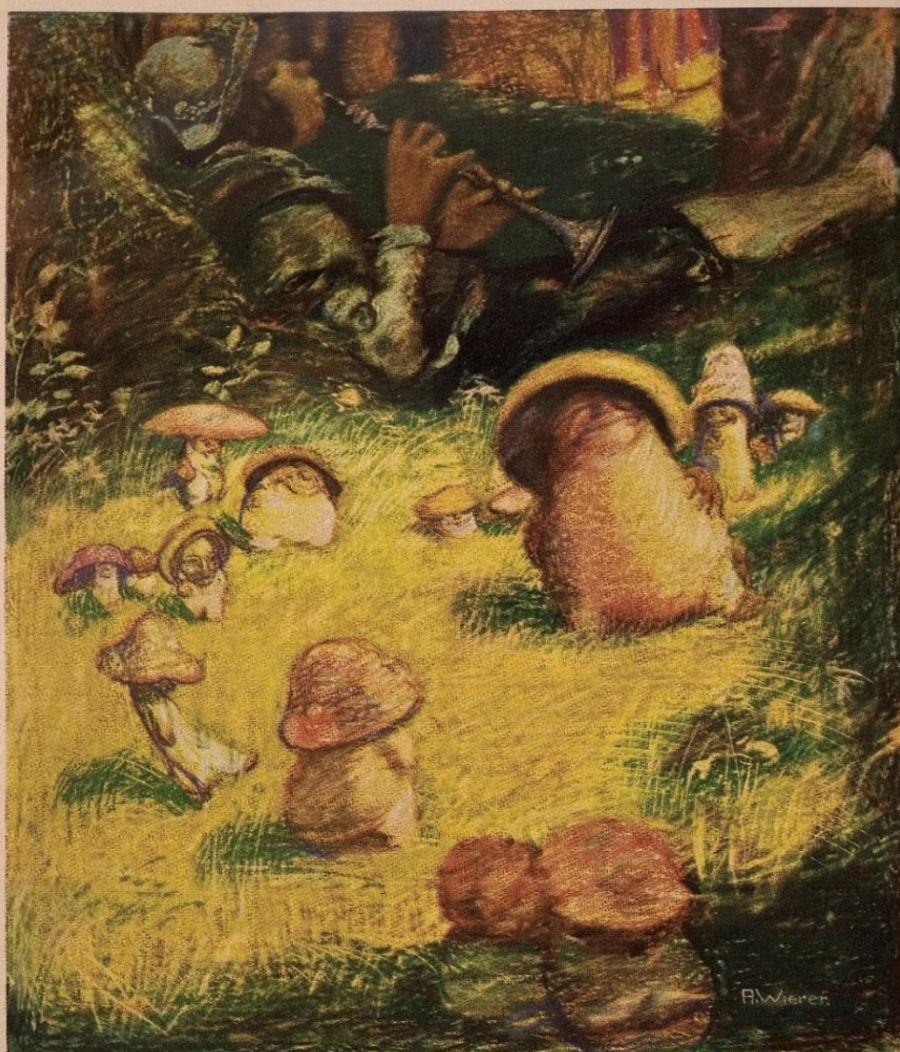
⁵⁰ Patrik Šimon: *Eminent* [online] [cit. 24.04.2017] Dostupné z: <http://www.patriksimon.cz/files/obrazky/autori/autori-1375-Muzikanti.jpg>

Obr. 7: Wierer Alois: Titelbild "Brautfahrt", časopis Jugend, 1909

Foto © Universitätsbibliothek Heidelberg ⁵¹

⁵¹ *Jugend*, 1909, 14, sešit 43, dostupné z: http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/jugend1909_2/0386

Ein Lied im Walde

Alois Wierer (Prag)

Lied, einen anderen Reim, der schallt mir im
Grünen aus einem rebenüberspannten Hof
entgegen, wo abends Kerzen in den Zweigen
hängen, und leicht die Gläser kitzeln. Das ist der
goldblutige oder dunkeläugige Wein. Freilich,
lieber Freund aus Landshut, nicht willst gelassen
wie ein Vieh, sondern mit weiser Lebenskunst

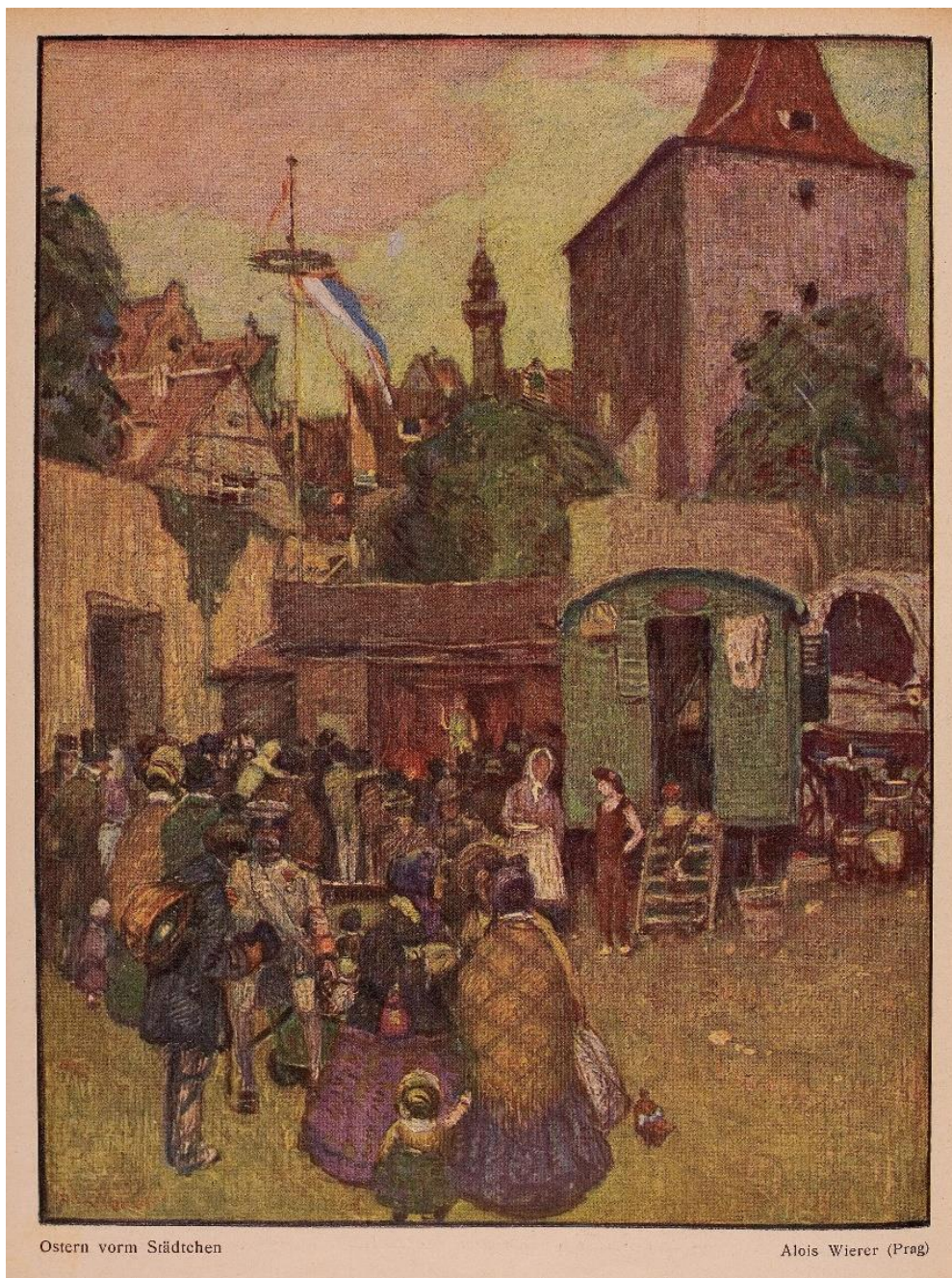
geschlürft, in kleinen Zügen, o köstliche Blume!
Junges Blut und alter Wein! Von beiden treu-
geblieben ist mir nur dieser, der freundliche Austausch,
der Tröster meiner Seele, der grüngoldene Schützer
meiner Waise. Dem Wurm in meinem Schulter-
gelenk behagt es nicht, aber meiner Seele behagt
es, und ich bin immer mehr für die Seele ge-

wesen. Ein unverbesserlicher Sünder, Gott sei
es lächelnd geklagt, aber der liebe Gott ist
gnädiger als alle Moralisten, und winkt da
draußen mit dem Heiligbuschen schon von ferne:
Komm, trinken wir noch ein Viertel!
Das ist die Stimme des Genius loci, die
mit über Länder und Meere nachfolgt. Freund

Obr. 8: Wierer Alois: *Ein Lied im Walde*, časopis *Jugend*, 1910

Foto © Universitätsbibliothek Heidelberg⁵²

⁵² *Jugend*, 1910, sešit 27, dostupné z: http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/jugend1910_2/0011

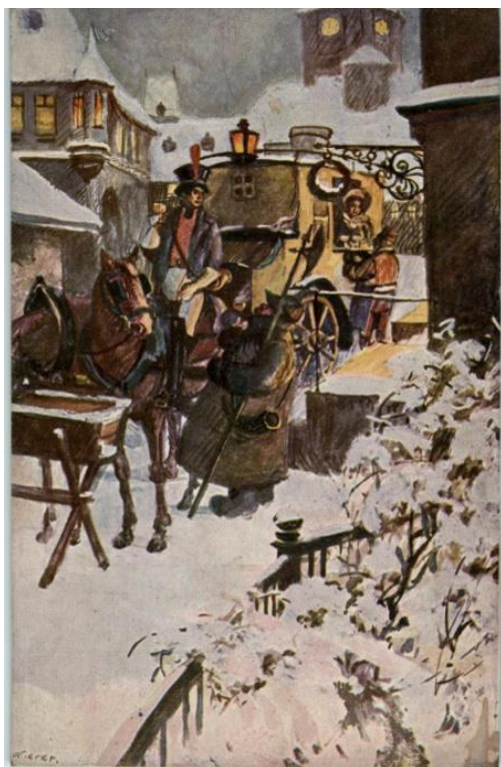
Ostern vorm Städtchen

Alois Wierer (Prag)

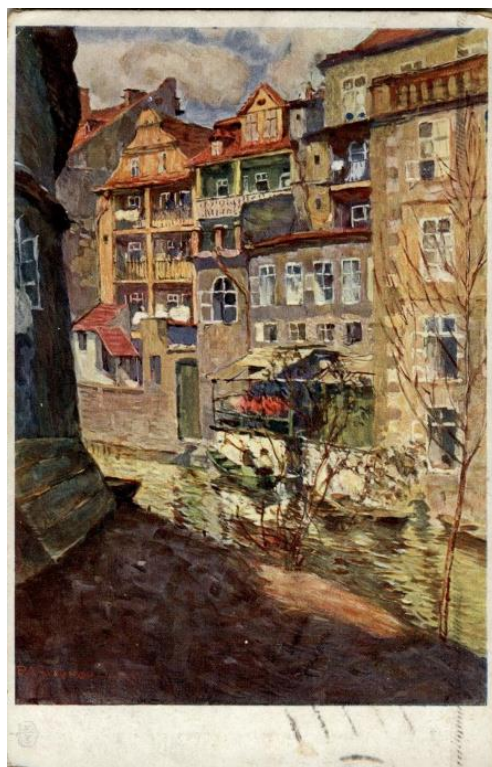
Obr. 9: Wierer Alois: *Ostern vorm Städtchen*, časopis *Jugend*, 1911

Foto © Universitätsbibliothek Heidelberg ⁵³

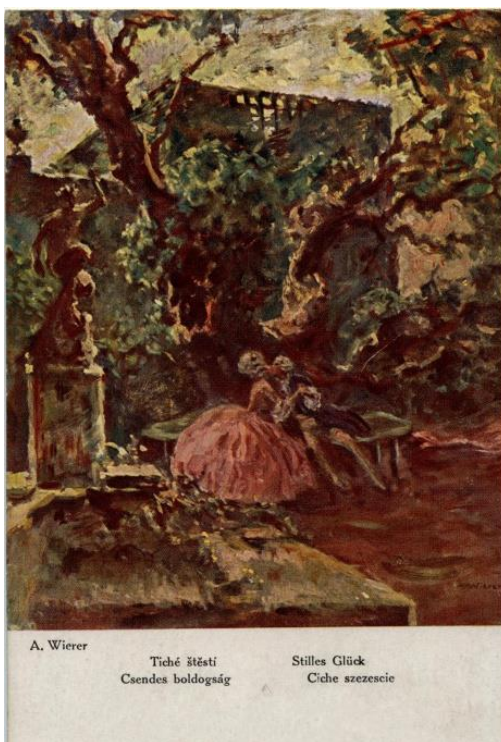
⁵³ *Jugend*, 1911, sešit 16, dostupné z: http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/jugend1911_1/0433

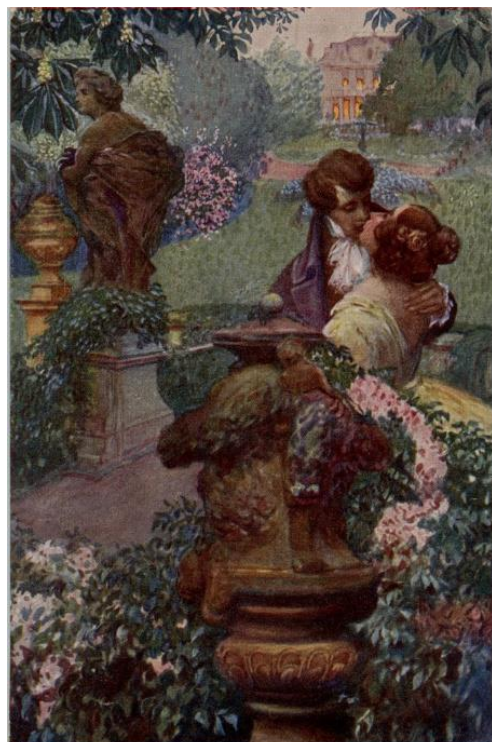
Obr. 10: A. Wierer, *Mnoho štěstí v Novém roce*, před 1917⁵⁴

Obr. 11: A. Wierer, *Na Čertovce*, před 1919

Obr. 12: A. Wierer, *Tiché štěstí*

Obr. 13: A. Wierer, *Polibek*, před 1920

⁵⁴ Obr. 10–13: Soubor dobových pohlednic. In *Pofil.cz*. [online] [cit. 29.04.2017] Dostupné z: http://www.pofil.cz/index.php?ak=zbo&lng=cz&level=6&master=4050&list_od=&strana=1&fil=%&rad=02

HUMORISTICKÉ LISTY

ROČNÍK 63.

1920.

ČÍSLO 36.

A. WIERER.

— Ach Praha! Co se týče krásy je prý na třetím místě.
— Ano a co se týče dluhů, na prvním!

V Praze K 2—
Mimo Prahu K 2:10

Obr. 14: Wierer Alois, Humoristické listy, 1920, ročník 63, číslo 36

Foto © Moravská zemská knihovna

Obr. 15: Wierer Alois, *Zimní krajina* ⁵⁵

Obr. 16: *Kočovníci*, 1928, olej na plátně, 50 × 60 cm, signováno „A. Wierer 28“⁵⁶

⁵⁵ *Wikipedie*: otevřená encyklopedie. [online] [cit. 24.04.2017] Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/e6/Alois_Wierer_-_Zimní_krajina.jpg

⁵⁶ *Obrazy v aukci* [online] [cit. 01.05.2017] Dostupné z: <http://www.obrazyvaukci.cz/polozka/aloes-12-kocovnici-6820>

Obr. 17: Wierer Alois, *Španělští cikáni*, olej na plátně
Foto © Galerie hlavního města Prahy⁵⁷

Obr. 18: Wierer Alois, *Klementinum*, olej na plátně
Foto © Galerie hlavního města Prahy⁵⁸

⁵⁷ Ze sbírek Galerie hlavního města Prahy, inventární číslo M - 876, dostupné z: <http://en.ghmp.cz/on-line-collections/detail/CZK:US.M-876/?rts=1#artwork> [cit. 09.04.2017]

⁵⁸ Ze sbírek Galerie hlavního města Prahy, inventární číslo M - 832, [cit. 09.04.2017] Dostupné z: <http://en.ghmp.cz/on-line-collections/detail/CZK:US.M-832/?rts=1>

Obr. 19: Wierer Alois, *Biedermeierovský pár*, olej na plátně, 110 × 100 cm
Foto © Galerie hlavního města Prahy⁵⁹

⁵⁹ Ze sbírek Galerie hlavního města Prahy, inventární číslo M - 3837, dostupné z: <http://en.ghmp.cz/on-line-collections/detail/CZK:US.M-3837/?rts=1#artwork> [cit. 09.04.2017]

4 Restaurátorská dokumentace: „Žlutá židle“ J. Kotík

RESTAURÁTORSKÁ DOKUMENTACE

Jan Kotík

„Žlutá židle“

Litomyšl

2017

Vedoucí práce: Josef Čoban, akad. mal. a rest., vedoucí ARUDP FR UPa

Restaurovala: Monika Peňázová, studující IV. ročníku ARUDP FR UPa

Počet vyhotovení restaurátorské dokumentace: 3

Místo uložení dokumentace:

Archiv Východočeské galerie v Pardubicích

Archiv Fakulty restaurování Univerzity Pardubice v Litomyšli

Soukromý archiv Moniky Peňázové

© Dokumentace jako dílo vědecké a literární je chráněna ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb. o Právu autorském v úplném znění pozdějších dodatků (Autorský zákon podle č. 398/2006 Sb.) s tím, že právo k užití ve smyslu zákona č. 122/2000 Sb. v úplném znění pozdějších dodatků (Zákon o ochraně sbírek muzejní povahy) má Východočeská galerie v Pardubicích jako majitel díla.

Dokumentaci vypracovala:

Monika Peňázová, studující IV. ročníku ARUDP FR UPa

Prohlašuji, že jsem použila při restaurování pouze materiálů a postupů uvedených v této restaurátorské dokumentaci. Nejsem si vědoma nových zjištění a skutečností na restaurovaném díle, které by nebyly uvedeny v této dokumentaci.

Prohlašuji, že restaurátorský zásah byl proveden v mezích určených zadáním.

V Litomyšli dne: 30. 3. 2017

restaurovala:
Monika Peňázová,
studující IV. Ročníku
ARUDP FR UPa

vedoucí práce:
Josef Čoban, akad. mal. a rest.,
vedoucí ARUDP FR UPa

Obsah

4	Restaurátorská dokumentace: „Žlutá židle“ J. Kotík.....	78
4.1	Úvod.....	83
4.2	Popis díla.....	84
4.2.1	Typologický popis	84
4.2.2	Popis stavu díla před započítím restaurátorských prací	85
4.3	Nálezová (průzkumová) zpráva	86
4.3.1	Metodika průzkumu	86
4.3.2	Neinvazivní metody průzkumu	86
4.3.3	Invazivní metody průzkumu	87
4.3.4	Vyhodnocení průzkumů	88
4.4	Restaurátorský záměr	89
4.5	Postup restaurátorských prací	91
4.5.1	Fotodokumentace a průzkumy	91
4.5.2	Vyjmutí z rámu.....	91
4.5.3	Prekonsolidace.....	91
4.5.4	Čištění díla	91
4.5.5	Snímání štítku z rubové strany.....	91
4.5.6	Odstranění nepravidelných nánosů barev z rubové strany.....	91
4.5.7	Rovnění	92
4.5.8	Ztenčování lakové vrstvy	92
4.5.9	Tmelení	92
4.5.10	Retuše.....	93
4.5.11	Restaurování rámu	93
4.5.12	Rámování.....	94
4.6	Seznam použitých materiálů	95
4.7	Podmínky a způsob uložení	97

4.8	Literatura.....	97
4.9	PŘÍLOHA 1 – Obrazová příloha.....	98
4.9.1	Seznam obrazové přílohy.....	98
4.10	PŘÍLOHA 2 – Chemicko-technologický průzkum.....	115

Počet stran textu: 20

Počet stran obrazových příloh: 17

Počet fotografií: 32

Typ fotoaparátu: Canon EOS 60D EF-S 17-85 mm a EF-S 60 mm

Autor fotografií: Monika Peňázová

Počet stran příloh k chemicko-technologickému průzkumu: 4

Příloha: Chemicko – technologický průzkum, autorka Ing. Alena Hurtová

Celkový počet stran: 41

4.1 Úvod

Předmět restaurování: „Žlutá židle“ v dobovém ozdobném rámu

Inventární číslo: O 342

Autor díla: Kotík Jan, signováno v levém horním rohu černou olejovou barvou
„j KOTÍK 45“

Doba vzniku: 1945 viz signatura

Technika: olejomalba – olejová malba na podložce z masonitu

ozdobný dobový rám – dřevěné zdobně profilované lišty, na povrchu barevná úprava

Rozměry: olejomalba – 334 × 410 mm (v. × š.), dílo je obdélník, tloušťka masonitu 3 mm;

dobový ozdobný rám – šířka lišt 100 mm, výška lišt 45 mm.

Zadavatel: Východočeská galerie v Pardubicích, Zámek 3, 530 00 Pardubice

Zhotovitel: Univerzita Pardubice, Veřejná škola, zal. podle zák. č. 111/1998 Sb., sídlo Studentská 95, 532 10 Pardubice, zastoupená Ing. Karolem Bayerem, děkanem Fakulty restaurování, Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl

Vedoucí práce: Josef Čoban, akad. mal. a restaurátor, vedoucí ARUDP FR UPa

Restaurovala: Monika Peňázová, studující IV. ročníku ARUDP FR UPa

Autorka chemicko-technologického průzkumu: Ing. Alena Hurtová

Datum započetí a ukončení restaurátorských prací: 25. 1. 2017 – 30. 3. 2017

4.2 Popis díla

4.2.1 Typologický popis

Předmětem restaurování je olejomalba na masonitu s názvem „*Žlutá židle*“ v dobovém ozdobném rámu [Obr. 1]. Dílo je signováno a datováno v levém horním rohu černou olejovou barvou „*j KOTÍK 45*“ [Obr. 5].

Ústředním motivem malby je žlutá židle, která se nachází v pravém dolním rohu díla. Vedle židle se nachází psací stůl s lampou. O stůl je opřená vycházková hůl. Pozadí malby je červené, přímo za židlí je zelené.

Celá malba je expresivně pojatá, technika malby je pastózní s viditelnou strukturou jednotlivých tahů štětcem. Barvy jsou jen málo míchané, převažují čisté odstíny.

Na rubové straně se nacházely hrubé nepravidelné nánosy olejových barev [Obr. 3], které vytvořil pravděpodobně autor. Nejspíš vznikly otíráním štětců na masonitovou podložku ještě v době před vznikem díla. Na rubové straně byl na díle připevněn identifikační štítek Východočeské galerie v Pardubicích [Obr. 8].

Dřevěný dubový lakovaný robustní rám je tvořen zdobně profilovanými lištami. Jednotlivé lišty se skládají ze dvou částí, které jsou k sobě navzájem přilepené [Obr. 24, 25]. Rám je z rubové strany na horní liště doplněn nápisem grafitovou tužkou „*J. Kotík; Praha II*“ [Obr. 9] a razítkem Krajské galerie v Pardubicích [Obr. 11]. Na rámu je umístěno několik identifikačních štítků. Nejnovější štítek označuje inventární číslo „*O-342*“ [Obr. 7]. Další štítky dokládají historii díla („*Majetek ministerstva školství a osvěty*“ [Obr. 10], „*Krajská galerie v Pardubicích*“ [Obr. 11], „*Jan Kotík, Praha II. Ječná 20 "žlutá židle" Kčs 4.500,-*“ [Obr. 11]).

4.2.2 Popis stavu díla před započítím restaurátorských prací

Olejomalba

Na povrchu malby byl nanesen lesklý lak, na kterém se nacházel prachový depozit. Malba byla poškozena zlomy v pravém [Obr. 6] a levém horním rohu [Obr. 5] (pravý horní roh v rozsahu 35×8 mm (v. \times š.), levý horní roh v rozsahu 20×15 mm (v. \times š.)). Další drobná poškození se nacházela při horním (3×5 mm, v. \times š.) a dolním okraji díla uprostřed (2×3 mm, v. \times š.). V místech poškození došlo k narušení barevné vrstvy, která se uvolňovala a odpadávala. Tato poškození již byla v minulosti opravována, v místech poškození byly viditelné retuše [Obr. 5].

Na rubové straně se nacházely hrubé nepravidelné nánosy olejové barvy (asi od autora před namalováním obrazu) [Obr. 3]. Rub byl pokryt prachovým depozitem. Na rubové straně byl přilepen papírový identifikační štítek Východočeské galerie v Pardubicích [Obr. 8].

Masonitová podložka (3 mm tl.) byla konkávně prohnutá [Obr. 12]. Prohnutí způsobily pravděpodobně též masívní nepravidelné nánosy olejových barev na rubové straně.

Dílo bylo adjustované v ozdobném rámu pomocí několika kovových trojúhelníků.

Ozdobný dobový rám

Dřevěný robustní ozdobný rám byl funkční. Rámové lišty byly špatně nařezané, sesazené a slepené. V rohových spojích vzájemně přesně nenavazovaly a nedoléhaly. Lišta na pravé straně byla uvolněná [Obr. 25]. Na pohledových částech byly lišty mechanicky poškozené po obvodu a na vyvstalých hranách a plochách odřením. Rám byl v minulosti opravován. Na odřených místech byly viditelné retuše. Pohledové i rubové části lišt ozdobného rámu byly znečištěné prachem, mastnými depozity a nacházela se na nich rezidua lepidel.

4.3 Nálezová (průzkumová) zpráva

4.3.1 Metodika průzkumu

Restaurátorský průzkum byl zaměřen na zjištění charakteru díla, určení výtvarné techniky a použitých materiálů, zhodnocení stupně poškození a posouzení příčin těchto poškození. Restaurátorský průzkum dokumentoval stav díla před započítím restaurátorských prací a byl podkladem pro určení vhodného restaurátorského postupu.

4.3.2 Neinvazivní metody průzkumu

Průzkum v denním rozptýleném světle

Průzkumem v denním rozptýleném světle byla určena výtvarná technika, dále bylo zjištěno několik základních informací o podložce, barevné vrstvě a celkovém stavu díla. Vizuelní průzkum je podrobně rozepsán již v předchozí kapitole, viz *4.2 Popis díla*. [Obr. 1, 3]

Průzkum v bočním světle

V bočním světle byly zjištěny informace o barevné vrstvě, její reliéf a pastóznost nánosů. Dále byla zjištěna nerovnost podložky. Vizuelní průzkum je podrobně rozepsán již v předchozí kapitole, viz *4.2 Popis díla*.

Průzkum v ultrafialové luminiscenci

Při fotografování byly použity UV lampy s trubicemi značky Philips TL – D 18 W BLB, s rubínovým sklem. Fotografie byly pořízeny bez použití filtru. Prohlídkou v UV záření byly získány informace o lakových vrstvách. Na rámu luminovalo adhezivum. [Obr. 2, 4]

4.3.3 Invazivní metody průzkumu

Zkoušky rozpustnosti lakové vrstvy

Zkoušky byly provedeny vatovým smotkem, navlhčeném v příslušném rozpouštědle. Byla zkoumána rozpustnost terpentýnem a toluenem. [Obr. 18, 19]

Výsledky zkoušek rozpustnosti jsou zpracovány v následující tabulce.

	laková vrstva
terpentýn	rozpouští se jen nepatrně
toluen	Rozpouští se

Tab. 1: Zkoušky rozpustnosti lakové vrstvy

Odběr vzorků pro chemicko-technologický průzkum

Z díla byl odebrán 1 vzorek pro chemicko-technologický průzkum. (Vzorek byl odebrán až v průběhu restaurování.) Cílem průzkumu byla identifikace vlákninového složení podložky a jejího pojiva.

Z průzkumu bylo zjištěno, že se jedná o směs buničiny z jehličnatého dřeva a dřevoviny. Vzorek obsahoval vysýchavé oleje.

Průzkum je rozepsán v příloze k chemicko-technologickému průzkumu viz kapitola 4.10 *Příloha k chemicko-technologickému průzkumu*.

4.3.4 Vyhodnocení průzkumů

Průzkumem v denním rozptýleném světle a v bočním osvětlení byla zjištěna většina poškození, viz 4.2.2 *Popis stavu díla před započatím restaurátorských prací*.

V ultrafialovém záření luminovala laková vrstva a na rámu adhezivum.

Bylo zjištěno, že laková vrstva je rozpustná v toluenu a nepatrně reaguje na terpentýn.

Odběrem vzorku pro chemicko-technologický průzkum bylo určeno vlákninové složení podložky. Ve složení byla vlákna buničiny z jehličnatého dřeva a dřevovina. Pojiva podložky nebyla zjištěna. Vzorek obsahoval vysýchavé oleje, které se do podložky dostaly pravděpodobně z malby, která byla provedena olejovými barvami. Průzkumem bylo prokázáno, že se jedná o masonit. Tato podložka vznikla lisováním drtě buničiny a dřevoviny bez použití klížidel.

Dílo bylo poměrně dobře zachovalé, největší poškození bylo v pravém a levém horním rohu, kde došlo i ke ztrátě barevné vrstvy. Laková vrstva byla příliš lesklá, byla nepůvodní a byla nanesena v silné vrstvě. Podložka byla konkávně prohnutá. Toto prohnutí vzniklo nejspíš změnou klimatických podmínek v místě deponování díla. Bylo pravděpodobně způsobené nepravidelnými nánosy barev z rubové strany podložky.

Dřevěný robustní ozdobný rám byl špatně sesazený a slepený, lišty v rohových spojích na sebe přesně nedoléhaly. Lišta na pravé straně byla uvolněná a podélně rozlepená.

Dílo společně s rámem se nacházelo v nevyhovujícím stavu pro prezentaci i pro deponování. Z restaurátorského průzkumu vyplynulo, že pro zachování díla bylo nutné přistoupit k restaurování.

4.4 Restaurátorský záměr

Na základě výsledků restaurátorského průzkumu, s ohledem na stav díla, požadavky zadavatele, v souladu s předběžným návrhem na restaurování a budoucím využitím díla byl navržen následující postup restaurátorských prací:

Olejomalba

1. Fotografická dokumentace před, po a v průběhu restaurování.
2. Vyjmutí díla z ozdobného rámu.
3. Invazivní průzkum: odebrání vzorků pro určení pojidla a vlákninového složení podložky .
4. Prekonsolidace barevných vrstev v místech poškození pomocí roztoku Paraloidu B 72 v toluenu a řídkého roztoku Beva 375 v toluenu a technickém benzínu – po odtěkání rozpouštědel fixování uvolněných částí po aktivaci vyhřívanou špachtlí.
5. Odstranění prachového depozitu nasucho např. pryží CleanMaster.
6. Odstranění prachového depozitu vlhkými vatovými tampony s demineralizovanou vodou.
7. Ztenčení lakové vrstvy.
8. Očištění rubu, odstranění nepravidelných nánosů barev.
9. Rovnání v měkkém sendviči.
10. Tmelení míst s chybějící barevnou vrstvou a izolace povrchů tmelů.
11. Retuše pomocí olejopryskyřičných barev.
12. Nanesení nové polomatné lakové vrstvy.
13. Adjustování do opraveného dobového ozdobného rámu.

Ozdobný dobový rám

1. Po vyjmutí díla z ozdobného rámu očištění lícové i rubové části lišt nasucho inertními drolivými pryžemi CleanMaster a Wishab.
2. Očištění rubu lišt destilovanou vodou a sanace fungicidním prostředkem Ajatin, Septonex, Lautercid apod.
3. Rozlepení jednotlivých lišt a odstranění zbytků nefunkčních lepidel.
4. Nové slepení pomocí akrylátového lepidla na dřevo, zajištění rohových spojů kovovými rohovníky a nekorodujícími vruty.
5. Špánování trhlin a mezer, tmelení defektů na pohledových částech rámu pomocí voskokřídového tmelu (včelí vosk, damara, malé množství benátské balzámu, plavená křída), izolace povrchů tmelů.
6. Retuše defektů na pohledových částech rámových lišt pomocí olejoprskyřičných barev, úprava povrchu dřevěných doplňků mořením.
7. Vlepení ochranných a těsnících proužků netkané textilie do polodrážek ozdobného rámu.
8. Adjustování díla do ozdobného rámu pomocí plochých dřevěných lišt, kovových úchytů a nekorodujících vrutů.

4.5 Postup restaurátorských prací

Průběh se odvíjel na základě výsledků průzkumů a v reakci na nová zjištění během restaurování. Z tohoto důvodu se postup restaurování nepatrně liší od předběžného návrhu.

4.5.1 Fotodokumentace a průzkumy

Po převzetí díla proběhla podrobná fotodokumentace před restaurováním v denním rozptýleném světle, v bočním osvětlení a záznam v UV luminiscenci.

4.5.2 Vyjmutí z rámu

Dílo bylo vyjmuto z rámu.

4.5.3 Prekonsolidace

Prekonsolidace byla provedena 5% roztokem Paraloid B72 v toluenu. Po odtěkání rozpouštědla byla stabilizovaná místa zažehlena tepelně regulovatelnou elektrickou špachtlí s teplotou 70 °C přes silikonový papír.

4.5.4 Čištění díla

Dílo bylo čištěno mechanicky suchou cestou pryží CleanMaster z líce i z rubu. Zbytek nečistot byl dočištěn vatovými tampony vlhčenými demineralizovanou vodou [Obr. 13, 14].

4.5.5 Snímání štítku z rubové strany

Štítek Východočeské galerie v Pardubicích [Obr. 8] nalepený na rubu díla, byl nejprve navlhčen obklady s demineralizovanou vodou a poté byl sejmutý.

Rezidua lepidla byla z díla odstraněna acetonem.

4.5.6 Odstranění nepravidelných nánosů barev z rubové strany

Nepravidelné a plastické nánosy barev na rubové straně díla byly částečně odstraněny mikrobruskou [Obr. 15]. Vzniklý prachový depozit byl odsát vysavačem a dočištěn nejprve na sucho a poté vlhkými vatovými smotky.

4.5.7 Rovnání

Dílo bylo nejprve zvlhčeno od rubu přes Sympatex. Tato metoda vlhčení byla zvolena pro svou šetrnost a rovnoměrné rozložení vlhkosti. Cílem bylo provlhčit podložku díla jen částečně, úplné provlhčení až k podkladu díla by bylo nežádoucí.

Popis metody vlhčení: Na stůl byl položen hollytex 81 g/m², na něj hollytex 33 g/m², potom dílo lícem dolů, Sympatex (hladkou stranou k dílu), filtrační papír (předem provlhčený v klimatické komoře s 90% RV - relativní vlhkost), celý systém byl zakryt melinexovou fólií. Po cca 10 min došlo k výměně vlhkého filtračního papíru. Filtrační papír byl vyměněn celkem 3×.

Rovnáni probíhalo na vyhříváném stole s přitlakem 125 hPa a s teplotou 70 °C [Obr. 16]. Po dosažení teploty 70 °C bylo vypnuté zahřívání a za zvýšeného přitlaku se nechala teplota klesnout na 27 °C. Poté bylo dílo zkontrolováno a proces se zopakoval.

Poté bylo dílo vloženo v „měkkém sendviči“ (dřevěná deska, prokládací lepenka, filtrační papír 520 g/m², hollytex 33g/m², dílo, hollytex 33g/m², filtrační papír 520 g/m², prokládací lepenka, dřevěná deska) do lisu. Dílo bylo ponecháno v lisu 2 dny, průběžně byly vyměňovány proklady. [stav po vyrovnání viz Obr. 17]

4.5.8 Ztenčování lakové vrstvy

Laková vrstva byla ztenčována vatovými smotky navlhčenými v toluenu. Tento proces byl průběžně kontrolován pod UV lampou.

Nános lakové vrstvy byl po ztenčení dostatečný pro ochranu díla a nebylo nutné nanést novou vrstvu laku [Obr. 20, 21].

4.5.9 Tmelení

Po vyrovnání díla byla tmelena místa s chybějící barevnou vrstvou. Tmel byl použit voskokřídový (složení: voskopryskyřičná směs z včelího vosku, damary a malého podílu benátského balzámu, plniva – plavená křída, stálé minerální pigmenty).

Izolace povrchu tmelů 4% běleným šelakem v etanolu.

4.5.10 Retuše

Byla zvolena nápodobivá retuš olejoprskyřičnými barvy Mussini (přebytek pojidla odsátý do papíru), ředěnými terpentýnem s malým podílem toluenu. [Obr. 22, 23]

4.5.11 Restaurování rámu

Lícové i rubové části lišt byly nejprve očištěny mechanicky suchou cestou za pomoci pryže Cleanmaster, vlasových štětců a vysáváním. Poté byly lišty čištěny vatovými smotky zvlhčenými v demineralizované vodě.

Po očištění byl rám rozebrán. Jednotlivé lišty byly sanovány z rubové strany a v místech spojů. Pro sanaci byl použit Bochemit (s demineralizovanou vodou a technickým etanolem, v poměru 1:1:4).

Následovalo čištění reziduí lepidel ve spojích. Lepidlo se nechalo nabobtnat a mechanicky se odstranilo skalpelem a kovovou špachtlí. Pro naměkčení lepidel byla použita demineralizovaná voda – studená i teplá. Rezidua lepidel, která na vodu nereagovala, byla naměkčena gelem s rozpouštědly (aceton, etanol, gel - Carbopol).

Odstranění nefunkční dřevěné vložky v liště rámu [Obr. 24] (v minulém restaurátorském zásahu byla vložka přeríznutá předchozím restaurátorem a polovina byla ponechána v liště, kde neplnila svůj účel) a nahrazení novou, plně funkční vložkou z dubového dřeva.

Slepení naprasklé lišty [Obr. 25] disperzním lepidlem na dřevo (Woodfix D3). Místo spoje bylo fixováno pod tlakem pomocí svěráků. Doba schnutí 6 hodin.

Přilepení částečně odlepených štítků pomocí 4% Tylose MH 6000. Odlepení horního štítku, který překrýval spodní štítek a přelepení na jinou lištu.

Slepení rámu lepidlem na dřevo značky Soudal. Jednotlivé spoje byly fixovány svorkami, rám byl pod zátěží. Jednotlivé lišty byly špatně nařezané už od výroby, nedoléhaly přesně na sebe, proto bylo přistoupeno k pravoúhlému slepení, přestože v jednotlivých rohových spojích zůstaly drobné mezery.

Špánování dubovým dřevem [Obr. 26]. Do mezer ve spojích rámu byly lepidlem značky Soudal vlepeny klíny z dubového dřeva. Po vlepení byly klíny opracovány dlátem a skalpelem do požadovaného profilu [Obr. 27]. Mírné rozevření se ponechalo.

Tmelení hlubokých spár a rohů pilinovým tmelem (bukové piliny, lepidlo na dřevo 64A Soudal, nepatrné množství vody).

Tmelení defektů voskokřídovým tmelem (složení: voskopryskyřičná směs z včelího vosku, damary a malého podílu benátského balzámu, plniva – plavená křída, stálé minerální pigmenty).

Izolace povrchu vysprávek 4% běleným šelakem.

Zacelení povrchových defektů 4% běleným šelakem a neběleným šelakem v etanolu.

Retuše olejopryskyřičnými barvami značky Mussini od firmy Schmincke.

4.5.12 Rámování

Vlepení ochranných a těsnících proužků netkané textilie do polodrážek ozdobného rámu pomocí oboustranné lepicí pásky [Obr. 28].

Dílo bylo vloženo do rámu, na rub díla byla položena krycí 2 mm tlustá ochranná lepenka s alkalickou rezervou. Na krycí lepenku byl přilepen štítek Východočeské galerie v Pardubicích pomocí 4% Tylose MH 6000.

Dílo bylo v rámu zajištěno plochými smrkovými lištami, které byly k rámu uchyceny kovovými podložkami a nekorodujícími vruty [Obr. 32].

Na rám byl navrácen háček na zavěšení a štítek s inventárním číslem.

4.6 Seznam použitých materiálů

V průběhu restaurování byly použity následující materiály:

- Akrylátové lepidlo na dřevo 64A, PVAC rychleschnoucí Soudal (INVA Building Materials s. r. o, Frýdek-Místek)
- Akrylátové lepidlo na dřevo D3, PVAC rychleschnoucí Woodfix (dodává Den Braven Czech and Slovak a.s.)
- Aceton (dodává Ing. Petr Švec – PENTA s.r.o., Chrudim)
- Bělený šelak, šelak oranžový (dodává Zlatá loď, Praha)
- Bochemit QB Profi čirý Bochemit QB Profi – aktivní látka kyselina boritá, alkybenzyl dimethylamonium chlorid (Bochemie Group a.s., Bohumín)
- CleanMaster pryž – čistící houba, 100% čistá měkká latexová guma (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Demineralizovaná voda (UPa FR Litomyšl)
- Dubové dřevo (UPa FR Litomyšl)
- Elektrická tepelně regulovatelná špachtle (Cauter RTC 2F, Restauro Technika, Toruň)
- Etanol (dodává Ing. Petr Švec – PENTA s.r.o., Chrudim)
- Filtrační papír 520 g/m² (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Gel s rozpouštědly - aceton, etanol, gel – Carbopol - kopolymer kyseliny akrylové, Ethomeen C 25 - tenzid (dodává Kremer)
- Hollytex – netkaná textilie, 100 % polyester, 33 g/m², 81 g/m² (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Klimatizační komora AVAIR
- Kovové podložky
- Lepenka papírová prokládací (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Lepenka s alkalickou rezervou AlphaCell, 2 mm (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Melinexová fólie – 100% polyesterová fólie, 100 µm (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Mikrobruska Dromel
- Muzejní vysavač Bibliothekstechnik D-53113 (DYTEC, Bonn)
- Nekorodující vruty 4 mm

- Netkaná textilie 1 mm
- Nízkotlaký perforovaný nažehlovací stůl (Restauro Technika, Toruň)
- Olejoprskyřičné barvy Mussini Schmincke
- Paraloid B 72 – kopolymer methylnakrylátu a ethylmetakrylátu /akrylátová prskyřice/ (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Pilinový tmel (bukové piliny, lepidlo na dřevo 64A Soudal, nepatrné množství vody)
- Smrkové lišty
- Sympatex – semipermeabilní membrána (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Terpentýn (dodává Ing. Petr Švec – PENTA s.r.o., Chrudim)
- Tlakový lis (FR UPa)
- Toluén (dodává Ing. Petr Švec – PENTA s.r.o., Chrudim)
- Tylose MH 6000 – methylhydroxyethylcelulosa (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- UV lampy s trubicemi značky Philips TL – D 18 W BLB, s rubínovým sklem 360 – 380 nm
- Voskokřídový tmel (složení: voskoprskyřičná směs z včelího vosku, damary a malého podílu benátského balzámu, plniva – plavená křída, stálé minerální pigmenty)

4.7 Podmínky a způsob uložení

Pro zachování kvality zrestaurovaného objektu je nutné zajistit odpovídající podmínky pro uložení díla, které zabrání předčasnému znehodnocení. Všeobecně platí, že při nižších teplotách a snížené relativní vlhkosti je uložení díla bezpečnější. ¹ Změny relativní vlhkosti a teploty by měly být pozvolné a měly by probíhat v delších časových intervalech. ¹ Nutné je zabránit náhlým výkyvům, které by neměly přesahovat 4 % v průběhu jednoho dne, dále přímému kontaktu s vodou a objekt umístít mimo přímé denní světlo i zdroj sálavého tepla. ¹

Podle normy ISO 11799 se doporučuje objekt (papír) skladovat při relativní vlhkosti 30–45 % s akceptovatelnou denní změnou ± 3 % a při teplotě $2\text{--}18\text{ }^{\circ}\text{C} \pm 1$. ²

Doporučuji dílo deponovat při relativní vlhkosti $50\% \pm 5\%$ / 1 den a teplotě $+18\text{ }^{\circ}\text{C} \pm 2\text{ }^{\circ}\text{C}$ / 1 den. Umístít mimo přímé denní světlo a zdroje sálavého tepla, zabránit náhlému a extrémnímu kolísání relativní vlhkosti a teploty.

4.8 Literatura

- 1) ĎUROVIČ, Michal a kol. *Restaurování a konzervování archiválií a knih*. Vyd. 1. V Praze: Paseka, 2002, 517 s. ISBN 80-7185-383-6. (str. 84 – 86, 106)
- 2) Norma ISO 11799: 2003

4.9 PŘÍLOHA 1 – Obrazová příloha

4.9.1 Seznam obrazové přílohy

Obr. 1: Stav před restaurováním, celkový pohled	100
Obr. 2: Stav před restaurováním, průzkum v UV záření	100
Obr. 3: Stav před restaurováním, rub	101
Obr. 4: Stav před restaurováním, rub, průzkum v UV záření	101
Obr. 5: Stav před restaurováním, detail levého horního rohu, signatura, poškození barevné vrstvy	102
Obr. 6: Stav před restaurováním, detail pravého horního rohu, poškození barevné vrstvy	102
Obr. 7: Stav před restaurováním, detail štítku	103
Obr. 8: Stav před restaurováním, detail štítku	103
Obr. 9: Stav před restaurováním, detail nápisu	103
Obr. 10: Stav před restaurováním, detail štítku	103
Obr. 11: Stav před restaurováním, detail štítků s razítkem	104
Obr. 12: Stav během restaurování, po vyjmutí z rámu, konkávní prohnutí díla .	104
Obr. 13: Stav během restaurování, sonda čištění demineralizovanou vodou	104
Obr. 14: Stav během restaurování, po čištění	105
Obr. 15: Stav během restaurování, po odstranění hrubých nánosů barev, rub	105
Obr. 16: Stav během restaurování, rovnání	106
Obr. 17: Stav během restaurování, po vyrovnání	106
Obr. 18: Stav během restaurování, sonda - ztenčení lakové vrstvy	107
Obr. 19: Stav během restaurování, sonda - ztenčení lakové vrstvy v UV záření	107
Obr. 20: Stav během restaurování, po ztenčení lakové vrstvy, v UV záření	108
Obr. 21: Stav během restaurování, po ztenčení lakové vrstvy, detail signatury, v UV záření	108

Obr. 22: Stav během restaurování, detail levého horního rohu, po retuši	109
Obr. 23: Stav během restaurování, detail pravého horního rohu, po retuši.....	109
Obr. 24: Stav během restaurování, detail nefunkční vložky v liště rámu	110
Obr. 25: Stav během restaurování, po odstranění nefunkční vložky v liště, detail uvolněné lišty před jejím splením	110
Obr. 26: Stav během restaurování, špánování rámu dubovým dřevem.....	111
Obr. 27: Stav během restaurování, detail pravého dolního rohu rámu po špánování	111
Obr. 28: Stav během restaurování, detail pravého horního rohu z rubu, netkaná textilie v polodrážkách rámu	112
Obr. 29: Stav po restaurování, detail levého horního rohu	112
Obr. 30: Stav po restaurování, celkový pohled	113
Obr. 31: Stav po restaurování, rub	113
Obr. 32: Stav po restaurování, detail štítků, detail uchycení.....	114

Obr. 1: Stav před restaurováním, celkový pohled

Obr. 2: Stav před restaurováním, průzkum v UV záření

Obr. 3: Stav před restaurováním, rub

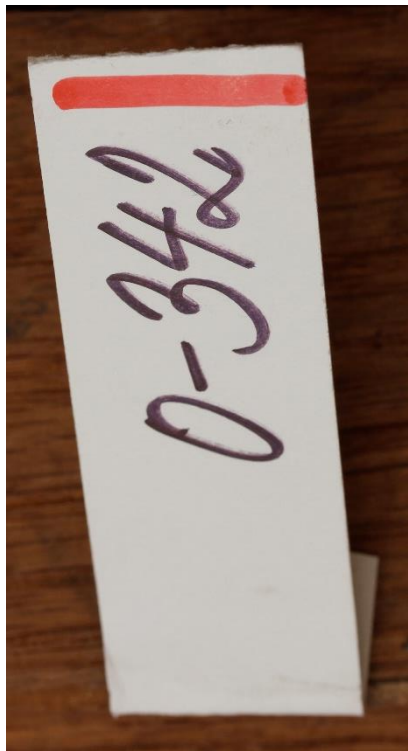
Obr. 4: Stav před restaurováním, rub, průzkum v UV záření

Obr. 5: Stav před restaurováním, detail levého horního rohu, signatura, poškození barevné vrstvy

Obr. 6: Stav před restaurováním, detail pravého horního rohu, poškození barevné vrstvy

Obr. 7: Stav před restaurováním, detail štítku

Obr. 8: Stav před restaurováním, detail štítku

Obr. 9: Stav před restaurováním, detail nápisu

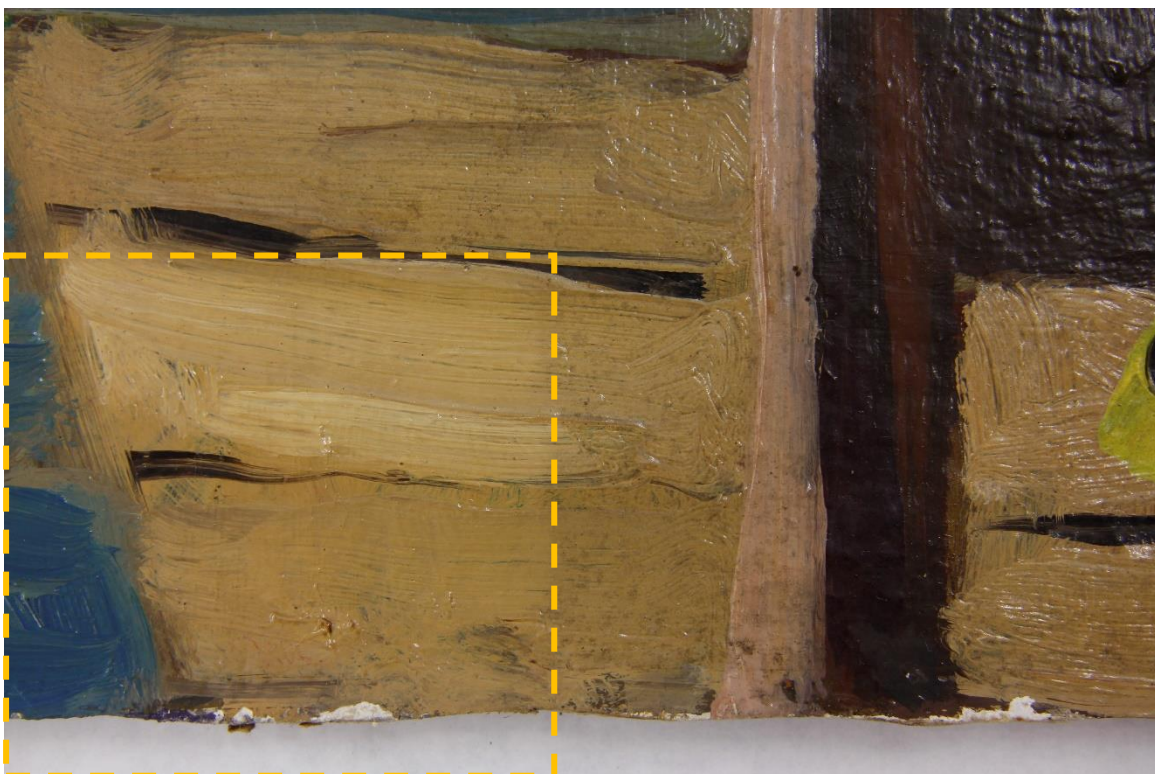
Obr. 10: Stav před restaurováním, detail štítku

Obr. 11: Stav před restaurováním, detail štítků s razítkem

Obr. 12: Stav během restaurování, po vyjmutí z rámu, konkávní prohnutí díla

Obr. 13: Stav během restaurování, sonda čištění demineralizovanou vodou

Obr. 14: Stav během restaurování, po čištění

Obr. 15: Stav během restaurování, po odstranění hrubých nánosů barev, rub

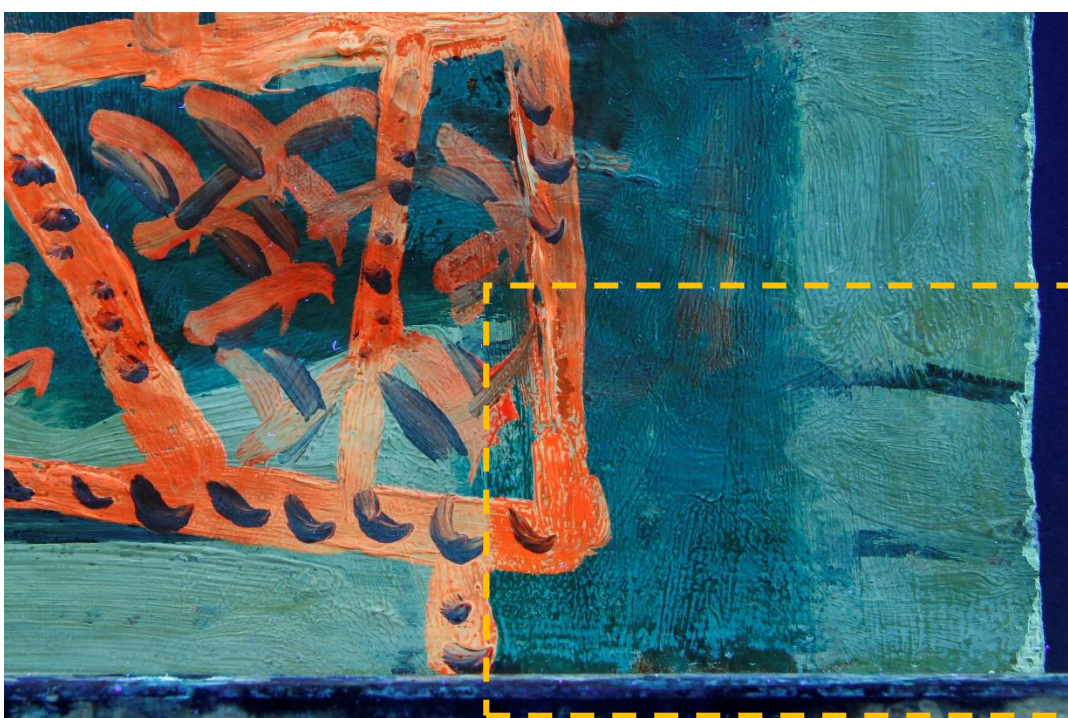
Obr. 16: Stav během restaurování, rovnání

Obr. 17: Stav během restaurování, po vyrovnání

Obr. 18: Stav během restaurování, sonda - ztenčení lakové vrstvy

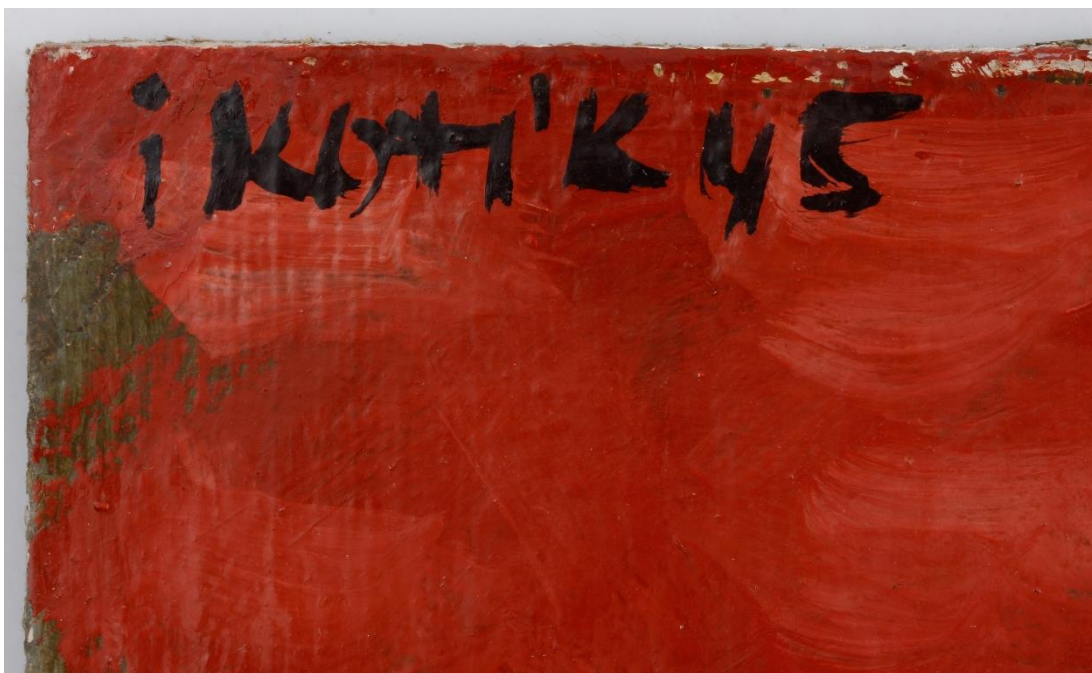
Obr. 19: Stav během restaurování, sonda - ztenčení lakové vrstvy v UV záření

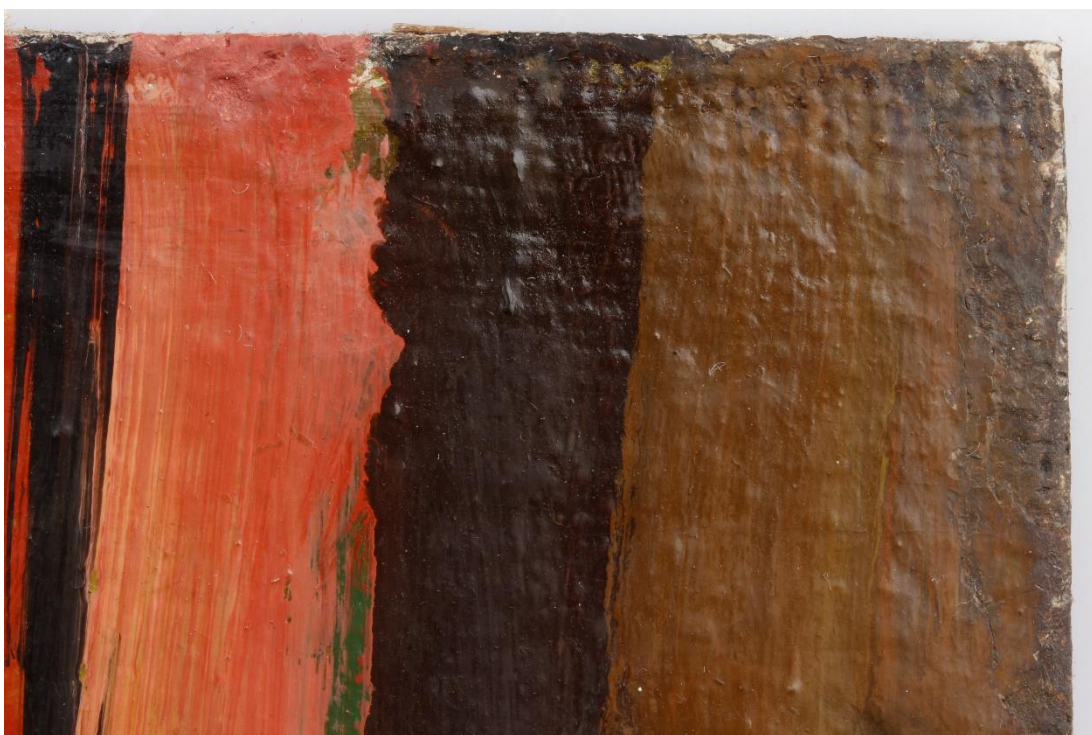
Obr. 20: Stav během restaurování, po ztenčení lakové vrstvy, v UV záření

Obr. 21: Stav během restaurování, po ztenčení lakové vrstvy, detail signatury, v UV záření

Obr. 22: Stav během restaurování, detail levého horního rohu, po retuši

Obr. 23: Stav během restaurování, detail pravého horního rohu, po retuši

Obr. 24: Stav během restaurování, detail nefunkční vložky v liště rámu

Obr. 25: Stav během restaurování, po odstranění nefunkční vložky v liště, detail uvolněné lišty před jejím slepením

Obr. 26: Stav během restaurování, špánování rámu dubovým dřevem

Obr. 27: Stav během restaurování, detail pravého dolního rohu rámu po špánování

Obr. 28: Stav během restaurování, detail pravého horního rohu z rubu, netkaná textilie v polodrážkách rámu

Obr. 29: Stav po restaurování, detail levého horního rohu

Obr. 30: Stav po restaurování, celkový pohled

Obr. 31: Stav po restaurování, rub

Obr. 32: Stav po restaurování, detail štítků, detail uchycení

4.10 PŘÍLOHA 2 – Chemicko-technologický průzkum

Chemicko-technologický průzkum

J. Kotík, olejomalba na masonitu

Zadavatel průzkumu:

Ateliér restaurování uměleckých děl na papíře – Monika Peňázová

Zadání průzkumu:

Identifikace pojiva

Identifikace vlákninového složení papírové podložky

Metody průzkumu:

Optická mikroskopie - provedeno na optickém mikroskopu OPTIPHOT2-POL (Nikon, Japan) při zvětšení 50x, 100x, 200x v procházejícím bílém světle a stereomikroskopu SMZ 800 (Nikon) při zvětšení 10x a 30x v bílém dopadajícím světle.

Mikrochemické zkoušky

Infračervená spektrometrie – provedeno na infračerveném spektrofotometru s Fourierovou transformací (FTIR) Nicolet 380 se SeZn ATR krystalem. Vyhodnocení spekter bylo provedeno pomocí programu OMNIC 7.3 srovnávací metodou se spektry standardu knihovny FR, Polymers Miracle UP a databáze IRUG (<http://www.irug.org/search-spectral-database>)

Popis metodiky:

Identifikace vlákninového složení papírové podložky a textilie - Herzbergova vybarvovací zkouška. Vzorky byly rozvlákněny v destilované vodě. Po vysušení byly vzorky zakápnuty Herzbergovým činidlem, zakryty krycím sklíčkem a pozorovány v mikroskopu v procházejícím světle.

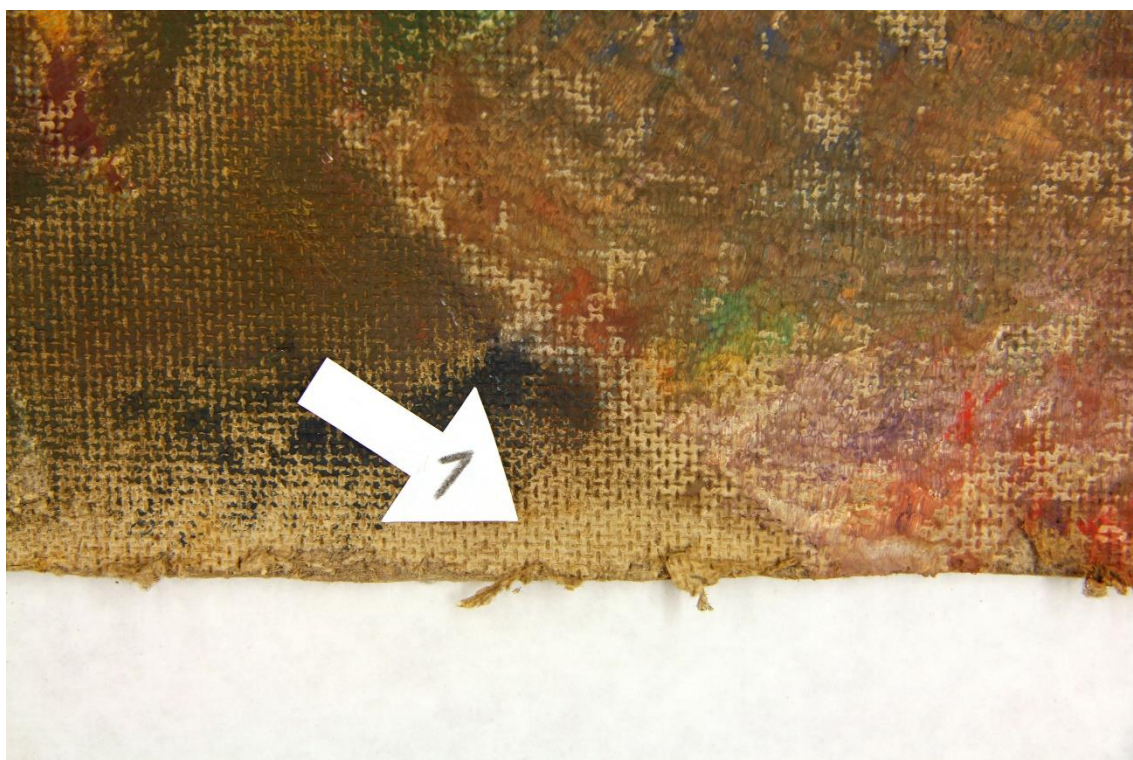
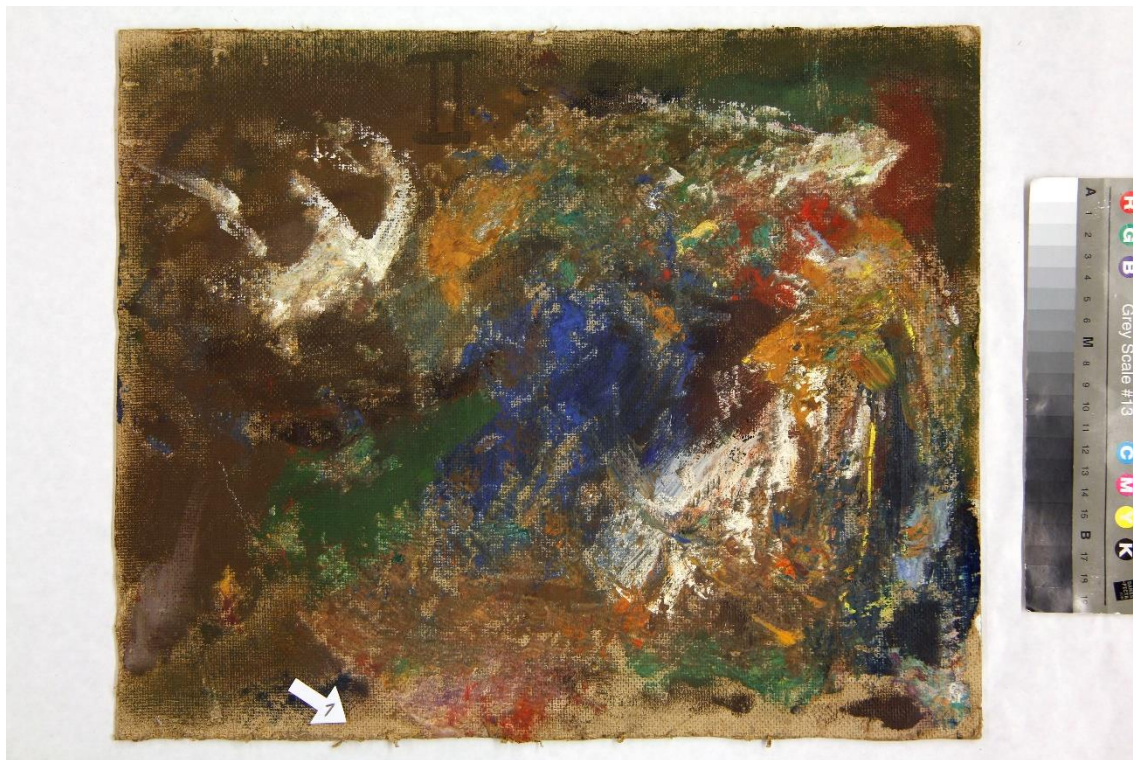
Určení druhu pojiva mikrochemickými zkouškami – důkaz olejů alkalickým zmýdlením.

Infračervená spektrometrie – měření bylo provedeno na vzorku bez úpravy

Seznam vzorků:

vzorek	Identifikační č.	popis
Vz. č. 1	8616	Levá strana dole, odběr z rubu

Fotografie objektu:

Výsledky chemicko-technologického průzkumu:

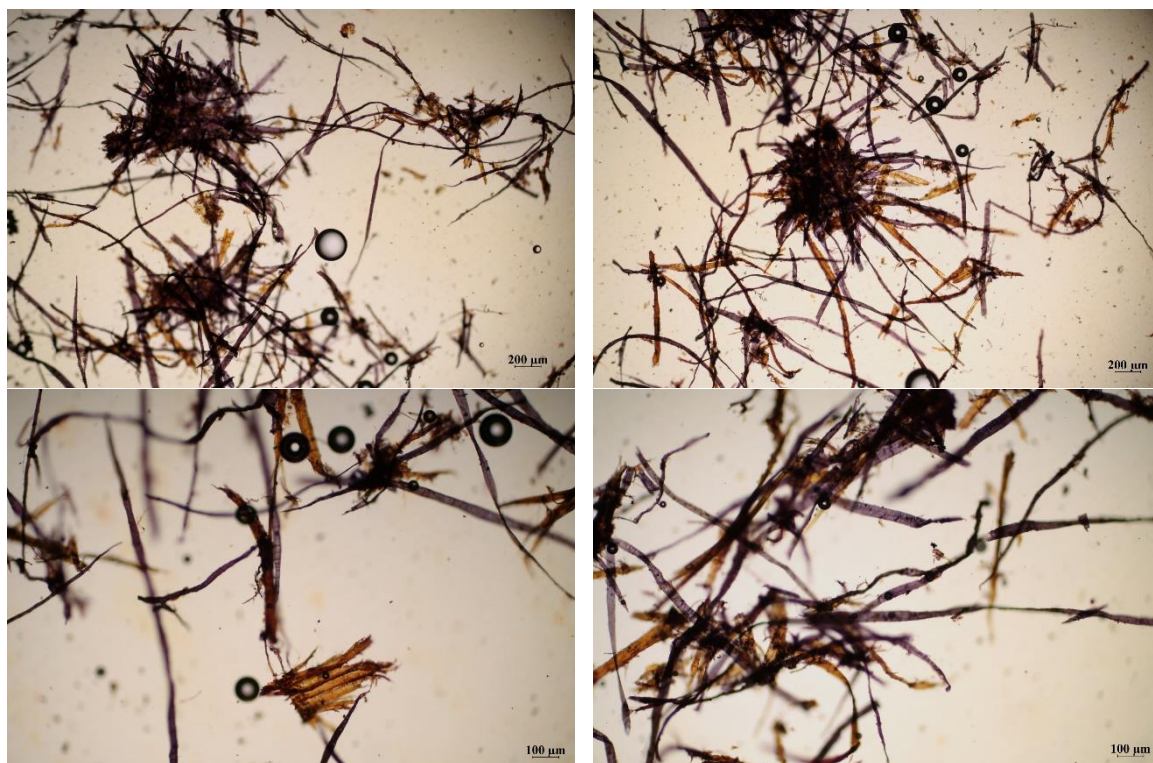
Vzorek č. 1 (8616)

Levá strana dole, odběr z rubu

Stanovení vlákninového složení papírové podložky

Optická mikroskopie a mikrochemické testy - Herzbergova vybarvovací zkouška

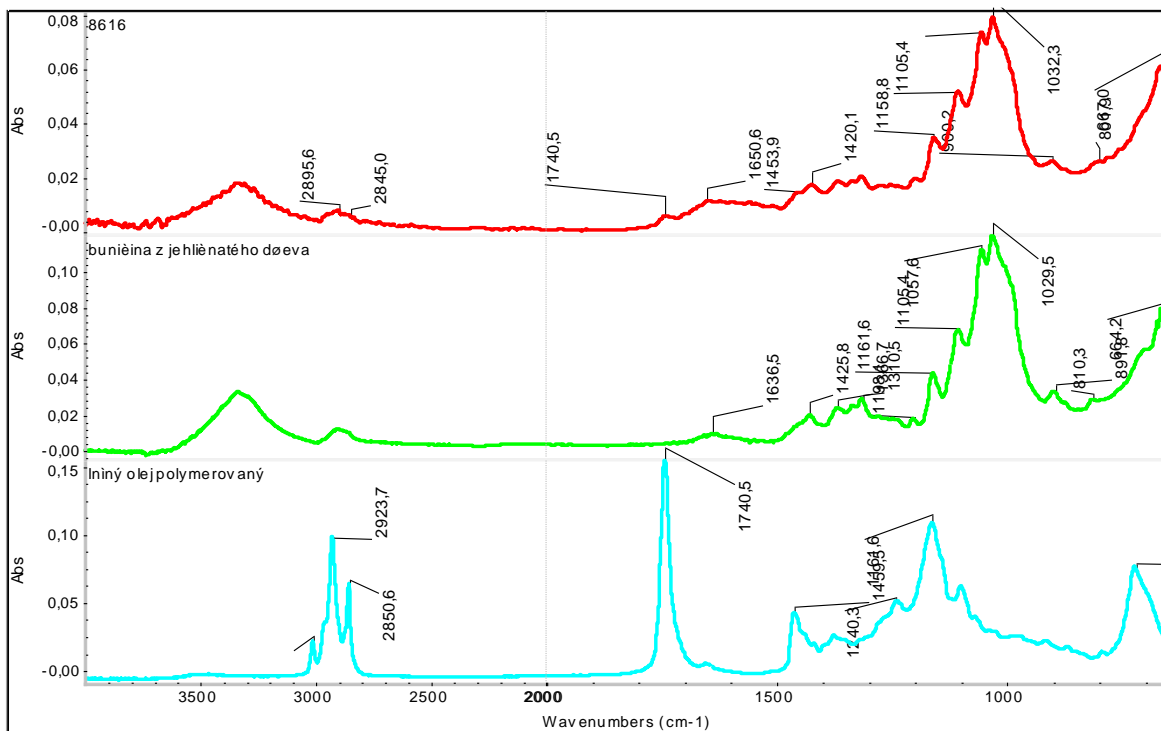
Bílé procházející světlo

Vláknina vzorku se po styku s Herzbergovým činidlem zbarvila do fialova a žluta. Fialová vlákna měla typické znaky buničiny z jehličnatého dřeva (dvojtečky) a žlutá vlákna měla typické znaky dřevoviny (dvojtečky a křížová pole). Jedná se tedy o směs buničiny z jehličnatého dřeva a dřevoviny.

Identifikace pojiva

Infračervená spektrometrie

Vzorek byl převážně tvořen vlákny na bázi celulózy (viz. analýza vlákninového složení), dále vzorek obsahoval malé množství látek pravděpodobně na bázi oleje nebo chemicky podobných látek.

Mikrochemické zkoušky

Test olejů alkalickým zmýdelněním byl pozitivní. Vzorek obsahoval vysychavé oleje.

Zpracovala:

V Litomyšli 26. 4. 2017

Ing. Alena Hurtová

Fakulta restaurování Univerzita Pardubice

5 Restaurátorská dokumentace: „Zátiší s vejci“ M. Holý

RESTAURÁTORSKÁ DOKUMENTACE

Miloslav Holý

„Zátiší s vejci“

Litomyšl

2016

Vedoucí práce: Josef Čoban, akad. mal. a rest., vedoucí ARUDP FR UPa

Restaurovala: Monika Peňázová, studující IV. ročníku ARUDP FR UPa

Počet vyhotovení restaurátorské dokumentace: 3

Místo uložení dokumentace:

Galerie Středočeského kraje, p. o., Barborská 51 – 53, 284 01 Kutná Hora

Archiv Fakulty restaurování Univerzity Pardubice v Litomyšli

Soukromý archiv Moniky Peňázové

©

Dokumentace jako dílo vědecké a literární je chráněna ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb. o Právu autorském (v úplném znění dodatků Autorský zákon podle č. 398/2006 Sb.) s tím, že právo k užití dokumentace ve smyslu zákona č. 122/2000 Sb. (Zákon o ochraně sbírek muzejní povahy) má majitel díla.

Dokumentaci vypracovala:

Monika Peňázová, studující IV. ročníku ARUDP FR UPa

Prohlašuji, že jsem použila při restaurování pouze materiálů a postupů uvedených v této restaurátorské dokumentaci. Nejsem si vědoma nových zjištění a skutečností na restaurovaném díle, které by nebyly uvedeny v této dokumentaci.

Prohlašuji, že restaurátorský zásah byl proveden v mezích určených zadáním.

V Litomyšli dne 30. 11. 2016

restaurovala:

Monika Peňázová,
studující IV. ročníku
ARUDP FR UPa

vedoucí práce:

Josef Čoban, akad. mal. a restaurátor,
vedoucí ARUDP FR UPa

Obsah

5	Restaurátorská dokumentace: „Zátiší s vejci“ M. Holý	119
5.1	Úvod.....	124
5.2	Popis díla.....	125
5.2.1	Typologický popis	125
5.2.2	Popis stavu díla před započítím restaurátorských prací	125
5.3	Nálezová (průzkumová) zpráva	126
5.3.1	Metodika průzkumu	126
5.3.2	Metody neinvazivního průzkumu.....	126
5.3.1	Průzkum v ultrafialovém záření	127
5.4	Vyhodnocení průzkumů.....	127
5.5	Restaurátorský záměr	128
5.6	Postup restaurátorských prací	130
5.6.1	Vyjmutí díla z rámu	130
5.6.2	Přenesení uvolněného pastelu ze skla na japonský papír	130
5.6.3	Odstranění hrubých nečistot.....	131
5.6.4	Konsolidace barevné vrstvy	131
5.6.5	Zkoušky soudržnosti barevných vrstev	131
5.6.6	Retuše	132
5.6.7	Úprava distančních lišt z lepenky	132
5.6.8	Adjustace	133
5.6.9	Opatrné očištění rubové strany nasucho	133
5.6.10	Restaurování rámu	133
5.6.11	Zarámování.....	134
5.7	Seznam použitých materiálů	135
5.8	Podmínky a způsob uložení	136
5.9	Literatura.....	136

5.10	Obrazová příloha	137
5.10.1	Seznam obrazových příloh.....	137

Počet stran textu: 18

Počet stran obrazových příloh: 14

Počet fotografií: 25

Typ fotoaparátu: Canon EOS 60D EF-S 17-85 mm

Autor fotografií: Monika Peňázová

Celkový počet stran: 32

5.1 Úvod

Předmět restaurování: pastel "*Zátiší s vejci*" v dobovém ozdobném rámu pod sklem

Autor díla: Holý Miloslav, signováno vpravo při okraji blíže k hornímu pravému rohu
„M. Holý 49“ šedivým pastelem [Obr. 16]

Inventární číslo: O 1554

Datace: 1949, viz signatura

Technika: pastel – suchý pastel na velurovém papíru okrové barvy, který je

podložen papírovou dřevitou lepenkou

ozdobný dobový rám – dřevěná konstrukce, na pohledových částech

plastické dekory z klichokřídové štařířské hmoty, na povrchu neryzí

plátkové kovy s lazurami a laky

Rozměry: pastel – největší 399 × 500 mm (v. × š.), dílo je obdélník

dobový ozdobný rám – šířka lišt 10,5 cm, výška lišt 5,5 cm

Zadavatel: Galerie Středočeského kraje, p. o.,

Barborská ul. 51–53, 296 00 Kutná Hora

Zhotovitel: Univerzita Pardubice, Veřejná škola, zal. podle zák. č. 111/1998 Sb.,

sídlo Studentská 95, 532 10 Pardubice, zastoupená Ing. Karolem

Bayerem, děkanem Fakulty restaurování, Jiráskova 3,

570 01 Litomyšl

Vedoucí práce: Josef Čoban, akad. mal. a restaurátor, vedoucí ARUDP FR UPa

Restaurovala: Monika Peňázová, studující IV. ročníku ARUDP FR UPa

Datum ukončení restaurátorských prací: 30. 11. 2016

5.2 Popis díla

5.2.1 Typologický popis

Předmětem restaurování je dílo od Miloslava Holého s názvem „*Zátiší s vejci*“. Jedná se o malbu suchým pastelem na velurovém papíru okrové barvy [Obr. 17]. Rozměry díla jsou 399 × 500 mm (v. × š.). Dílo je adjustováno pod sklem v ozdobném dobovém rámu s rozměry 605 × 707 × 55 mm (v. × š. × tl.) a rozměrem lišt 10,5 × 5,5 cm (š. × v.). Rám se skládá z dřevěné konstrukce s vrstvou křídlové štafířské hmoty. Rám je plasticky dekorovaný a zlacený plátkovým neryzím kovem s nepravidelně nanesenou vrstvou červené lazurní barvy. V minulosti byl rám opravován zlacením se zeleným tónem.

Dílo je signováno a datováno při pravém okraji šedivým pastelem „M. Holý 49“ [Obr. 16]. Ústředním motivem malby je mísa s vejci, která se nachází v pravém dolním rohu v předním plánu malby. V levém dolním rohu se nachází čtyři cibule. Nad cibulemi se nachází vyšší nádoba, přes kterou je položena lžice. Vedle nádoby mírně za ní stojí prázdná mísa. Celé zátiší je postaveno na stole. V zadním plánu je vidět přisunutá židle ke stolu. Pozadí je v šedém tónu.

5.2.2 Popis stavu díla před započítím restaurátorských prací

Dílo bylo adjustováno pod sklem v dobovém ozdobném rámu [Obr. 1]. Rám byl místy poškozený. V rohových spojích byly lišty mírně rozevřené. Na pohledových částech byly lišty mechanicky poškozené po obvodu a na vyvstalých hranách a plochách odřením a údery. Na liště s plastickým dekorem v pravém spodním rohu došlo ke ztrátě v délce 3 cm a bylo obnaženo dřevo lišty [Obr. 4]. V pravém horním rohu byl odpadávající plastický dekor [Obr. 5]. Na jiných místech došlo pouze ke ztrátám povrchových vrstev – lazur, plátkových kovů a částí křídového podkladu. Pohledové i rubové části lišt ozdobného rámu byly znečištěné prachovými a mastnými depozity.

Sklo bylo nepoškozené, z vnitřní strany na něm byly zachycené částečky pigmentu, který se uvolnil z barevné vrstvy malby [Obr. 15].

Stav samotného díla byl bez většího poškození. Největším problémem malby bylo sprašování barevné vrstvy [Obr. 13]. Došlo i k jejímu úbytku v oblasti bílé vysoké nádoby. Lokálně se na malbě vyskytovala rezidua po lepidlech [Obr. 20],

pravděpodobně vzniklé při původní adjustaci díla. Na rubové straně nosné podložky díla byl prachový depozit.

Dílo bylo v rámu uchyceno pomocí tenkých kolářských hřebíků s malou hlavičkou [Obr. 2]. Mezi rámem a dílem byly vloženy lišty z lepenky. Na rubové straně nosné podložky díla byly přípisky inkoustem hnědé barvy: „*Zacházeti s pastelem opatrně není fixírován.*“ a „*č. aut. 1397*“ [Obr. 6]. Dále zde byly přilepeny identifikační štítky. Nejnovější štítek byl z Galerie středočeského kraje [Obr. 9], o něco starší byl s označením Středočeské galerie [Obr. 7]. Potom zde byl štítek označující dílo jako „*Majetek ministerstva školství, věd a umění*“ [Obr. 10]. Další štítky pocházely z výstav, kde bylo dílo vystavené „*Výstava s. v. u. Mánes v Praze*“ [Obr. 8] a „*Z výstavy Výtvarná úroda 1950*“ [Obr. 11].

5.3 Nálezová (průzkumová) zpráva

5.3.1 Metodika průzkumu

Restaurátorský průzkum byl zaměřen na zjištění charakteru díla, určení výtvarné techniky a použitých materiálů, zhodnocení stupně poškození a posouzení příčin těchto poškození. Restaurátorský průzkum dokumentoval stav díla před započítím restaurátorských prací a byl podkladem pro určení vhodného restaurátorského postupu.

5.3.2 Metody neinvazivního průzkumu

5.3.2.1 Průzkum v denním rozptýleném světle

Průzkumem v denním rozptýleném světle byly získány základní informace o podložce, barevné vrstvě a celkovém stavu díla. Vizualní průzkum je podrobně rozepsán již v předchozí kapitole, viz 5.2.2 *Popis stavu díla před započítím restaurátorských prací.*

5.3.2.2 Průzkum v bočním světle

Průzkumem v bočním světle byly zjištěny informace o barevné vrstvě, její reliéf, pastóznost. Vizualní průzkum je podrobně rozepsán již v předchozí kapitole, viz 5.2.2 *Popis stavu díla před započítím restaurátorských prací.*

5.3.1 Průzkum v ultrafialovém záření

Při fotografování byly použity lampy s UV trubicemi značky Philips TL – D 18 W BLB s rubínovým sklem. Fotografie byly pořízeny bez použití filtru. [viz Obr. 3]

Prohlídkou v UV záření nebyly prokázány aktivní plísně. Na díle i rámu luminoval prachový depozit. Na rámu bylo vidět poškození povrchových vrstev.

5.4 Vyhodnocení průzkumů

Průzkumem v denním rozptýleném světle a v bočním osvětlení byla zjištěna většina poškození, viz 5.2.2 *Popis stavu díla před započítím restaurátorských prací.*

Průzkum v ultrafialovém záření neprokázal aktivní plísně. V UV záření luminoval prachový depozit, vyskytující se na díle. Dále bylo patrnější poškození rámu, především odřená místa, kde luminoval klišokřídový podklad.

Sklo bylo nepoškozené, z vnitřní strany na něm byly zachycené částičky pigmentu, který se uvolnil z barevné vrstvy malby. Uvolnění pigmentů barevné vrstvy bylo nejspíš způsobené nárazy a otřesy, které jsou evidentní z poškození rámu. Tomuto poškození mohlo přispět i čištění skla a související tvorba elektrostatického náboje.

Při průzkumech byla zjištěna špatná soudržnost barevných vrstev a jejich snadné samovolné sprášování. Malba pastelem nebyla před současným restaurátorským zásahem pravděpodobně nikdy fixovaná. Ze zadní strany byl přípisek inkoustem hnědé barvy: „*Zacházeti s pastelem opatrně není fixován.*“, což by vysvětlovalo špatnou soudržnost barevných vrstev. Je pravděpodobné, že se dílo nacházelo v původní adjustaci.

Pohledové části lišt rámu byly mechanicky poškozené po obvodu a na vyvstalých hranách a plochách odřením a údery. Na liště s plastickým dekorem v pravém spodním rohu došlo ke ztrátě v délce 3 cm a bylo obnaženo dřevo lišty.

Z restaurátorského průzkumu vyplynulo, že pro zachování díla je nutné přistoupit k restaurování.

5.5 Restaurátorský záměr

Na základě výsledků restaurátorského průzkumu, s ohledem na stav díla, požadavky investora, v souladu s předběžným návrhem na restaurování a budoucím využití díla, byl navržen následující postup restaurátorských prací:

Pastel:

1. Fotografická dokumentace před, po a v průběhu restaurování.
2. Vyjmutí díla z rámu.
3. Odstranění hrubých prachových nečistot např. pinzetou.
4. Konsolidace rozvolněných barevných vrstev suchého pastelu pomocí mini zmlžovače – aplikace velmi řídkých roztoků vyziny, lokální plošná aktivace původních pojidel pastelu horkým vodným aerosolem (párový skalpel).
5. Kontrolní měření pH papírové podložky mimo barevné vrstvy např. na boku.
6. Opatrné očištění rubové strany nasucho např. drtí z drolivé pryže Wishab.
7. Po kontrolním měření pH papírové podložky její případná úprava.
8. Adjustování pastelu do opraveného dobového ozdobného rámu pod sklo.

Ozdobný dobový rám:

1. Po vyjmutí pastelu z ozdobného rámu očištění lícové i rubové části lišt nasucho inertními drolivými pryžemi Wishab.
2. Očištění rubu lišt destilovanou vodou a sanace fungicidním prostředkem Ajatin, Septonex, Lautercid apod.
3. Tmelení spár v rozevřených rohových spojích od líce i po bocích - vyplnění tenkých spár pilinovým tmelem (bukové nebo jasanové piliny jemné, akrylátové lepidlo na dřevo, zajištění rohových spojů trojúhelníky z překližky cca 3 mm, nekorodující vruty).
4. Tmelení defektů na pohledových částech rámu, izolace povrchů tmelů.
5. Retuše defektů imitativní nekorodujícími práškovými perleťově lesklými pigmenty Perlglanz na pohledových částech rámových lišt a plastických dekorech a barevnými lazurami.

6. Vlepení ochranných a těsnících proužků netkané textilie do polodrážek ozdobného rámu.
7. Adjustování konsolidovaného pastelu do ozdobného rámu – vložení krycí archivní lepenky s alkalickou rezervou a zajištění roviny ochranné lepenkové podložky od rubu v polodrážkách rámu pomocí plochých dřevěných lišt, kovových úchytů a nekorodujících vrtů.

5.6 Postup restaurátorských prací

Průběh restaurátorských prací proběhl na základě výsledků průzkumů a v reakci na nová zjištění během restaurování. Z tohoto důvodu se postup restaurování liší od předběžného návrhu. Před započítím restaurátorských prací bylo dílo podrobně fotograficky zdokumentované.

Měření hodnot pH bylo příliš riskantní, proto neproběhlo. (Dílo bylo nalepeno na lepenku o tloušťce 3 mm pravděpodobně kličovým lepidlem. Případná úprava hodnot pH podložky by byla od líce příliš riskantní vzhledem k citlivé barevné vrstvě díla. Od rubu by byla vzhledem k tloušťce pomocné lepenky neúčinná.)

5.6.1 Vyjmutí díla z rámu

Z rámu byly odstraněny hřebíky. Dále byly odstraněny distanční lišty z lepenky a dílo bylo vyjmuté z rámu.

Původní adjustace díla [Obr. 12 a Obr. 14]: ke sklu byly přilepeny distanční lišty z papírové lepenky. Na lišty bylo položeno dílo, které bylo napnuté na pomocné lepenky. Sklo bylo k dílu pevně připojeno spojením za pomoci papírové pásky a kliču.

Sklo bylo mechanicky odříznuto od distančních lišt a sejmuto z díla [Obr. 15].

5.6.2 Přenesení uvolněného pastelu ze skla na japonský papír

Vzhledem k silné vrstvě migrovaného uvolněného pastelu na skle bylo přistoupeno ke zkušebnímu přenesení uvolněného pastelu ze skla na japonský papír.

Sklo bylo položeno do klimatizační komory. Přes sklo byl položen japonský papír s přesahem a po okrajích byl zatížen.

Japonský papír byl ponechán v 65% RV po dobu 1,5 hodiny. V průběhu vlhčení byl ke sklu přihlazován za pomoci antiadhezivního tamponu.

Po přilnutí uvolněného pastelu k japonskému papíru byl proces ukončen. Japonský papír byl pak nechán schnout v pokojové teplotě s přichycenými okraji, aby došlo k jeho vyrovnání.

Přenesení uvolněného pastelu bylo jen částečné [viz Obr. 18]. Část pastelu zůstala i nadále na skle. Zbylé částečky pastelu byly ze skla odstraněny a sklo bylo vyčištěno.

5.6.3 Odstranění hrubých nečistot

Hrubé nečistoty byly odstraněny pinzetou se špičatým hrotem a vlhkým štětcem (zvlhčen pomocí demineralizované vody).

5.6.4 Konsolidace barevné vrstvy

Z důvodu špatné soudržnosti barevné vrstvy bylo přistoupeno k její konsolidaci [Obr. 19]. Aby nedošlo ke zvlnění papírové podložky, bylo dílo přichyceno po okrajích k dřevěné desce pomocí plastových svorek.

Barevná vrstva byla konsolidována 0,5% roztokem vyziny (rybí kliš z jesetera) v demineralizované vodě aplikované pomocí párového skalpelu. Jednotlivé vrstvy konsolidantu byly aplikovány až po úplném zaschnutí předchozí vrstvy. Nejprve proběhla celoplošná konsolidace celkem v devíti vrstvách. Poté bylo přistoupeno k lokální konsolidaci v místech s větším nánosem barevných vrstev (světlé a tmavé odstíny) celkem v osmi nánosech.

V průběhu konsolidace barevné vrstvy byla provedena zkouška otěru nasucho. Výsledky jsou popsány v následující podkapitole (viz *5.6.5 Zkoušky soudržnosti barevných vrstev*).

Aby nedošlo ke změně barevnosti nebo ke změně charakteru pastelové malby, byla konsolidace ukončena, přestože se některé barevné vrstvy i nadále pod tlakem částečně stíraly.

5.6.5 Zkoušky soudržnosti barevných vrstev

Zkoušky byly provedeny otěrem nasucho v průběhu konsolidace barevné vrstvy (viz *5.6.4 Konsolidace barevné vrstvy*).

Výsledky zkoušek soudržnosti barevných vrstev jsou zpracovány v následující tabulce.

	Otěr nasucho
Všechny barevné vrstvy před fixací	Sprašuje se
Bílá (po osmi vrstvách konsolidantu)	Stírá se už při doteku
Světlé odstíny – vejce (po osmi vrstvách konsolidantu)	Stírá se už při doteku
Šedá – nádoby (po osmi vrstvách konsolidantu)	Stírá se už při doteku
Lžice (po osmi vrstvách konsolidantu)	Stírá se
Cibule (po osmi vrstvách konsolidantu)	Stírá se
Stůl – hnědá a šedá (po osmi vrstvách konsolidantu)	Stírá se
Stůl – zelená (po osmi vrstvách konsolidantu)	Stírá se nepatrně
Židle (po osmi vrstvách konsolidantu)	Stírá se
Pozadí – světle šedá (po osmi vrstvách konsolidantu)	Stírá se už při doteku
Pozadí – tmavě šedá (po osmi vrstvách konsolidantu)	Stírá se nepatrně

Tab. 1: Výsledky zkoušek soudržnosti barevných vrstev

5.6.6 Retuše

Retuše byly provedeny pouze v rušivých lokalitách díla. Jednalo se o retuš v místech se ztrátou barevné vrstvy v oblasti bílé vysoké nádoby. Dále v místech poškozených rezidui lepidla, zde byla retuš omezena jen na silně rušivá místa, konkrétně levý horní roh [Obr. 21], část židle a pod mísou s vejci.

Retuše byly provedeny pomocí suchého pastelu značky Derwent nanášeného vatovým smotkem na dřevěném párátku. Retuše byly zafixovány jednou vrstvou 0,5% roztoku vyziny aplikovaného pomocí párového skalpelu.

5.6.7 Úprava distančních lišt z lepenky

Při snímání skla z díla byly částečně porušeny distanční lišty, proto byla nutná jejich úprava. Tloušťka distančních lišt byla doplněna pomocí archivní lepenky Alphacell 0,5 mm a rychleschnoucího lepidla.

Aby byly lišty barevně sjednocené, bylo přistoupeno k jejich retuši. Retuše byly provedeny pigmenty značek Kremer a Schmincke pojenými 1% roztokem Paraloid B 72 v etanolu.

Lišty byly v místech spojů slepeny kličovou lepicí papírovou páskou.

5.6.8 Adjustace

Dílo bylo ke sklu připevněno pomocí samolepící pásky Filmoplast T hnědé barvy [Obr. 23].

Ze zadní strany byl částečně překryt samolepící páskou Filmoplast T jeden ze starších štítků. Štítek byl předtím zdokumentován [viz Obr. 7]

5.6.9 Opatrné očištění rubové strany nasucho

Dílo bylo opatrně mechanicky očištěno z rubové strany nasucho pomocí pryže Cleanmaster a vlasových štětců.

5.6.10 Restaurování rámu

Lícové i rubové části lišt byly nejprve očištěny mechanicky suchou cestou za pomoci pryže Cleanmaster, vlasových štětců a vysáváním. Poté byly lišty čištěny lokálně vatovými smotky zvlhčenými v demineralizované vodě.

Rub rámu byl sanován za pomoci Bochemit QB Profi, který byl ředěný s demineralizovanou vodou v poměru 1:9.

Po očištění následovalo tmelení spár v rozevřených rohových spojích od líce i po bocích. Byl použit pilinový tmel (jasanové piliny jemné, akrylátové lepidlo na dřevo).

Vypadlý dekor byl nalepen na původní místo pomocí disperzního lepidla značky Herkules.

Částečně odlepený štítek byl přilepen zpět pomocí 4% vodného roztoku Tylose MH 6000.

Povrchové spáry byly tmeleny akrylátovým tmelem na dřevo značky Soudal. Chybějící část dekoru byla zhotovena ze stejného materiálu [Obr. 22].

Povrch tmelů byl izolován 4% běleným šelakem rozpuštěným v etanolu.

Retuše rámu byly provedeny v místech tmelů a na rušivých místech z pohledové části rámu. Byla provedena nápodobivá retuš olejoprskyřičnými barvami značky Mussini (vyrábí Schmincke), ředěných terpentýnem s nepatrným množstvím toluenu. Retuše poškozené povrchové úpravy v barvě tmavého historického zlata bylo provedeno drceným metálem značky Lefranc & Bourgeois rozpustným v xylenu.

Retuše byly nanесeny ve třech částečně transparentních vrstvách. První byla podkladová barva červenohnědá, druhou tvořil metal a třetí byla lazurní probarvená vrstva.

5.6.11 Zarámování

Dílo bylo vloženo do připraveného ozdobného rámu. Poté byla zajištěna rovina ochranné lepenkové podložky od rubu v polodrážkách rámu pomocí plochých dřevěných lišt, plochých kovových úchytů a nekorodujících vrtů [Obr. 24 a 25].

5.7 Seznam použitých materiálů

V průběhu restaurování byly použity následující materiály:

- Akrylátové lepidlo na dřevo 64A, PVAC rychleschnoucí Soudal (INVA Building Materials s.r.o., Frýdek-Místek)
- Alkalická lepenka Alphacell antique 0,5 mm (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Bělený šelak (dodává Zlatá loď, Praha)
- Bochemit QB Profi čirý Bochemit QB Profi – aktivní látka kyselina boritá, alkylbenzylodimethylamonium chlorid (Bochemie Group a.s., Bohumín)
- Cleanmaster pryž – čistící houba, 100% čistá měkká latexová guma (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Demineralizovaná voda (UPa FR Litomyšl)
- Etylalkohol (dodává Ing. Petr Švec – PENTA s.r.o., Chrudim)
- Filmoplast T hnědé barvy, pH neutrální lep. vrstva (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Herkules disperzní lepidlo (Druchema, Praha)
- Japonský papír Mino Tengujo 9 g/m² (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Jasanové piliny jemné (UPa FR Litomyšl)
- Klimatizační komora AVAIR
- Drcený metal (s pojídlem rozpustným xylenem) značky Lefranc & Bourgeois
- Olejoprskyřičné barvy Mussini Schmincke
- Paraloid B72 – kopolymer methylokrylátu a ethylmetakrylátu /akrylátová prskyřice/ (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Párový skalpel (Dytec, spol. s r.o.)
- Pigmenty minerální firem Kremer a Schmicke
- Rychleschnoucí akrylátové lepidlo na papír a dřevo (UPa FR Litomyšl)
- Suchý pastel v tužce (Derwent pastels, Anglie)
- Terpentýn (dodávají Kittfort a Ing. Petr Švec – PENTA s.r.o., Chrudim)
- Tmel na dřevo Soudal (INVA Building Materials s.r.o., Frýdek-Místek)
- Toluén (dodává Ing. Petr Švec – PENTA s.r.o., Chrudim)
- Tylose MH 6000 – methylhydroxyethylcelulosa (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Ultrazvuková zvlhčovací pistole – vyvíječ páry Boneco RTC4 (RESTAURO-TECHNIKA, Toruň)

- Vyzina – rybí klič z plovacího měchýře jeseterovité vyzy (dodává Artprotect s.r.o., Brno)
- Xylen (dodává Ing. Petr Švec – PENTA s.r.o., Chrudim)

5.8 Podmínky a způsob uložení

Pro zachování kvality zrestaurovaného díla je nutné zajistit odpovídající podmínky pro uložení díla, které zabrání předčasnému znehodnocení. Všeobecně platí, že při nižších teplotách a snížené relativní vlhkosti je uložení díla bezpečnější. ¹ Změny relativní vlhkosti a teploty by měly být pozvolné a měly by probíhat v delších časových intervalech. ¹ Nutné je zabránit náhlým výkyvům, které by neměly přesahovat 4 % v průběhu jednoho dne, dále přímému kontaktu s vodou a objekt umístit mimo přímé denní světlo i zdroj sálavého tepla. ¹

Doporučuje se dílo deponovat při relativní max. vlhkosti 40 % ± 5 % / 1 den a teplotě +18 °C ± 2 °C. Pro tento typ díla je vhodná maximální intenzita osvětlení 50 lx. Osvětlení nesmí za rok přesáhnout 50 klx.h a je třeba eliminovat zdroje UV záření. Umístit mimo přímé denní světlo a zdroje sálavého tepla, zabránit náhlému a extrémnímu kolísání relativní vlhkosti a teploty. Dílo umístit v depozitáři vodorovně a ve tmě, ochránit před nárazy a vibracemi.

5.9 Literatura

- 1) ĎUROVIČ, Michal a kol. *Restaurování a konzervování archiválií a knih*. Vyd. 1. V Praze: Paseka, 2002, 517 s. ISBN 80-7185-383-6. (str. 84 – 86, 106)

5.10 Obrazová příloha

5.10.1 Seznam obrazových příloh

Obr. 1: Stav před restaurováním, celkový pohled.....	139
Obr. 2: Stav před restaurováním, celkový pohled, rub	139
Obr. 3: Stav před restaurováním, průzkum v UV záření.....	140
Obr. 4: Stav před restaurováním, pravý dolní roh, detail poškození rámu, ztráta plastického dekoru, prachový depozit.....	140
Obr. 5: Stav před restaurováním, pravý horní roh, detail poškození rámu, poškození údery, odpadávající plastický dekor, prachový depozit	141
Obr. 6: Stav před restaurováním, rub, detail nápisu	141
Obr. 8: Stav před restaurováním, rub, detail štítku	142
Obr. 10: Stav před restaurováním, rub, detail štítku	142
Obr. 7: Stav před restaurováním, rub, detail štítku	142
Obr. 9: Stav před restaurováním, rub, detail štítku	142
Obr. 11: Stav před restaurováním, rub, detail štítků	143
Obr. 12: Stav během restaurování, původní adjustace, po vyjmutí z rámu	143
Obr. 13: Stav během restaurování, původní adjustace, levý dolní roh, detail sprašující se barevné vrstvy	144
Obr. 14: Stav během restaurování, původní adjustace, pravý dolní roh, sonda pro zjištění principu původní adjustace	144
Obr. 15: Stav během restaurování, po snímání ochranného skla, sklo je pokryto pigmenty uvolněnými z malby	145
Obr. 16: Stav během restaurování, detail signatury z pravé strany díla	146
Obr. 17: Stav během restaurování, šipka s číslem 1 označuje barvu velurového papíru	146

Obr. 18: Stav během restaurování, přenesený pastel z ochranného skla na japonský papír	147
Obr. 19: Stav během restaurování, konsolidace barevné vrstvy	147
Obr. 20: Stav během restaurování, detail levého horního rohu, rezidua po lepidle .	148
Obr. 21: Stav během restaurování, detail levého horního rohu, po retuši	148
Obr. 22: Stav během restaurování, po tmelení rámu	149
Obr. 23: Stav po restaurování, celkový pohled	149
Obr. 24: Stav po restaurování, celkový pohled	150
Obr. 25: Stav po restaurování, celkový pohled na rubovou stranu	150

Obr. 1: Stav před restaurováním, celkový pohled

Obr. 2: Stav před restaurováním, celkový pohled, rub

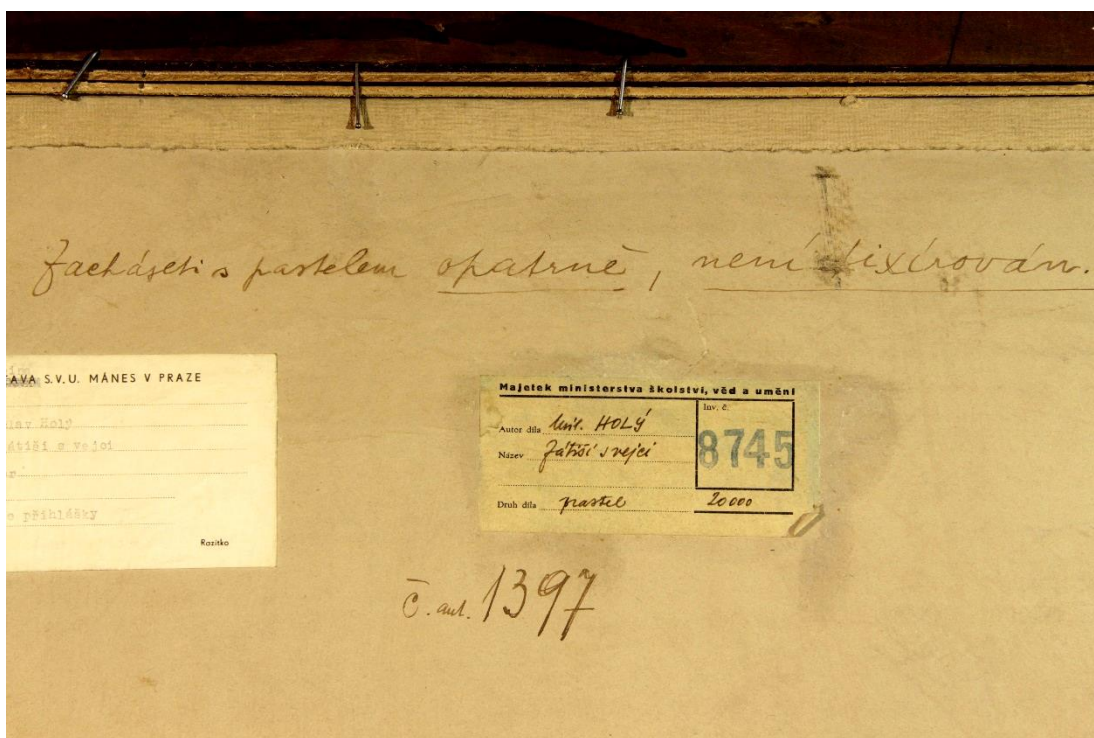
Obr. 3: Stav před restaurováním, průzkum v UV záření

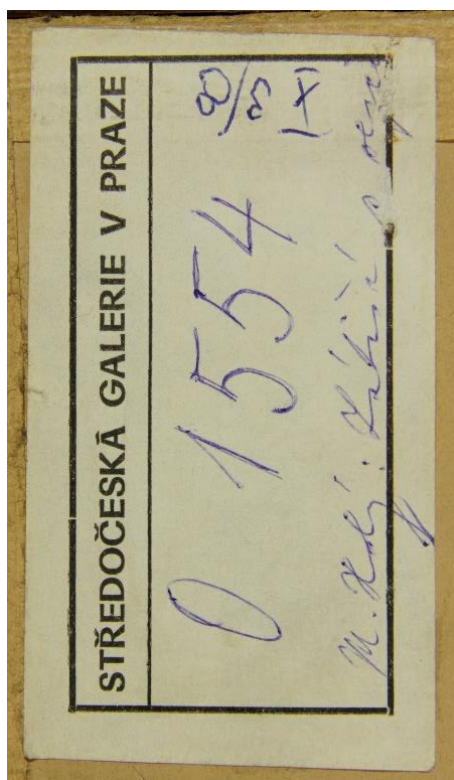
Obr. 4: Stav před restaurováním, pravý dolní roh, detail poškození rámu, ztráta plastického dekoru, prachový depozit

Obr. 5: Stav před restaurováním, pravý horní roh, detail poškození rámu, poškození úderů, odpadávající plastický dekor, prachový depozit

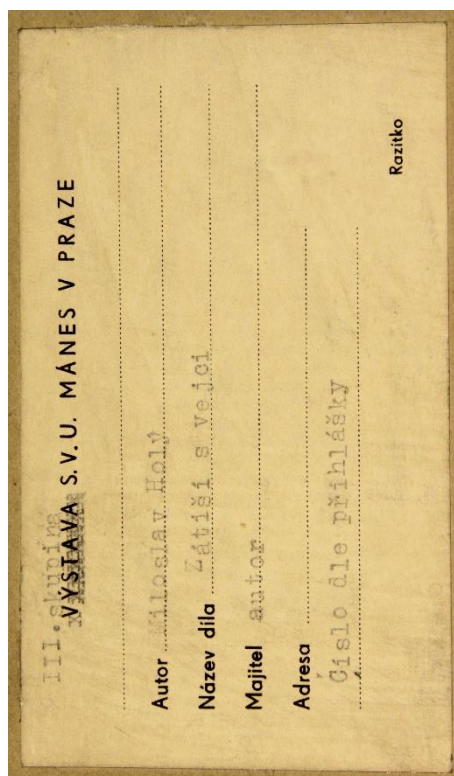
Obr. 6: Stav před restaurováním, rub, detail nápisu

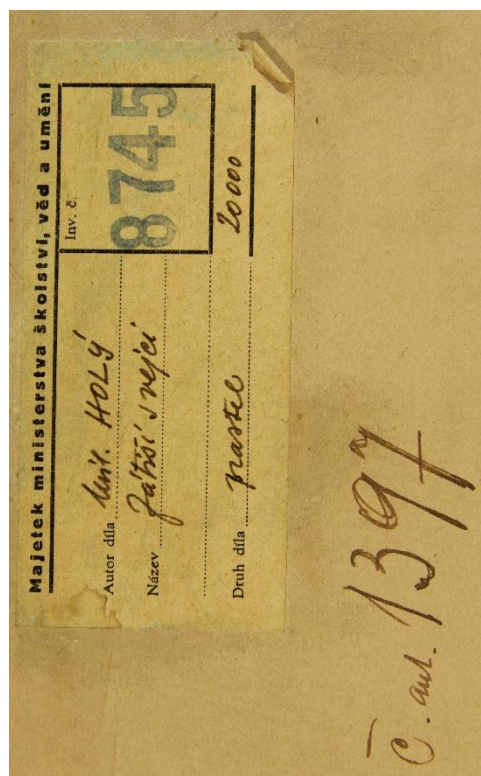
Obr. 7: Stav před restaurováním, rub, detail štítku

Obr. 9: Stav před restaurováním, rub, detail štítku

Obr. 8: Stav před restaurováním, rub, detail štítku

Obr. 10: Stav před restaurováním, rub, detail štítku

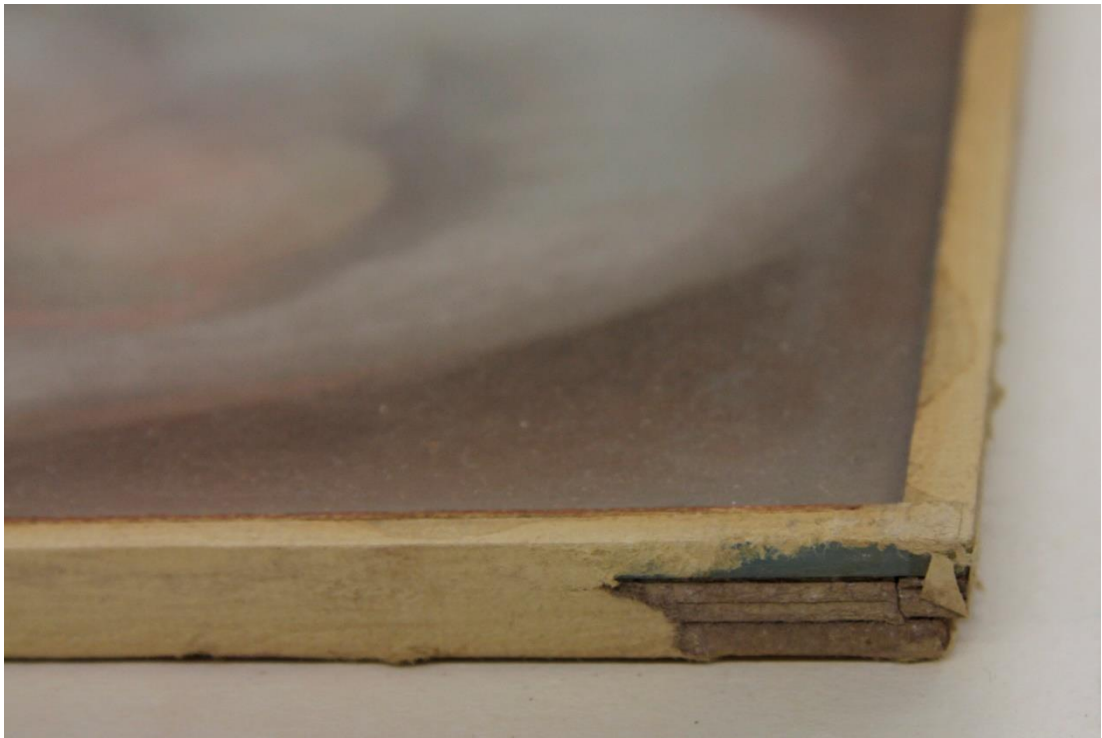
Obr. 11: Stav před restaurováním, rub, detail štítků

Obr. 12: Stav během restaurování, původní adjustace, po vyjmutí z rámu

Obr. 13: Stav během restaurování, původní adjustace, levý dolní roh, detail
sprašující se barevné vrstvy

Obr. 14: Stav během restaurování, původní adjustace, pravý dolní roh, sonda
pro zjištění principu původní adjustace

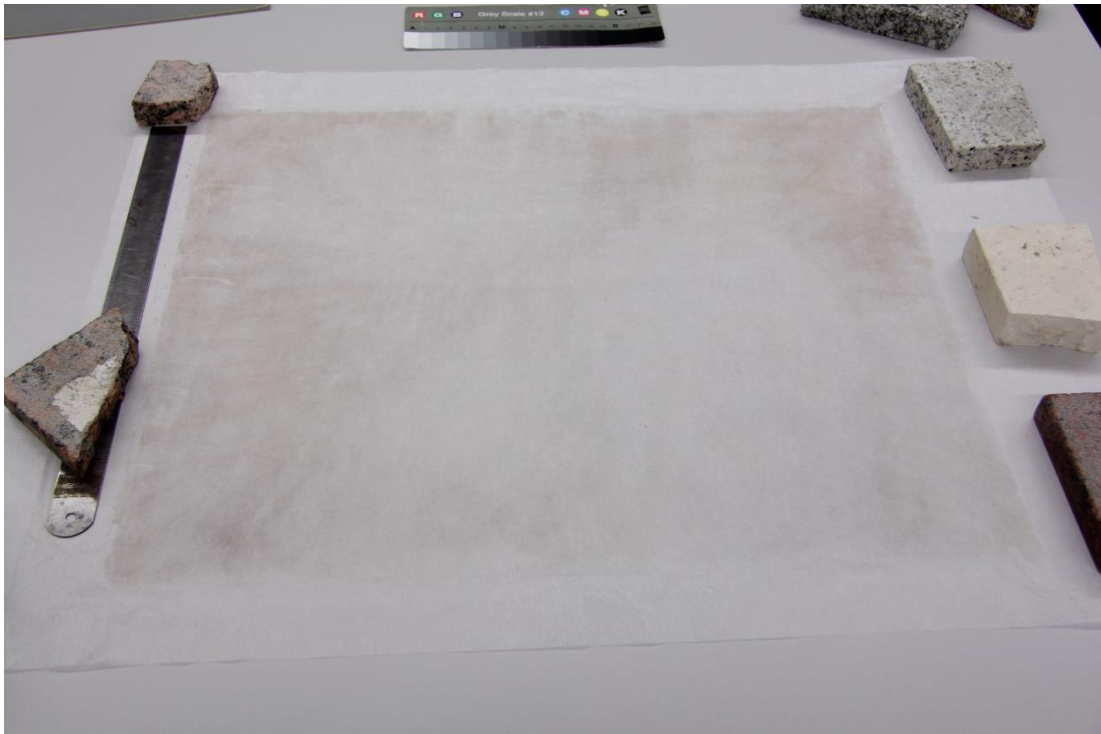
Obr. 15: Stav během restaurování, po snímání ochranného skla, sklo je pokryto pigmenty uvolněnými z malby

Obr. 16: Stav během restaurování, detail signatury z pravé strany díla

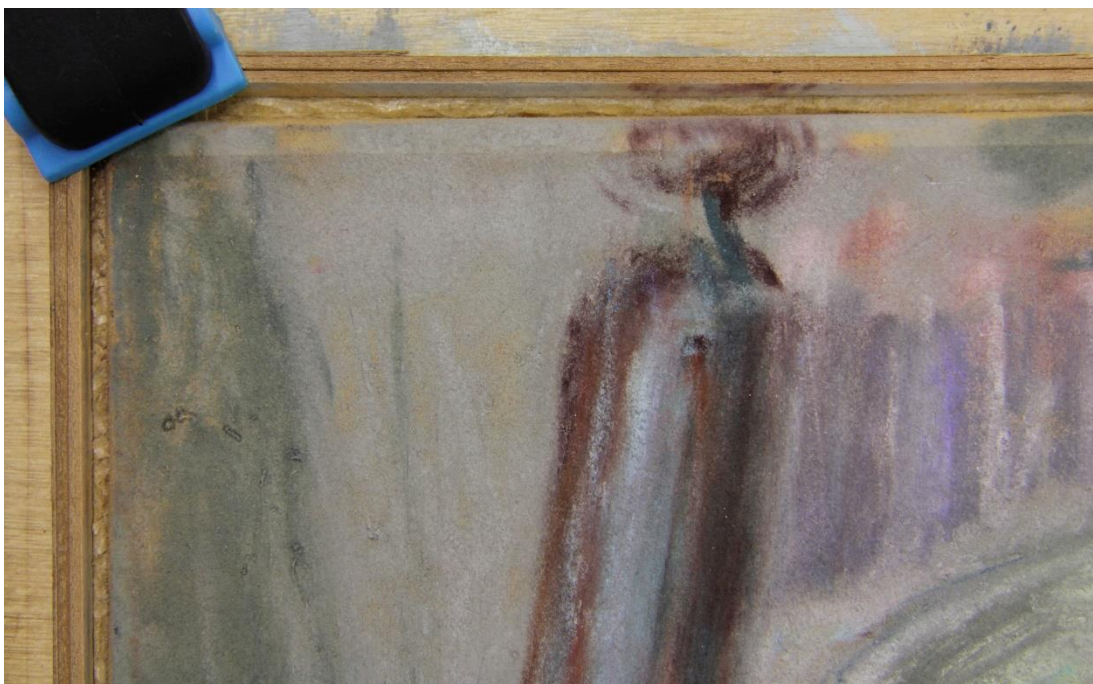
Obr. 17: Stav během restaurování, šipka s číslem 1 označuje barvu velurového papíru

Obr. 18: Stav během restaurování, přenesený pastel z ochranného skla na japonský papír

Obr. 19: Stav během restaurování, konsolidace barevné vrstvy

Obr. 20: Stav během restaurování, detail levého horního rohu, rezidua po lepidle

Obr. 21: Stav během restaurování, detail levého horního rohu, po retuši

Obr. 22: Stav během restaurování, po tmelení rámu

Obr. 23: Stav po restaurování, celkový pohled

Obr. 24: Stav po restaurování, celkový pohled

Obr. 25: Stav po restaurování, celkový pohled na rubovou stranu

6 Restaurátorská dokumentace: „1. Máj 1890“ V. Kratochvíl

RESTAURÁTORSKÁ DOKUMENTACE

Vilém Kratochvíl

1. Máj 1890

Litomyšl

2016

Vedoucí práce: Josef Čoban, akad. mal. a rest., vedoucí ARUDP FR UPa

Restaurovaly: Monika Košárková, studující IV. ročníku ARUDP FR UPa
Monika Peňázová, studující IV. ročníku ARUDP FR UPa

Počet vyhotovení restaurátorské dokumentace: 4

Místo uložení dokumentace:

Galerie Středočeského kraje, p. o., Barborská ul. 51–53, Kutná Hora

Archiv Fakulty restaurování Univerzity Pardubice v Litomyšli

Soukromý archiv Moniky Košárkové

Soukromý archiv Moniky Peňázové

©

Dokumentace jako dílo vědecké a literární je chráněna ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb. o Právu autorském (v úplném znění dodatků Autorský zákon podle č. 398/2006 Sb.) s tím, že právo k užití dokumentace ve smyslu zákona č. 122/2000 Sb. (Zákon o ochraně sbírek muzejní povahy) má majitel díla.

Dokumentaci vypracovaly:

Monika Košárková, studující IV. ročníku ARUDP FR UPa

Monika Peňázová, studující IV. ročníku ARUDP FR UPa

Prohlašujeme, že jsme použili při restaurování pouze materiálů a postupů uvedených v této restaurátorské dokumentaci. Nejsme si vědomi nových zjištění a skutečností na restaurovaném díle, které by nebyly uvedeny v této dokumentaci.

Prohlašujeme, že restaurátorský zásah byl proveden v mezích určených zadáním.

V Litomyšli dne: 30. 11. 2016

restaurovala:
Monika Košárková,
studující IV. ročníku FR UPa

restaurovala:
Monika Peňázová,
studující IV. ročníku FR UPa

vedoucí práce:
Josef Čoban, akad. mal. a restaurátor,
vedoucí ARUDP FR UPa

Obsah

6	Restaurátorská dokumentace: „1. Máj 1890“ V. Kratochvíl	151
6.1	Úvod.....	156
6.2	Popis díla.....	157
6.2.1	Typologický popis	157
6.2.2	Popis stavu díla před započítím restaurátorských prací	157
6.3	Nálezová (průzkumová) zpráva	158
6.3.1	Metodika průzkumu	158
6.3.2	Neinvazivní metody průzkumu	158
6.3.3	Invazivní metody průzkumu	158
6.3.4	Vyhodnocení průzkumů	159
6.4	Restaurátorský záměr	160
6.5	Postup restaurátorských prací	161
6.5.1	Fotodokumentace a průzkumy	161
6.5.2	Odstranění hrubých prachových nečistot	161
6.5.3	Konsolidace	161
6.5.4	Sejmutí díla z dřevěného napínacího rámu.....	161
6.5.5	Opatrné očištění rubové strany nasucho drolivou pryží.....	161
6.5.6	Měření pH dotykovou elektrodou	162
6.5.7	Vyrovnání obvodových lemů	162
6.5.8	Slepení trhlin	162
6.5.9	Testování adhezivní klucelové fólie a fólie Beva 371b filmu	162
6.5.10	Zajištění trhlin japonským papírem.....	162
6.5.11	Nalepení pomocných pruhů – stripů – z japonského papíru	163
6.5.12	Retuše	163
6.5.13	Sanace napínacího rámu	163
6.5.14	Rovnění	163

6.5.15	Adjustace	163
6.6	Seznam použitých materiálů	165
6.7	Podmínky a způsob uložení	166
6.8	Literatura.....	166
6.9	PŘÍLOHA 1 – Obrazová příloha.....	167
6.9.1	Seznam obrazové přílohy	167
6.10	PŘÍLOHA 2 – Chemicko-technologický průzkum.....	182

Počet stran textu: 15

Počet stran obrazových příloh: 15

Počet fotografií: 25

Typ fotoaparátu: digitální zrcadlovka Canon EOS 60D EF-S 17-85 mm

Autor fotografií: Monika Peňázová, fotografie celku byly pořízeny ve spolupráci s Monikou Košárkovou

Počet stran přílohy k chemicko-technologickému průzkumu: 3

Příloha:

Chemicko – technologický průzkum: Mikrobiologické zkoušky, autorka Ing. Marcela Pejchalová PhD.

Celkový počet stran: 33

6.1 Úvod

Předmět restaurování: pastel „*První máj 1890*“ (levá strana díla ⁶⁰), označeno vpravo při spodním okraji blíže pravému dolnímu rohu „*1. MÁJ 1890*“ barevnými pastely

Inventární číslo: O 667

Autor díla: Kratochvíl Vilém, nesignováno

Doba vzniku: nedatováno, asi 50. léta 20. století (?)

Technika: pastel - suchý pastel na papírovém kartonu, adjustované na dřevěném napínacím rámu s příčkou

Rozměry: pastel - 1280 × 1040 mm, dílo je obdélník

Zadavatel: Galerie Středočeského kraje, p. o., Barborská ul. 51–53, 296 00 Kutná Hora

Zhotovitel: Univerzita Pardubice, Veřejná škola, zal. podle zák. č. 111/1998 Sb., sídlo Studentská 95, 532 10 Pardubice, zastoupená Ing. Karolem Bayerem, děkanem Fakulty restaurování, Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl

Vedoucí práce: Josef Čoban, akad. mal. a restaurátor, vedoucí ARUDP FR UPa

Restaurovaly: Monika Košárková a Monika Peňázová, studující IV. ročníku ARUDP FR UPa

Autorka chemicko-technologického průzkumu: Ing. Marcela Pejchalová PhD.

Datum ukončení restaurátorských prací: 30. 11. 2016

⁶⁰ Dílo jsem restaurovala společně s Monikou Košárkovou, studentkou 4. ročníku ARUDP FR UPa. Pro restaurátorské práce jsme si dílo pomyslně rozdělily na pravou a levou stranu. Já jsem se věnovala levé straně díla a Monika Košárková pravé. Na pracích, které nešly rozdělit, jsme spolupracovaly.

6.2 Popis díla

6.2.1 Typologický popis

Předmětem restaurování je dílo s názvem „*I. MÁJ 1890*“. Jedná se o suchý pastel na papírovém kartonu, napnutém pouze napínáčky na dřevěném klínovacím rámu s horizontální příčkou. Dílo není signované ani datované. V pravém a levém dolním rohu je nečitelný nápis červenooranžovým pastelem [Obr. 10]. Rozměry díla jsou 1280 × 1040 mm, dílo je obdélník.

Na malbě je zachycena oslava 1. Máje 1890. První Máj se slaví dne 1. května jako mezinárodní dělnický svátek nebo také svátek práce. První oslava 1. Máje proběhla v českých zemích v roce 1890 na Střeleckém ostrově v Praze.¹ (viz kapitola 6.8 *Literatura*)

Centrálním motivem malby je zakládání tradice oslav 1. Máje v českých zemích. Aby situace byla pro diváka jasná, tak je při pravém spodním okraji nápis „*I. MÁJ 1890*“ [Obr. 1]. Na pravé straně můžeme vidět postavu řečníka s dalšími muži, kteří stojí za ním. Muž stojí na vyvýšeném místě a kolem něho je dav lidí. V pozadí jsou jemně naznačeny stromy a obloha.

Z rubu díla jsou na rámež přilepeny tři identifikační štítky [Obr. 3–5]. Nejnovější je z Galerie středočeského kraje, o něco starší je ze Středočeské galerie v Praze a nejstarší označuje dílo inventárním číslem 9410.

6.2.2 Popis stavu díla před započítím restaurátorských prací

Největším problémem malby byly rozvolněné barevné vrstvy suchého pastelu, které se sprašovaly a velmi snadno stíraly. Po obvodu chyběla většina malby v šíři cca 10 mm – dílo bylo provedeno nebo dokončeno v ozdobném rámu. Papírový karton byl zhnědlý a zkřehlý. Na několika místech především po obvodu byl roztrhlý [Obr. 7–10] – největší rozevřená trhlina v délce cca 120 mm byla u levého dolního rohu [Obr. 10]. Dalším výrazným defektem byla nepravidelná trhlina u levé boční strany uprostřed, způsobená proražením od líce (délka cca 50 mm) [Obr. 9]. Až na zmíněnou rozevřenou trhlinu v levém dolním rohu byla rovina podložky stabilní. Boční lemy s přesahy, rub nosného papírového kartonu a lišty napínacího rámu pokrývaly prachové nečistoty [Obr. 2]. V levém dolním rohu byla viditelná zateklina (cca 70 × 45 mm) [Obr. 10].

6.3 Nálezová (průzkumová) zpráva

6.3.1 Metodika průzkumu

Restaurátorský průzkum byl zaměřený na zjištění charakteru díla, určení výtvarné techniky a použitých materiálů, zhodnocení stupně poškození a posouzení příčin těchto poškození. Restaurátorský průzkum dokumentoval stav díla před započatím restaurátorských prací a byl podkladem pro určení vhodného restaurátorského postupu.

6.3.2 Neinvazivní metody průzkumu

Průzkum v denním rozptýleném světle

Průzkumem v denním rozptýleném světle bylo zjištěno několik základních informací o podložce, barevné vrstvě a celkovém stavu díla viz 6.2 *Popis díla*.

Průzkum v bočním světle

V bočním světle byla zkoumána nerovnost podložky, její perforace, trhliny, zvlnění, vystouplé části atd., v barevné vrstvě pak její reliéf, struktura malby viz 6.2.2 *Popis stavu díla před započatím restaurátorských prací*

Průzkum v ultrafialové luminiscenci

Při fotografování byly použity UV lampy s trubicemi značky Philips TL – D 18 W BLB, s rubínovým sklem. Fotografie byly pořízeny bez použití filtru. Pod UV zářením nebyly prokázány aktivní plísňe [Obr. 6].

6.3.3 Invazivní metody průzkumu

Měření pH dotykovou elektrodou

Pro měření hodnot pH papírové podložky byla použita elektrická dotyková elektroda značky AMPHEL propojená s pH metrem značky Orionstrar A111, která se k povrchu papírové podložky, podložené sklem, přikládala s kapkou demineralizované vody. Hodnota pH byla měřena na několika místech podložky (min. 3) a ze zjištěných hodnot byla poté vypočítaná průměrná hodnota. Viz 6.5.6 *Měření hodnot pH dotykovou elektrodou*.

Stěry pro mikrobiologickou analýzu

Stěr byl odebrán z rubu papírové podložky rovně a napříč z plochy o velikosti 10 × 10 cm. Stěr byl odebrán i z dřevěného napínacího rámu. Vzorek byl odeslán na kultivaci na pracoviště Fakulty chemicko-technologické UPa na Katedru biologických a biochemických věd paní Ing. Marcele Pejchalové, Ph.D. Nález živých zárodků mikroskopických vláknitých hub byl zanedbatelný. Nebylo třeba provádět desinfekci. Viz 6.10 PŘÍLOHA 2 – *Chemicko-technologický průzkum: Mikrobiologické zkoušky, Ing. Marcela Pejchalová Ph.D.*

Otěr nasucho

Před fixací byla provedena zkouška otěru nasucho. Nejvíce se stíraly silné nánosy pastelů, především bílé, černé, modré, zelené a růžovo oranžové. Zkouškou byla zjištěna špatná soudržnost barevných vrstev.

6.3.4 Vyhodnocení průzkumů

Průzkumem v denním rozptýleném světle a v bočním světle bylo zjištěno několik základních informací o podložce, barevné vrstvě a celkovém stavu díla. Výsledky průzkumu jsou podrobně rozepsané v kapitole 6.2.1 *Typologický popis*, a v kapitole 6.2.2 *Popis stavu díla před započítím restaurátorských prací*.

Pod UV zářením nebyly prokázány aktivní plísňe.

Po měření pH se ukázalo, že hodnota pH papírové podložky byla kyselá (průměrná hodnota pH byla 5,30) a je nezbytné dílo odkyselit.

Nález živých zárodků mikroskopických vláknitých hub při mikrobiologické analýze byl zanedbatelný. Nebylo třeba provádět desinfekci.

Zkoušky otěru nasucho ukázaly špatnou soudržnost barevných vrstev.

Z provedeného průzkumu tedy vyplynulo, že pro zachování díla bylo nezbytné přistoupit k restaurování. Na základě zjištění byl vypracovaný restaurátorský záměr.

6.4 Restaurátorský záměr

Na základě výsledků restaurátorského průzkumu, s ohledem na stav díla, požadavky zadavatele, v souladu s předběžným návrhem na restaurování a budoucím využití díla byl navržený následující postup restaurátorských prací:

1. Odstranění hrubých prachových nečistot např. pinzetou případně oprášením měkkými vlasovými štětci.
2. Konsolidace rozvolněných barevných vrstev suchého pastelu pomocí mini zmlžovače – aplikace velmi řídkých roztoků vyziny, lokální plošná aktivace původních pojidel pastelu horkým vodným aerosolem (parový skalpel).
3. Opatrné očištění rubové strany nasucho drolivou pryží Wishab a latexovou pryží Wallmaster.
4. Kontrolní měření pH papírové podložky mimo barevné vrstvy na rubu.
5. Sejmutí díla z dřevěného napínacího rámu a opatrné vyrovnání obvodových lemů po lokálním vlhčení pomocí vyhřívaných el. špachtlí a pod lokální zátěží.
6. Spleení trhlin a zajištění roviny okolo nich japonským papírem nižší gramáže, pomocná adheziva vodová nebo vodová s etanolem – Tylose MH 6000, Klucel G apod.
7. Po kontrolním měření pH papírové podložky její případná úprava.
8. Tmelení defektů zatónovanou papírovinou, izolace povrchu tmelů.
9. Imitativní retuše defektů suchými pastely nebo kvaší.
10. Adjustování pastelu napnutím na očištěný a upravený napínací rám.
11. Adjustování pastelu pod sklo do nového ozdobného rámu, který dodá majitel díla – vlepení ochranných proužků netkané textilie do polodrážek ozdobného rámu, vložení krycí a ochranné papírové archivní lepenky s alkalickou rezervou na rub a zajištění roviny díla od rubu pomocí dřevěných lišt, kovových úchytů a nekorodujících vrutů.

6.5 Postup restaurátorských prací

Průběh se odvíjel na základě výsledků průzkumů a v reakci na nová zjištění během restaurování. Z tohoto důvodu se postup restaurování částečně liší od předběžného návrhu.

6.5.1 Fotodokumentace a průzkumy

Po převzetí díla proběhla podrobná fotodokumentace před restaurováním v denním rozptýleném světle, v bočním osvětlení a záznam v UV luminiscenci. Viz kapitola 6.9 *PŘÍLOHA 1: Obrazová příloha*. Mikrobiologické stěry byly provedeny na rubu papírové podložky a lištách pomocného dřevěného rámu.

6.5.2 Odstranění hrubých prachových nečistot

Odstranění hrubých prachových nečistot proběhlo pinzetou a měkkými vlasovými štětci.

6.5.3 Konsolidace

Před započítím konsolidace byla provedena zkouška otěru nasucho. Nejvíce se stíraly silné nánosy pastelu, především bílé, černé, modré, zelené a růžovo oranžové.

Pastelová kresba byla zpevněna 0,25% vodným roztokem vyziny pomocí párového skalpelu v devíti aplikacích. Pro nedostatečnou konsolidaci byl použit koncentrovanější 0,5% vodný roztok vyziny ve třech vrstvách. V místech s větším nánosem pastelu byly aplikovány lokálně další tři vrstvy 0,5% vodného roztoku vyziny.

6.5.4 Sejmutí díla z dřevěného napínacího rámu

Dílo bylo sejmuto z dřevěného napínacího rámu [Obr. 11], ke kterému bylo přichyceno napínáčky.

6.5.5 Opatrné očištění rubové strany nasucho drolivou pryží

Dílo bylo položeno na antiadhezivní podložku lícem dolů. Poté bylo opatrně čištěno z rubové strany pryží CleanMaster, Koh-i-noor, štětci s měkkými chlupy a muzejním vysavačem. [sonda čištění viz Obr. 12]

6.5.6 Měření pH dotykovou elektrodou

Měření hodnot pH papírové podložky bylo provedeno po okrajích díla. Hodnota pH byla měřena na čtyřech místech. Průměrné pH bylo 5,30.

Kvůli nízké hodnotě pH bylo přistoupeno k odkyselení pomocí nástřiku z rubové strany 1% MMMK (methoxymagnesiummethylkarbonát) v metanolu.

Po 20 dnech proběhlo kontrolní měření pH. Průměrné pH bylo 5,8. Hodnota pH se zvedla o 0,5.

6.5.7 Vyrovnání obvodových lemů

Obvodové lemy byly nejprve lokálně navlhčeny párovým skalpelem. Poté byly opatrně vyrovnány pomocí vyhřívané elektrické špachtle na teplotu 75 °C přes silikonový papír. Nakonec byly vyrovnané lemy lokálně zatíženy sklíčkem.

6.5.8 Spleení trhlin

Trhliny byly spleené pomocí 4% vodného roztoku Tylose MH 6000.

6.5.9 Testování adhezivní klucelové fólie a fólie Beva 371b filmu

K nalepení pomocných stripů z japonského papíru byl hledán nejvhodnější materiál. Rozhodovalo se mezi použitím japanové adhezivní skeletizační fólie na bázi esterů celulózy (Klucel G) podle O. Lehovce ² (viz kapitola 6.8 *Literatura*) a fólie Beva 371b filmu.

Před rozhodnutím byla zhotovena adhezivní skeletizační fólie podle O. Lehovce [Obr. 13–14]. Poté byla vyzkoušena aplikace a pevnost obou zkoumaných materiálů na pomocných papírech podobné gramáže jako originál [Obr. 15].

Oba materiály byly vyhovující, dostatečně držely a spoje byly pevné. Bylo možné je aplikovat na rub díla bez nutnosti dílo otočit lícem dolů.

Nakonec byla zvolena fólie Beva 371b film (více kontrolovatelná, nedochází k zvlhčování a následnému zvlnění díla).

6.5.10 Zajištění trhlin japonským papírem

Zajištění trhlin proběhlo pomocí japanové adhezivní klucelové fólie připravené podle O. Lehovce.

6.5.11 Nalepení pomocných pruhů – stripů – z japonského papíru

Pomocné stripy byly nalepeny na okraj díla (z rubové strany). K nalepení pomocných stripů z japonského papíru 35 g/m² byla použita Beva 371b film. Mezi hranou (původní ohyb k rámu) a stripem japonského papíru byla ponechána mezera 3 mm kvůli pozdějšímu napínání na alkalickou lepenku. Beva film byl přižehlen přes silikonový papír pomocí elektrické špachtle s teplotou 90 °C.

Beva film, který přečníval, byl zakryt japonským papírem 18 g/m².

6.5.12 Retuše

Následně byla provedena napodobivá retuš suchým pastelem značky Derwent a Koh-i-noor [Obr. 16–20].

Retuše byly zafixovány 1% roztokem vyziny v destilované vodě pomocí minizmlžovače.

6.5.13 Sanace napínacího rámu

Napínací rám byl sanován za pomoci Bochemit QB Profi, který byl ředěný s demineralizovanou vodou v poměru 1:9.

6.5.14 Rovnání

Dílo bylo postupně rovnáno vypínáním na dřevěné desce lícem nahoru [Obr. 21]. Dílo bylo nejprve mírně zvlhčeno z rubu vodní párou pomocí airbrush a obohacené vody. Poté bylo otočeno na líc a uchyceno po obvodu lištami a napínáky. Po úplném vyschnutí byl proces vlhčení a postupného vypínání ještě dvakrát opakován.

6.5.15 Adjustace

Po vyrovnání bylo dílo napnuté na archivní lepenku s alkalickou rezervou za pomoci stripů z japonského papíru 35 g/m² a Beva 371b filmu, který byl přižehlen podél okrajů stripů (lemů) o šířce 10 mm [Obr. 22]. Z důvodu křehkosti papíru docházelo k praskání papírové podložky ve zlomových hranách. Proto byly zlomové hrany zpevněny z rubu japonským papírem 35 g/m² a Beva 371b filmem. Po napnutí na lepenku byly okraje od líce zajištěny Filmoplastem R (termoplastická fólie, japonský papír) [Obr. 23].

Dílo na pomocné papírové archivní lepence s alkalickou rezervou bylo adjustováno do nového dřevěného ozdobného rámu podložené původním upraveným dřevěným rámem [Obr. 24] - jedna vodorovná příčka byla doplněná další do kříže, rohové spoje slepené a posílené na rubu lišt kovovými rohovníky [Obr. 25]. Do polodrážek nového ozdobného rámu byly vlepené proužky netkané textilie jako ochrana choulostivých částí po celém obvodu. Celý komplet je v rámu zajištěný plochými kovovými úchyty s nekorodujícími vruty.

6.6 Seznam použitých materiálů

- Alkalická lepenka Alphacell antique 2 mm (dodává Ceiba s.r.o., Praha),
- BEVA 371b film 25 μm (dodává Artprotect s.r.o., Brno)
- Bochemit QB Profi čirý Bochemit QB Profi – aktivní látka kyselina boritá, alkylbenzyltrimethylamonium chlorid (Bochemie Group a.s., Bohumín)
- CleanMaster pryž – čistící houba, 100% čistá měkká latexová guma (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Demineralizovaná voda (UPCE FR Litomyšl)
- Destilovaná voda (UPCE FR Litomyšl)
- Elektrická tepelně regul. špachtle (Cauter RTC 2F, Restauro - technika Toruň)
- Filmoplast R – transparentní termoplastická páska, japonský papír 8,5 g/m^2 jednostranně impregnovaný akryl. polymerem (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Japonský papír Kawashahi 35 g/m^2 (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Japonský papír Tengujo 18 g/m^2 (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Klucel G – hydroxypropylcelulóza (dodává Artprotect s.r.o., Brno)
- Kovové rohovníky a úchyty
- Minizmlžovač Aerosol Generator AGS 2000 (ZFB – Zentrum für Bucherhaltung GmbH, Leipzig, Německo)
- MMMK – metoxymagnesiummethylkarbonát (Univerzita Pardubice)
- Muzejní vysavač Muntz 555-MU-E-HEPA (DYTEC GmbH, Bonn)
- Nekorodující vruty
- Netkaná textilie, tl. 1 mm
- pH Meter ORION STAR A 111 (Fisher Scientific) s dotykovou elektrodou AMPHEL (Hanna Instruments Czech s.r.o.)
- Pryž (Koh-i-noor)
- Suchý pastel v tužce (Derwent pastels, Anglie)
- Suchý pastel (Koh-i-noor)
- Tylose MH 6000 – methylhydroxyethylcelulosa (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Ultrazvuková zvlhčovací pistole – vyvíječ páry Boneco RTC4 (Restauro - technika, Toruň)
- Vyzina – rybí klich z plovacího měchýře jeseterovité vyzy (dodává Artprotect s.r.o., Brno)

6.7 Podmínky a způsob uložení

Pro zachování kvality zrestaurovaného díla je nutné zajistit odpovídající podmínky pro uložení díla, které zabrání jeho předčasnému znehodnocení. Všeobecně platí, že při nižších teplotách a snížené relativní vlhkosti je uložení díla bezpečnější.³ Změny relativní vlhkosti a teploty by měly být pozvolné a měly by probíhat v delších časových intervalech.³ Nutné je zabránit náhlým výkyvům, které by neměly přesahovat 4 % v průběhu jednoho dne, dále přímému kontaktu s vodou a dílo umístit mimo přímé denní světlo i zdroj sálavého tepla.³

Podle normy ISO 11799 se doporučuje dílo na papírové podložce deponovat při relativní vlhkosti 30–45 % s akceptovatelnou denní změnou ± 3 % a při teplotě 2–18 °C ± 1 .⁴ Pro tento typ díla je také doporučeno nepřesáhnout hodnotu osvětlení 50 lx. h za rok³ a je třeba eliminovat zdroje UV záření. Umístit mimo přímé sluneční záření a zdroje sálavého tepla. V depozitáři umístit ve tmě. Ochránit před nárazy a vibracemi.

6.8 Literatura

- 1) *Wikipedie*: Otevřená encyklopedie, 2016 [online] [cit. 14.04.2017] Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Sv%C3%A1tek_pr%C3%A1ce
- 2) LEHOVEC, Ondřej. Metodika výroby a využití adhezivních skeletizačních fólií z japonského papíru na bázi etherů celulózy. In: nkp.cz [online]. [cit. 2016-11-02]. Dostupné z: <https://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/sprava-a-ochrana-fondu/odborne-texty-a-informace/metodika-vyroby-adhezivnich-folii-z-japonskeho-papiru-na-bazi-etheru-celulozy>.
- 3) ĎUROVIČ, Michal a kol. *Restaurování a konzervování archiválií a knih*. Vyd. 1. V Praze: Paseka, 2002, 517 s. ISBN 80-7185-383-6. (str. 84 – 86, 106)
- 4) Norma ISO 11799: 2003

6.9 PŘÍLOHA 1 – Obrazová příloha

6.9.1 Seznam obrazové přílohy

Obr. 1: Stav před restaurováním, celkový pohled.....	168
Obr. 2: Stav před restaurováním, rub	169
Obr. 3: Identifikační štítek	170
Obr. 4: Identifikační štítek	170
Obr. 5: Identifikační štítek	170
Obr. 6: Stav před restaurováním, průzkum v UV záření.....	171
Obr. 7: Stav před restaurováním, detail trhliny (spodní okraj díla).....	172
Obr. 8: Stav před restaurováním, detail trhliny (spodní okraj díla).....	172
Obr. 9: Stav před restaurováním, detail trhliny a protržení (při levém okraji díla) ...	173
Obr. 10: Stav před restaurováním, detail levého dolního rohu – trhliny, zateklina, nečitelný nápis.....	173
Obr. 11: Stav během restaurování, po sejmutí z rámu, pohled z boku	174
Obr. 12: Stav během restaurování, sonda čištění z rubu	174
Obr. 13: Příprava klucelové fólie podle Lehovce	175
Obr. 14: Klucelová fólie	175
Obr. 15: Zkouška aplikace a pevnosti adhez. fólie z japon. papíru a Beva 371 filmu	175
Obr. 16: Stav během restaurování, retuše, levý okraj díla	176
Obr. 17: Stav během restaurování, retuše, levý dolní roh	176
Obr. 18: Stav během restaurování, retuše, dolní okraj díla	177
Obr. 19: Stav během restaurování, retuše, dolní okraj díla	177
Obr. 20: Stav během restaurování, retuše, levý okraj díla	178
Obr. 21: Stav během restaurování, rovnání díla	178
Obr. 22: Stav během restaurování, adjustace díla na archivní lepenku	179
Obr. 23: Stav během restaurování díla, adjustace na archivní lepenku	179
Obr. 24: Stav po restaurování, celkový pohled v rámu.	180
Obr. 25: Stav po restaurování, rub, celkový pohled.....	181

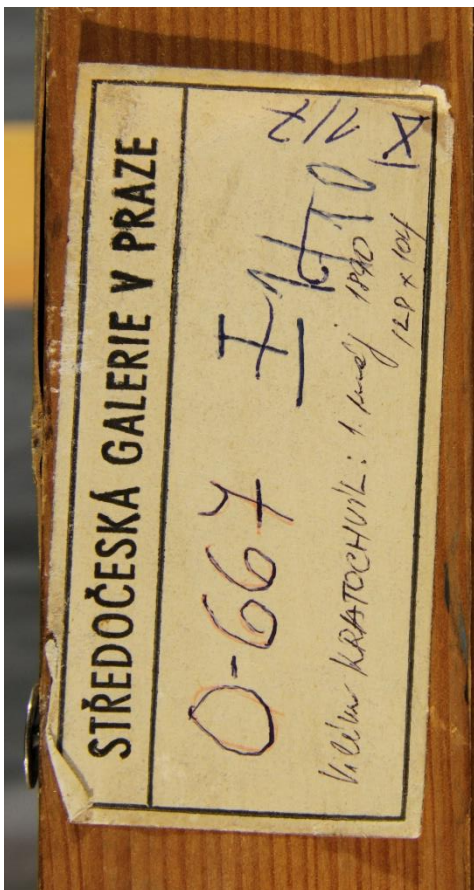
Obr. 1: Stav před restaurováním, celkový pohled

Obr. 2: Stav před restaurováním, rub

Obr. 3: Identifikační štítek

Obr. 4: Identifikační štítek

Obr. 5: Identifikační štítek

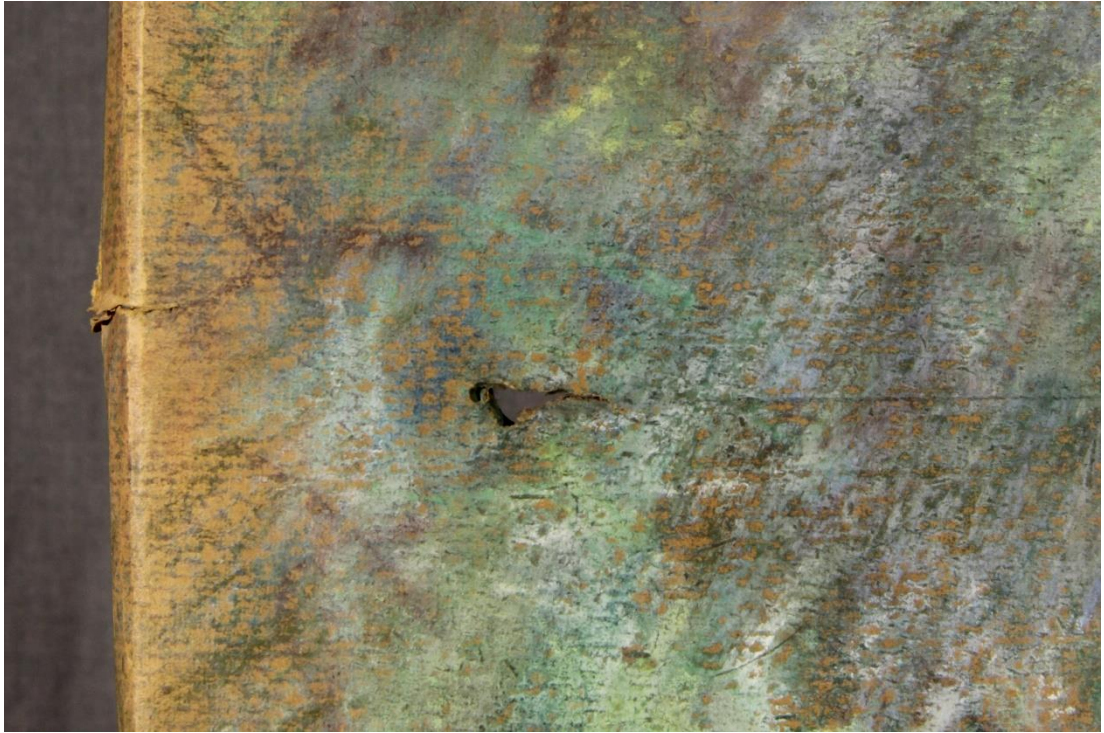
Obr. 6: Stav před restaurováním, průzkum v UV záření

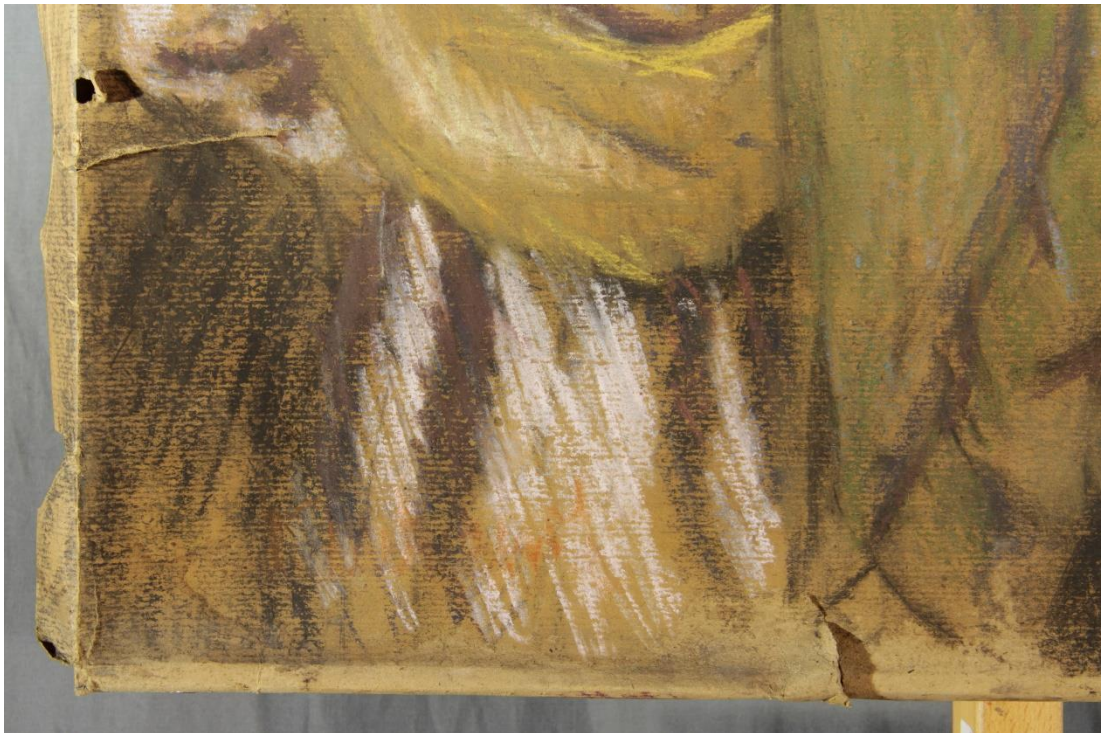
Obr. 7: Stav před restaurováním, detail trhliny (spodní okraj díla)

Obr. 8: Stav před restaurováním, detail trhliny (spodní okraj díla)

Obr. 9: Stav před restaurováním, detail trhliny a protržení (při levém okraji díla)

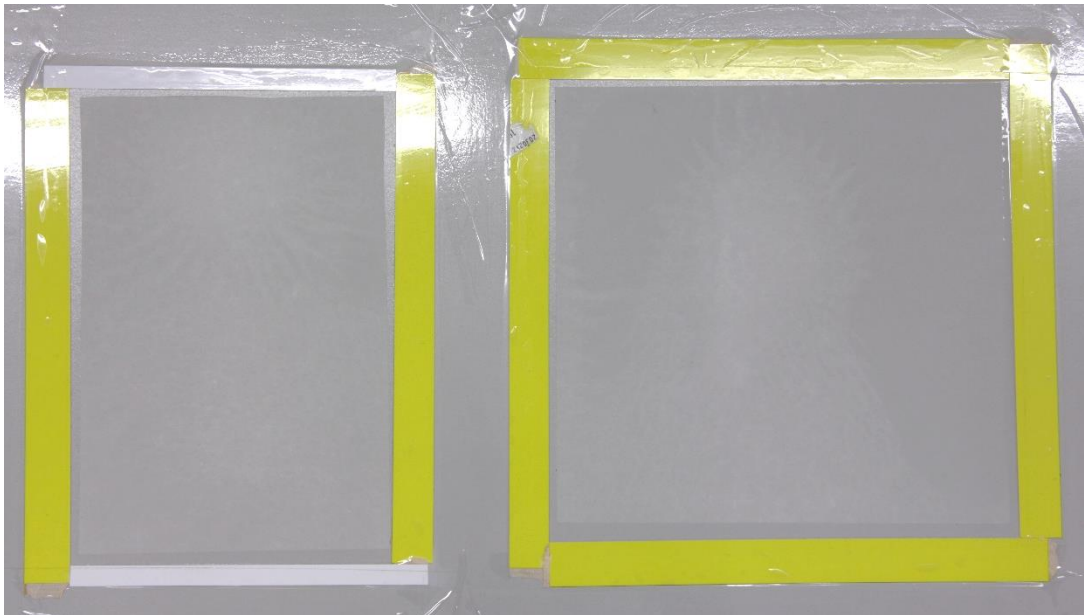
Obr. 10: Stav před restaurováním, detail levého dolního rohu – trhliny, zateklina, nečitelný nápis

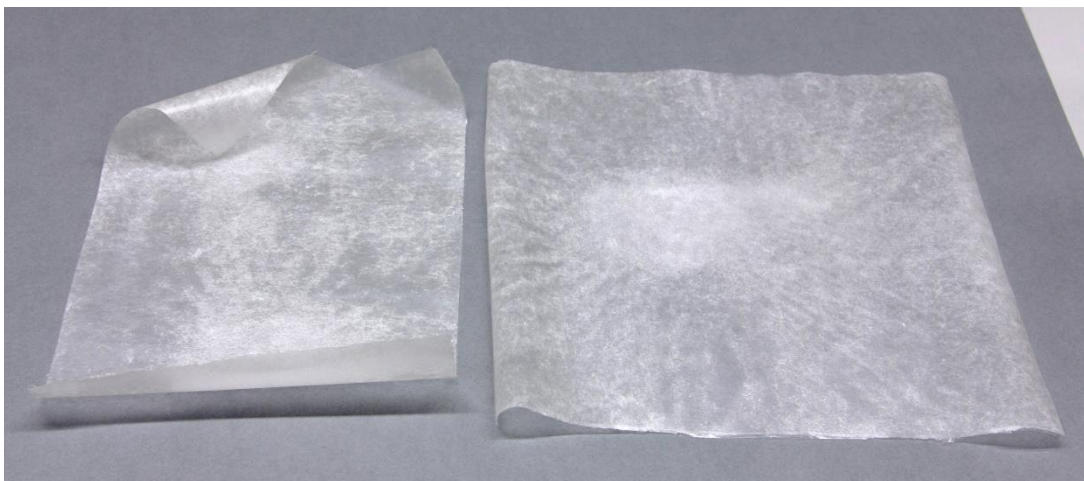
Obr. 11: Stav během restaurování, po sejmutí z rámu, pohled z boku

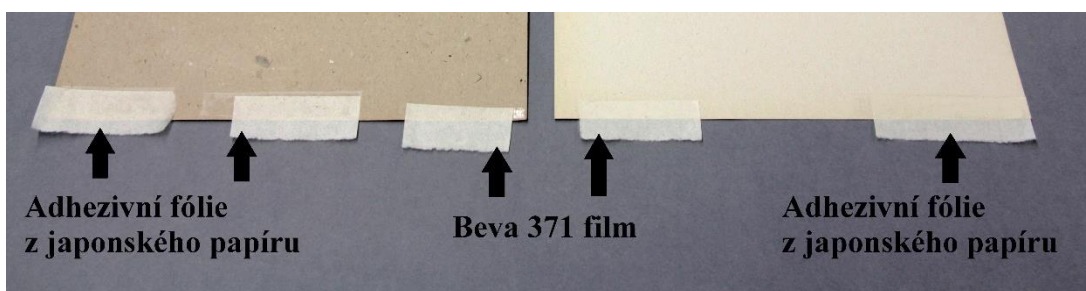
Obr. 12: Stav během restaurování, sonda čištění z rubu

Obr. 13: Příprava klucelové fólie podle Lehovce

Obr. 14: Klucelová fólie

Obr. 15: Zkouška aplikace a pevnosti adhezivní fólie z japonského papíru a Beva 371 filmu

Obr. 16: Stav během restaurování, retuše, levý okraj díla

Obr. 17: Stav během restaurování, retuše, levý dolní roh

Obr. 18: Stav během restaurování, retuše, dolní okraj díla

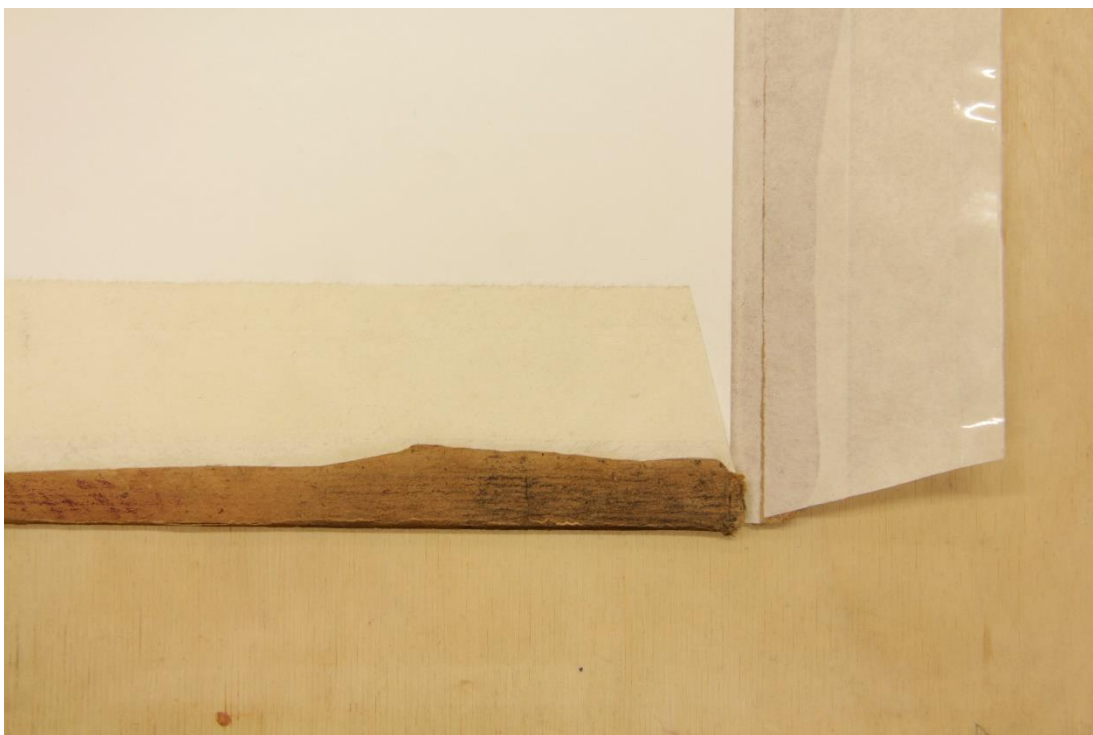
Obr. 19: Stav během restaurování, retuše, dolní okraj díla

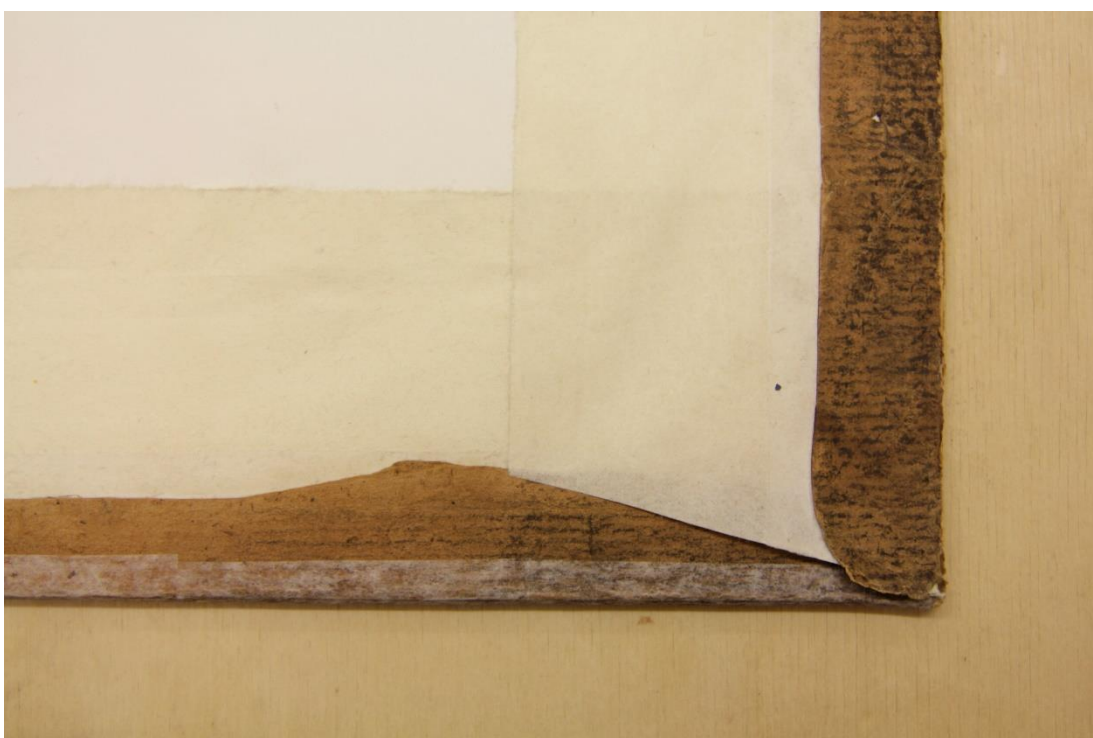
Obr. 20: Stav během restaurování, retuše, levý okraj díla

Obr. 21: Stav během restaurování, rovnání díla

Obr. 22: Stav během restaurování, adjustace díla na archivní lepenku

Obr. 23: Stav během restaurování díla, adjustace na archivní lepenku

Obr. 24: Stav po restaurování, celkový pohled v rámu.

Obr. 25: Stav po restaurování, rub, celkový pohled.

6.10 PŘÍLOHA 2 – Chemicko-technologický průzkum

MIKROBIOLOGICKÉ ZKOUŠKY

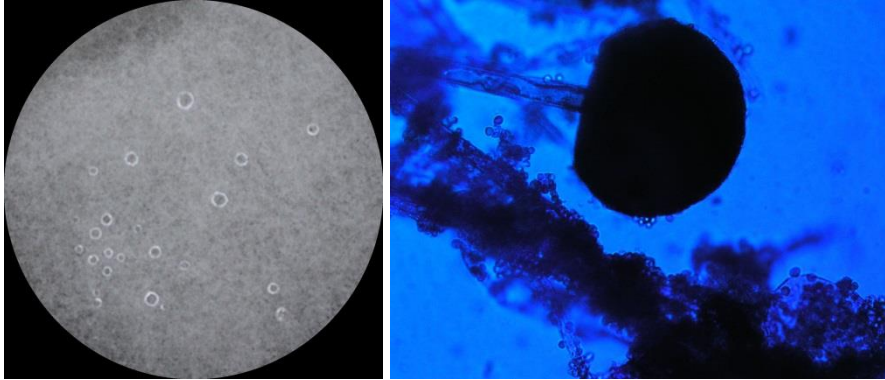
<p>Místo odběru: Pastel suchý na papíru a napínacím rámu „1. MÁJ 1890“ Kratochvíl GASK – napínací dřevěný rám</p> <p>Fakulta restaurování Univerzity Pardubice</p> <p>J. Čoban, akad. mal.</p>	<p>Materiál:</p> <p>Stěry provedeny sterilním vatovým tampónem, na dřevěné špejli</p>
--	--

Datum provedení: odběr 24. 10. 2016; začátek mikrobiologické analýzy 10. 11. 2016, výsledky odeslány 23. 11. 2016

Provedené zkoušky:

Pomocí sterilních vatových tampónů byly provedeny stěry části analyzovaných předmětů. Pevné částice získané tímto způsobem byly přeneseny roztěrem na povrch kultivační půdy MALT. Inkubace 5 dní při laboratorní teplotě. Případné narostlé kolonie mikroorganismů (plísní a bakterií) byly přeočkovány na novou živnou půdu a identifikovány pomocí makroskopických a mikroskopických morfologických znaků

Výsledky: po kultivaci narostla pouze 1 kolonie mikroskopické vláknité houby. Po přeočkování do obrovských kolonií na půdě MALT byla provedena následná mikroskopická analýza. Nativní preparát byl zhotoven do směsi laktofenolu s bavlníkovou modří. Po vyhodnocení makroskopických i mikroskopických morfologických znaků byla vykultivovaná plíseň identifikována jako *Mucor*.

Závěr:

Např.: Nález živých zárodků mikroskopických vláknitých hub je zanedbatelný. Není třeba provádět desinfekci.

Datum: 23. 11. 2016

Podpis: Ing. Marcela Pejchalová, Ph.D.

MIKROBIOLOGICKÉ ZKOUŠKY

Místo odběru: Pastel suchý na papíru a napínacím rámu „1. MÁJ 1890“ Kratochvíl GASK – rub papíru Fakulta restaurování Univerzity Pardubice J. Čoban, akad. mal.	Materiál: Stěry provedeny sterilním vatovým tampónem, na dřevěné špejli
--	---

Datum provedení: odběr 24. 10. 2016; začátek mikrobiologické analýzy 10. 11. 2016, výsledky odeslány 23. 11. 2016

Provedené zkoušky:

Pomocí sterilních vatových tampónů byly provedeny stěry části analyzovaných předmětů. Pevné částice získané tímto způsobem byly přeneseny roztěrem na povrch kultivační půdy MALT. Inkubace 5 dní při laboratorní teplotě. Případné narostlé kolonie mikroorganismů (plísní a bakterií) byly přeočkovány na novou živnou půdu a identifikovány pomocí makroskopických a mikroskopických morfologických znaků

Výsledky: kultivace negativní, nezjištěny žádné zárodky mikroskopických vláknitých hub ani sporotvorných bakterií

Závěr:

Např.: Nezjištěna mikrobiální kontaminace. Není potřeba provádět desinfekci.

Datum: 23. 11. 2016

Podpis: Ing. Marcela Pejchalová, Ph.D.

7 Restaurátorská dokumentace: „Pán Ježiš od Jána pokřtěn“

RESTAURÁTORSKÁ DOKUMENTACE

„Pán Ježiš od Jána pokřtěn.“

Litomyšl

2016

Vedoucí práce: Josef Čoban, akad. mal. a rest., vedoucí ARUDP FR UPa

Restaurovala: Monika Peňázová, studující IV. ročníku ARUDP FR UPa

Počet vyhotovení restaurátorské dokumentace: 2

Místo uložení dokumentace:

Archiv Fakulty restaurování Univerzity Pardubice v Litomyšli

Soukromý archiv Moniky Peňázové

© Dokumentace jako dílo vědecké a literární je chráněna ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb. O právu autorském (v úplném znění pozdějších dodatků Autorský zákon podle č. 398/2006 Sb.) s tím, že právo k užití má Fakulta restaurování Univerzity Pardubice v Litomyšli jako majitel díla.

Dokumentaci vypracovala:

Monika Peňázová, studentka IV. ročníku ARUDP FR UPa

Prohlašuji, že jsem použila při restaurování pouze materiálů a postupů uvedených v této restaurátorské dokumentaci. Nejsm si vědoma nových zjištění a skutečností na restaurované památce, které by nebyly uvedeny v této dokumentaci.

Prohlašuji, že restaurátorský zásah byl proveden v mezích určených zadáním.

V Litomyšli dne 03. 12. 2016

restaurovala:
Monika Peňázová,
studující IV. ročníku ARUDP FR UPa

vedoucí práce:
Josef Čoban, akad. mal. a rest.,
vedoucí ARUDP FR UPa

Obsah

7	Restaurátorská dokumentace: „Pán Ježíš od Jána pokřtěn“	185
7.1	Úvod.....	190
7.2	Popis díla.....	191
7.2.1	Typologický popis	191
7.2.2	Popis stavu díla před započítím restaurátorských prací	192
7.3	Chemicko-technologický průzkum	193
7.3.1	Metody neinvazivního průzkumu	193
7.3.2	Invazivní metody průzkumu	194
7.3.3	Vyhodnocení restaurátorského průzkumu	196
7.4	Restaurátorský záměr	197
7.5	Postup restaurátorských prací	198
7.5.1	Dezinfekce díla v parách n-butanolu	198
7.5.2	Restaurátorský průzkum díla.....	198
7.5.3	Odběr stěru	198
7.5.4	Mechanické čištění díla – líc.....	198
7.5.5	Měření pH.....	199
7.5.6	Konsolidace barevných vrstev	199
7.5.7	Stabilizační můstky z japonského papíru 9 g/m ²	199
7.5.8	Mechanické čištění díla – rub	199
7.5.9	Kapilární čištění	199
7.5.10	Klížení díla a zpevnění barevné vrstvy	200
7.5.11	Rovnění díla	200
7.5.12	Celoplošná skeletizace za studena.....	200
7.5.13	Snímání stabilizačních můstků.....	200
7.5.14	Doplnění ztrát papírové hmoty.....	201
7.5.15	Retuše	201

7.5.16	Adjustace díla	201
7.6	Seznam použitých materiálů	202
7.7	Podmínky a způsob uložení	204
7.8	Literatura.....	204
7.9	Obrazová příloha	205
7.9.1	Seznam obrazové přílohy.....	205
7.10	Příloha k chemicko-technologickému průzkumu	227
7.10.1	Chemicko-technologický průzkum.....	227

Počet stran textu: 21

Počet stran obrazových příloh: 22

Počet fotografií: 28

Typ fotoaparátu: Canon EOS 60D EF-S 17-85 mm

Autor fotografií: Monika Peňázová

Počet stran přílohy k chemicko-technologickému průzkumu: 10

Příloha: Chemicko – technologický průzkum, autorka Ing. Alena Hurtová

Celkový počet stran: 53

7.1 Úvod

Předmět restaurování: „Pán Ježíš od Jána pokřtěn.“

Autor díla: nesignováno, neznámý

Datace: nedatováno, asi přelom 19. a 20. století (?)

Technika: kvašová malba na papírové podložce

Materiál: papír vyšší gramáže, kvašové barvy, práškový metal s blíže neurčeným pojídlem

Rozměr: 593 mm × 437 mm (v. × š.)

Zadavatel: Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování, Jiráskova 3,
570 01 Litomyšl

Zhotovitel: Univerzita Pardubice, Veřejná škola, zal. podle zák. č. 111/1998 Sb.,
sídlo Studentská 95, 532 10 Pardubice, zastoupená Ing. Karolem
Bayerem, děkanem Fakulty restaurování, Jiráskova 3,
570 01 Litomyšl

Zodpovědný restaurátor: Josef Čoban, akad. mal. a restaurátor, vedoucí ARUDP

Restaurovala: Monika Peňázová, studující IV. ročníku ARUDP FR UPa

Autorka chemicko-technologického průzkumu: Ing. Alena Hurtová

Datum započetí a ukončení restaurátorských prací: 1. 10. 2016 – 3. 12. 2016

7.2 Popis díla

7.2.1 Typologický popis

Předmětem restaurování je kvašová malba na papírové podložce [Obr. 1]. Rozměry díla jsou 593 mm × 437 mm. Doba vzniku se odhaduje na přelom 19. a 20. století. Jedná se o jedno z vyobrazení ze souboru maleb, které sloužily k výuce náboženství. Dílo pochází z kaple Panny Marie v Prackově, nedaleko Železného Brodu. Je majetkem FR UPa.

Malba je označena číslem „12.“. Číslo je v kruhu, který je olemován nátěrem metalu a nachází se v horní části díla uprostřed. V dolní části díla je černý nápis „*Pán Ježiš od Jána pokřtěn.*“.

Celé dílo je olemováno páskou, vytvořenou nátěrem zkorodovaného práškového metalu, původně imitujícím zlato.

Centrálním motivem malby je křest Páně. V popředí je postava Jana Křtitele s metalovou svatozáří. Jan Křtitel pravou rukou polévá Krista vodou a v levé ruce drží kříž s nápisovou páskou, kde stojí „*ECCE AGNUS DEI*“ (Hle beránek boží.). Naproti Janovi stojí ve vodě Kristus s metalovou svatozáří. Za Kristem jsou dva andělé. Jeden má bílý oděv, druhý je oděn ve fialovém rouchu s ozdobně zavázaným pruhem zelené látky a metalovou svatozáří. Nad Kristem je duch svatý zpodobněný jako holubice. Nad scénou je v oblacích zpodobněný samotný Bůh v podobě starého muže s trojúhelníkovou metalovou svatozáří, který má pravou ruku napřaženou směrem k holubici a v levé drží insignii – královské jablko.

Na pozadí scény je krajina. V předním plánu je voda. Ve středním plánu jsou postavy a sráz se zelení, na kterém stojí Jan, také dva stromy. Jeden ze stromů je palma stojící na pravé straně díla a druhým je listnatý strom na levé straně. Ve třetím plánu jsou vidět hory. Obloha je ve světlém odstínu okru a v modré barvě.

7.2.2 Popis stavu díla před započítím restaurátorských prací

Nevhodné uložení díla vedlo k řadě poškození nejen v případě podložky, ale i barevných vrstev.

Dílo bylo po celé své ploše značně mechanicky poškozené a znečištěné tmavou vrstvou prachového depozitu, hmyzími exkrementy, porosty dřevokazných hub, neaktivními porosty plísní a korozivními nečistotami.

Nevhodné podmínky pro uložení objektu se staly ideálním prostředím pro vznik mikrobiologického poškození. Vysoká vlhkost v kombinaci se znečištěním díla, prachem a hrubými nečistoty vedly k mikrobiologickému poškození [Obr. 8–10]. Na povrchu malby byly micely plísní s vlákny (hyfy) patrné pouhým okem [Obr. 14].

U díla bylo patrné i rozsáhlé poškození nosné papírové podložky. Povrch papíru byl narušený (tzv. vatovatění) a došlo k jeho oslabení (zkřehnutí). Papírová podložka byla zvlněná.

Na díle byly patrné velké úbytky papírové hmoty [Obr. 6], barevné vrstvy [Obr. 6] a trhliny [Obr. 15]. Vysoká vlhkost v místě uložení vedla k poškození barevné vrstvy. V celé ploše malby bylo patrné sprašování a odlupování malby [Obr. 7, 12 a 13]. Nabobtnání barevné vrstvy a pnutí s tím spojené vedlo ke vzniku trhlín či k úplnému oddělení malby od podložky. Barevná vrstva byla velmi křehká, místy oprýskaná, v pastózních vrstvách byly pouhým okem znatelné krakely a na mnoha místech se sprašovala. Použitý metal byl odřený a místy zkorodoval do zelena (slitina metalu obsahuje pravděpodobně měď). Po okrajích díla se nacházely kruhové dírky s korozními produkty (pravděpodobně železa), perforace podložky byla způsobena pravděpodobně hřebíčky [Obr. 11 a 15]. Zmíněná koroze poškodila papírovou podložku v bezprostředním okolí. Perforace podložky vznikla při původní adjustaci díla na pevnou podložku nebo rám.

7.3 Chemicko-technologický průzkum

7.3.1 Metody neinvazivního průzkumu

7.3.1.1 Průzkum v denním rozptýleném světle

Průzkumem v denním rozptýleném světle byly získány základní informace o podložce, barevné vrstvě a celkovém stavu díla. Vizuální průzkum je podrobně rozepsán již v předchozí kapitole, viz *7.2.2 Popis stavu díla před započítím restaurátorských prací*.

7.3.1.2 Průzkum v bočním světle

Průzkumem v bočním světle [Obr. 2] byly zjištěny informace o nerovnostech podložky, jejích perforacích, trhlinách, zvlnění, vystouplých a oddělených částích atd. V barevných vrstvách pak jejich reliéf, tahy štětce, pastóznost nánosů. Vizuální průzkum je podrobně rozepsán již v předchozí kapitole, viz *7.2.2 Popis stavu díla před započítím restaurátorských prací*.

7.3.1.3 Průzkum v ultrafialové luminiscenci

Při fotografování byly použity UV lampy s trubicemi značky Philips TL – D 18 W BLB, s rubínovým sklem. Fotografie byly pořízeny bez použití filtru [Obr. 3, rub Obr. 5].

Pod UV zářením nebyly prokázány druhotné zásahy v malbě ani aktivní plísně.

7.3.1.4 Průzkum v průsvitu

Průzkumem na prosvětlovacím stole byly zjištěny informace o rozsahu ztrát papírové hmoty a barevné vrstvy [Obr. 18]. Průzkum v průsvitu bylo možné provést až po zpevnění barevné vrstvy a zajištění roztrhané podložky stabilizačními můstky.

7.3.2 Invazivní metody průzkumu

7.3.2.1 Zkoušky rozpustnosti barevné vrstvy

Zkoušky byly provedeny vatovými smotky, navlhčenými v příslušném rozpouštědle. Před zkouškou rozpustnosti byla provedena zkouška otěrem nasucho. Byla zkoumána rozpustnost v demineralizované vodě, etanolu, toluenu, acetonu a White Spiritu (lakový benzín). Rozpustnost byla zkoumána na malé části barevné vrstvy, většinou na okraji.

Výsledky zkoušek rozpustnosti jsou zpracovány v následujících tabulkách.

	otěr nasucho	dem. voda	etanol
pojivo metálu	negativní	negativní	negativní
tmavě modrý nápis	pozitivní	pozitivní	negativní
hnědá	pozitivní	pozitivní	negativní
černá	pozitivní	pozitivní	negativní
zelená světlá	pozitivní	negativní	negativní
zelená tmavá	pozitivní	negativní	negativní
fialová	pozitivní	negativní	negativní
tmavě modrá	pozitivní	pozitivní	negativní
červená	pozitivní	pozitivní	negativní
modrá (hory)	pozitivní	pozitivní	negativní
zelenobílá (svah pod Janem)	negativní	negativní	negativní
zelená pod palmou	pozitivní	pozitivní	negativní
zelená palma	pozitivní	pozitivní	negativní
fialová (Bůh)	negativní	negativní	negativní
tmavě modrá (královské jablko)	pozitivní	pozitivní	negativní
modrá obloha	pozitivní	pozitivní	negativní
zelená pod stromem	pozitivní	pozitivní	negativní
žlutá	pozitivní	pozitivní	negativní
okr (obloha)	pozitivní	pozitivní	negativní
bílá	pozitivní	pozitivní	negativní

Tab. 1: Zkouška otěrem nasucho, rozpustnost v demineralizované vodě a etanolu

	toluen	aceton	White Spirit
pojivo metálu	pozitivní	negativní	negativní
tmavě modrý nápis	negativní	negativní	negativní
hnědá	negativní	negativní	negativní
černá	negativní	negativní	negativní
zelená světlá	negativní	negativní	negativní
zelená tmavá	negativní	negativní	negativní
fialová	negativní	negativní	negativní
tmavě modrá	negativní	negativní	negativní
červená	negativní	negativní	negativní
modrá (hory)	negativní	negativní	negativní
zelenobílá (svah pod Janem)	negativní	negativní	negativní
zelená pod palmou	negativní	negativní	negativní
zelená palma	negativní	negativní	negativní
fialová (Bůh)	negativní	negativní	negativní
tmavě modrá (královské jablko)	negativní	negativní	negativní
modrá obloha	negativní	negativní	negativní
zelená pod stromem	negativní	negativní	negativní
žlutá	negativní	negativní	negativní
okr (obloha)	negativní	negativní	negativní
bílá	negativní	negativní	negativní

Tab. 2: Rozpustnost v toluenu, acetonu a White Spiritu

7.3.2.2 Odběr vzorků

Z díla byly odebrány 3 vzorky pro chemicko-technologický průzkum. Vzorky byly odebrány za účelem identifikace vlákninového složení papíru, stratigrafie barevných vrstev a identifikace pigmentů.

Průzkum je rozepsán v příloze k chemicko-technologickému průzkumu viz kapitola 7.10 *Příloha k chemicko-technologickému průzkumu (Ing. Alena Hurtová)*.

Vzorek č. 1 byl tvořen čtyřmi vrstvami. První modrá vrstva byla nejspíše tvořena převážně olovnatou bělobou, ojedinělými zrny železité červeně a barytovou bělobou,

na kterou mohlo být sráženo modré barvivo. Původ modré barevné vrstvy nebylo možné určit. Druhá vrstva byla nejspíše tvořena olovnatou bělobou, železitými červeněmi a chromoxidem. Třetí vrstva byla nejspíše tvořena železitými červeněmi. Čtvrtá vrstva byla nejspíše tvořena olovnatou bělobou, chromoxidem a ojediněle zrny barytové běloby.

Složení vrstvy práškového metalu bylo ze slitiny mědi a zinku. Jedná se o mosaz.

Identifikací vlákninového složení papíru byla zjištěna přítomnost vláken hadroviny a buničiny.

7.3.3 Vyhodnocení restaurátorského průzkumu

Dílo bylo po celé své ploše značně mechanicky poškozené a znečištěné tmavou vrstvou prachového depozitu, hmyzími exkrementy, porosty dřevokazných hub, neaktivními porosty plísní a korozivními nečistotami.

Na díle byly patrné velké úbytky papírové hmoty, barevné vrstvy a trhliny. V celé ploše malby bylo patrné sprašování a odlupování malby. Barevná vrstva byla velmi křehká, místy oprýskaná, v pastózních vrstvách byly pouhým okem znatelné krakely a na mnoha místech se sprašovala. Použitý metal byl odřený a místy zkorodoval do zelena. Po okrajích díla se nacházely drobné perforace s korozními produkty (pravděpodobně železa).

Zkouška otěru nasucho ukázala špatnou soudržnost barevné vrstvy.

Zkoušky rozpustnosti barevné vrstvy prokázaly rozpustnost větší části barevné vrstvy ve vodě a rozpustnost pojídla metalu toluenem.

Stav díla byl charakterizován jako havarijní a nebylo možné ho v nálezovém stavu prezentovat. Z provedeného průzkumu vyplynulo, že pro další zachování díla je nezbytné přistoupit k restaurování.

7.4 Restaurátorský záměr

Na základě výsledků restaurátorského průzkumu, s ohledem na stav díla, požadavky majitele a v souladu s předběžným návrhem na restaurování a budoucí využití díla byl navržen následující postup restaurátorských prací:

1. Dezinfekce v parách n-butanolu.
2. Fotografická dokumentace před, po a v průběhu restaurování.
3. Mechanické čištění suchou cestou (lícové strany).
4. Zjištění hodnot pH.
5. Konsolidace barevných vrstev 0,25% roztokem vyziny v demineralizované vodě.
6. Vytvoření můstků z japonského papíru 9 g/m² pro zpevnění díla.
7. Doplnění restaurátorského průzkumu o průzkum v průsvitu.
8. Průzkum rubu podložky.
9. Mechanické čištění suchou cestou rubové strany.
10. Kapilární čištění.
11. Odkyselení v případě potřeby.
12. Rovnání díla.
13. Celoplošná skeletizace na japonský papír 39 g/m².
14. Doplnění ztrát papírové hmoty papírovinou.
15. Retuše pigmenty pojenými 1% roztokem Paraloid B72 v etanolu.
16. Adjustace díla na alkalickou lepenku pomocí proužků Beva 371 filmu 25 μm.

7.5 Postup restaurátorských prací

7.5.1 Dezinfekce díla v parách n-butanolu

Před započítím restaurátorských prací bylo dílo dezinfikováno v uzavřené komoře v parách n-butanolu po dobu 48 hodin.

7.5.2 Restaurátorský průzkum díla

Před započítím restaurátorských prací byla pořízena fotografická dokumentace stavu díla před restaurováním a proveden vizuální průzkum s typologickým popisem. Byl uskutečněn průzkum neinvazivními metodami v denním rozptýleném světle, bočním světle a ultrafialové luminiscenci. Dále byl provedený invazivní průzkum; jednalo se o zkoušky rozpustnosti barevných vrstev a odběr vzorků. (viz 7.2 *Popis díla*, 7.3 *Chemicko-technologický průzkum*)

7.5.3 Odběr stěru

Odběr stěru pro zjištění plísní byl odebrán z plochy malby 10 × 10 cm.

Výsledek stěru byl negativní.

7.5.4 Mechanické čištění díla – líc

Nejdříve bylo dílo očištěno z lícové strany suchou cestou opatrným ometáním a vysáváním za pomoci vlasových štětců, dále pak těsta z hladké mouky, demineralizované vody a ajatinu metodou navalování [Obr. 16].

Skvrny od korozních produktů byly čištěny a stabilizovány 5% roztokem Chelaton III v demineralizované vodě. Doba působení byla cca 2 až 3 minuty.

Pro nedostatečný čistící účinek byla použita i jiná metoda. V této metodě byl použit nasycený roztok Chelaton III aplikovaný přímo na korozní produkty. Po uplynutí doby působení byl Chelaton III odstraněn opakovaným odsátím za pomoci vatových smotků a demineralizované vody.

Zbytky stabilizovaných korozních produktů byly odstraněny skelnými vlákny v tužce.

7.5.5 Měření pH

Hodnoty pH papírové podložky byly měřeny na třech místech. Aritmetickým průměrem byla zjištěna hodnota pH = 5,99.

Průměrná hodnota pH po následném restaurátorském zásahu byla pH = 6,16.

Hodnota pH po zásahu se zvýšila o 0,17. Odkyselení díla nebylo nutné.

7.5.6 Konsolidace barevných vrstev

Z důvodu špatné soudržnosti barevných vrstev byla nutná jejich konsolidace. Konsolidace proběhla pomocí mini zmlžovače 0,25% roztokem vyziny v demineralizované vodě, která byla nanesena v šesti vrstvách a v místech barev s horší soudržností (bílá, okrová, modrá, hnědá) v osmi.

7.5.7 Stabilizační můstky z japonského papíru 9 g/m²

Pro zachování barevných vrstev bylo nutné je zpevnit. Pro zpevnění byly použity můstky z japonského papíru 9 g/m² (Mino Tengujo) přilepené za pomoci 2% vodno-etanolového roztoku Tylose MH 300 [Obr. 17].

7.5.8 Mechanické čištění díla – rub

Dílo bylo možné otočit na rub až po zpevnění barevných vrstev. Rubová strana byla čištěna suchou cestou ometáním za pomoci vlasových štětců, CleanMaster (100% latexová čistící pryž) a muzejního vysavače.

7.5.9 Kapilární čištění

Před kapilárním čištěním bylo dílo vlhčeno na hladině demineralizované vody v klimatické komoře s 90% vlhkostí.

Po úplném provlhčení díla byly nejprve odsávány nečistoty do vlhkého filtračního papíru (75 g/m²) na odsávacím stole a až poté se přistoupilo ke kapilárnímu čištění.

Čištění na kapilární textilii probíhalo za použití demineralizované vody ohřáté na teplotu cca 30 °C po dobu 4 hodin. Po uplynutí této doby byl do demineralizované vody přidán etanol a proces čištění pokračoval ještě 1 hodinu. Kapilární systém byl po celou dobu přikryt melinexovou fólií, aby se zabránilo vysoušení díla na povrchu [Obr. 20].

Výsledek kapilárního čištění byl nepatrný [Obr. 19]. Zabarvení odkapané vody bylo do zelenožluté.

Po kapilárním čištění byly zbytky nečistot odsáty do vlhkého filtračního papíru.

7.5.10 Klížení díla a zpevnění barevné vrstvy

Po odstranění nečistot bylo dílo klíženo na hladině 1% vodného roztoku Tylose MH 300.

Barevné vrstvy byly fixovány k podložce tupováním antiadhezivním tamponem.

7.5.11 Rovnání díla

Dílo bylo rovnáno v tzv. měkkém sendviči (dřevěná deska, prokládací papírová lepenka, filtrační papír 520 g/m², hollytex 33 g/m², dílo, hollytex 81 g/m², filtrační papír 520 g/m², prokládací papírová lepenka, dřevěná deska).

7.5.12 Celoplošná skeletizace za studena

Před skeletizací bylo dílo zvlhčeno v klimatické komoře po dobu cca 5 minut za 70% vlhkosti. Poté bylo dílo celoplošně skeletizované na japonský papír 39 g/m² za pomoci lepidla (škrob + Tylose MH 6000 3% vodný roztok, v poměru 1:1). Skeletizace probíhala na dřevěné desce, na níž byla napnutá melinexová fólie.

Po skeletizaci bylo dílo stabilizováno v tlakovém lisu, kde byl průběžně obměňovaný překryv z tzv. měkkého sendviče – dřevěná deska, filtrační papír (520 g/m²), hollytex (33 g/m²), dílo, dřevěná deska a následně překryv – dřevěná deska, prokládací papírová lepenka, filtrační papír (75 g/m²), filtrační papír (75 g/m²), hollytex (33 g/m²), dílo, dřevěná deska.

7.5.13 Snímání stabilizačních můstků

Papírové můstky byly sundávány za pomoci čtyř metod.

První metoda byla navlhčením můstku 2% vodným roztokem Tylose MH 300. Kvůli špatnému odstraňování můstku nebyla metoda dále použita.

Druhá metoda byla navlhčení můstku pomocí párového skalpelu. Metoda byla účinná, kontrolovatelná a tedy i bezpečná.

Pro urychlení práce byla na méně poškozených částech použita třetí metoda. Navlhčení můstku pomocí demineralizované vody nanášené štětcem. Metoda byla účinná, kontrolovatelná a tedy i bezpečná.

Pastózní barevné vrstvy byly náchylné k odlupování i s můstkem. Proto byla použita čtvrtá metoda. Navlhčení můstku pomocí demineralizované vody smíchané s etanolem v poměru 1:1 nanášené štětcem. Metoda byla účinná, kontrolovatelná a tedy i bezpečná.

Uvolněná barevná vrstva byla zpevněna pomocí 1% etanolového roztoku Klucel G.

7.5.14 Doplnění ztrát papírové hmoty

Ztráty papírové hmoty byly doplněny předem připravenou papírovinou, která byla klížena 0,5% vodným roztokem Tylose MH 300. Papírovina byla lepena 3% vodno-etanolovým roztokem Tylose MH 6000 (voda : etanol, 3:2).

Drobné ztráty byly doplněny tmelem z papíroviny (vlákna papíroviny navlhčená v demineralizované vodě a smíchaná s 3% vodným roztokem Tylose MH 6000). [viz Obr. 21]

7.5.15 Retuše

Byla provedena nápodobivá reverzibilní retuš, ztráty barevné vrstvy byly rekonstruované [celek Obr. 22, detaily Obr. 24–28].

Pro retuš byly použity pigmenty značky Kremer a Schmincke a titanová běloba značky Kitfort Slovakia s. r. o. Jako pojivo byl použit 1% Paraloid B72 v etanolu.

Retuše částí s metálem byly provedeny pomocí metalu v tubě (Goldfinger, odstín sovereign gold) ředěného 1% Paraloid B72 v etanolu.

7.5.16 Adjustace díla

Dílo bylo napnuté na archivní lepenku s alkalickou rezervou (2 mm) pomocí proužků Beva 371 filmu 25 µm [Obr. 23]. Beva film byl aplikovaný po nahřátí na 70 °C elektrickou špachtlí přes silikonový papír.

Dílo bylo vloženo do obálky vyrobené z neutrálního papíru.

7.6 Seznam použitých materiálů

V průběhu restaurování byly použity následující materiály:

Nástroje a pomůcky:

- Čistící pryž CleanMaster (100% latexová čistící pryž, dodavatel Ceiba s.r.o., Praha)
- Elektrická tepelně regulovatelná špachtle (Cauter RTC 2F, Restauro technika, Toruň)
- Klimatizační komora AVAIR
- Muzejní vysavač Bibliothekstechnik D-53113 (DYTEC, Bonn)
- Nízkotlaký perforovaný nažehlovací stůl (Restauro technika, Toruň)
- pH Meter ORION STAR A 111 (Fisher Scientific) s dotykovou elektrodou pH ELEKTRODE BLUELINE 27pH
- Prosvětlovací stůl
- Skelná vlákna v tužce
- Sterilní vatová tyčinka k odběru stěru pro mikrobiologickou analýzu
- Tlakový lis (FR UPa)
- Ultrazvuková zvlhčovací pistole – vyvíječ páry Boneco RTC4, párový skalpel (Restauro Technika, Toruň)
- UV lampy s trubicemi značky Philips TL – D 18 W BLB, s rubínovým sklem 360 – 380 nm

Další pomocné materiály:

- Alkalická lepenka AlphaCell antique, 2 mm (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Filtrační papíry 75 g/m², 520 g/m² (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Hollytex – netkaná textilie, 100 % polyester, 33 g/m², 81 g/m² (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Japonský papír Kouzo 39 g/m², Mino Tengujo 9 g/m² (dodává Ceiba s.r.o., Praha)

- Kapilární textilie (Viskoza PARAPRINT OL 60)
- Lepenka papírová prokládací (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Melinex 401 – 100% polyesterová fólie, 100 µm (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Neutrální papír 90 g/m² (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Silikonový papír (dodává Ceiba s.r.o., Praha)

Použité chemikálie:

- Aceton (Penta s.r.o., Chrudim)
- Ajatin – 10 % vodný roztok (Profarma-produkt s.r.o., Jablonec nad Nisou)
- Beva 371 folie film tl. 25 µm (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Demineralizovaná voda (FR UPCE)
- Etanol (dodává Ing. Petr Švec – PENTA s.r.o., Chrudim)
- Goldfinger – odstín sovereign gold (Daler-Rowney, England)
- Hladká mouka (CzechMill, Týnec nad Labem)
- Chelaton III (LACHEMA n. p. Brno, závod Neratovice)
- Klucel G – hydroxypropylcelulóza (dodává Artprotect s.r.o., Brno)
- n-Butylalkohol (dodává Penta s.r.o., Chrudim)
- Papírovina – 40 % len, 60 % bavlna (Papírna Velké Losiny)
- Paraloid B72 – kopolymer methylokrylátu a ethylmetakrylátu /akrylátová pryskyřice/ (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Pigmenty minerální Kremer
- Pigmenty Schmincke
- Pšeničný škrob (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Toluén (dodává Penta s.r.o., Chrudim)
- Tylose MH 300, MH 6000 – methylhydroxyethylcelulosa (dodává Ceiba s.r.o., Praha)

- Vyzina – rybí klich z plovacího měchýře jeseterovité vyzy (dodává Artprotect s.r.o., Brno)
- White Spirit – lakový benzín (Johnstone's, Trigacolour a.s. Tišnov)

7.7 Podmínky a způsob uložení

Pro zachování kvality zrestaurovaného objektu je nutné zajistit odpovídající podmínky pro uložení díla, které zabrání předčasnému znehodnocení. Všeobecně platí, že při nižších teplotách a snížené relativní vlhkosti je uložení díla bezpečnější. ¹ Změny relativní vlhkosti a teploty by měly být pozvolné a měly by probíhat v delších časových intervalech. ¹ Nutné je zabránit náhlým výkyvům, které by neměly přesahovat 4 % v průběhu jednoho dne, dále přímému kontaktu s vodou a objekt umístít mimo přímé denní světlo i zdroj sálavého tepla. ¹

Podle normy ISO 11799 se doporučuje objekt (papír) skladovat při relativní vlhkosti 30–45 % s akceptovatelnou denní změnou ± 3 % a při teplotě $2\text{--}18\text{ }^{\circ}\text{C} \pm 1$. ² Pro tento typ díla je také doporučeno nepřesáhnout hodnotu osvětlení 12 000 lx. h za rok. ¹

Doporučuji dílo deponovat při relativní vlhkosti $50\% \pm 5\%$ / 1 den a teplotě $+18\text{ }^{\circ}\text{C} \pm 2\text{ }^{\circ}\text{C}$ / 1 den při intenzitě osvětlení max. 50 lx a osvitu menším než 50 klxh za rok (při max. eliminaci UV). Umístít mimo přímé denní světlo a zdroje sálavého tepla, zabránit náhlému a extrémnímu kolísání relativní vlhkosti a teploty.

7.8 Literatura

- 1) ĎUROVIČ, Michal a kol. *Restaurování a konzervování archiválií a knih*. Vyd. 1. V Praze: Paseka, 2002, 517 s. ISBN 80-7185-383-6. (str. 84 – 86, 106)
- 2) Norma ISO 11799: 2003

7.9 Obrazová příloha

7.9.1 Seznam obrazové přílohy

Obr. 1: Stav díla před restaurováním, celkový pohled	207
Obr. 2: Stav díla před restaurováním, celkový pohled, boční osvětlení	208
Obr. 3: Stav díla před restaurováním, celkový pohled, průzkum v UV záření	209
Obr. 4: Stav díla před restaurováním, rub, pohled z boku, průzkum v UV záření.....	210
Obr. 5: Stav díla před restaurováním, rub, celkový pohled.....	210
Obr. 6: Stav díla před restaurováním, detail ztráty papírové hmoty s barevnou vrstvou.....	211
Obr. 7: Stav díla před restaurováním, detail poškození barevných vrstev.....	211
Obr. 8: Stav díla před restaurováním, detail nápisu, poškození barevných vrstev, rezidua mikrobiologického napadení, spory plísní (neaktivní)	212
Obr. 9: Stav díla před restaurováním, detail nápisu, poškození barevných vrstev, rezidua mikrobiologického napadení, spory plísní (neaktivní), perforace podložky	212
Obr. 10: Stav díla před restaurováním, detail Krista, rezidua mikrobiologického napadení v oblasti rukou	213
Obr. 11: Stav díla před restaurováním,	213
detail pravého horního rohu s perforací podložky a ztrátou papírové hmoty	213
Obr. 12: Stav díla před restaurováním, detail Janova kolena, odlupování barevných vrstev, pohled z boku	214
Obr. 13: Stav díla před restaurováním, detail holubice, odlupování barevných vrstev, pohled z boku	214
Obr. 14: Stav díla před restaurováním, detail poškození barevné vrstvy, spory plísní (neaktivní)	215
Obr. 15: Stav díla před restaurováním, detail trhliny a odření barevné vrstvy	215
Obr. 16: Stav díla během restaurování, celkový pohled po mechanickém suchém čištění	216

Obr. 17: Stav díla během restaurování, celkový pohled po aplikaci stabilizačních můstků	217
Obr. 18: Stav díla během restaurování, celkový pohled, průzkum na prosvětlovacím stole	218
Obr. 20: Stav díla během restaurování, kapilární čištění	219
Obr. 19: Stav díla během restaurování, rub, po kapilárním čištění	219
Obr. 21: Stav díla během restaurování, líc, po doplnění ztrát papírové hmoty	220
Obr. 22: Stav díla během restaurování, celkový pohled, líc, stav po retuši	221
Obr. 23: Stav díla po restaurování, celkový pohled	222
Obr. 24: Stav díla po restaurování, detail stromu na levé straně díla	223
Obr. 25: Stav díla po restaurování, levý okraj díla, detail doplnění ztrát	224
Obr. 26: Stav díla po restaurování, detail nápisu	225
Obr. 27: Stav díla po restaurování, detail Krista a Janova kolena	225
Obr. 28: Stav díla po restaurování, detail holubice	226

Obr. 1: Stav díla před restaurováním, celkový pohled

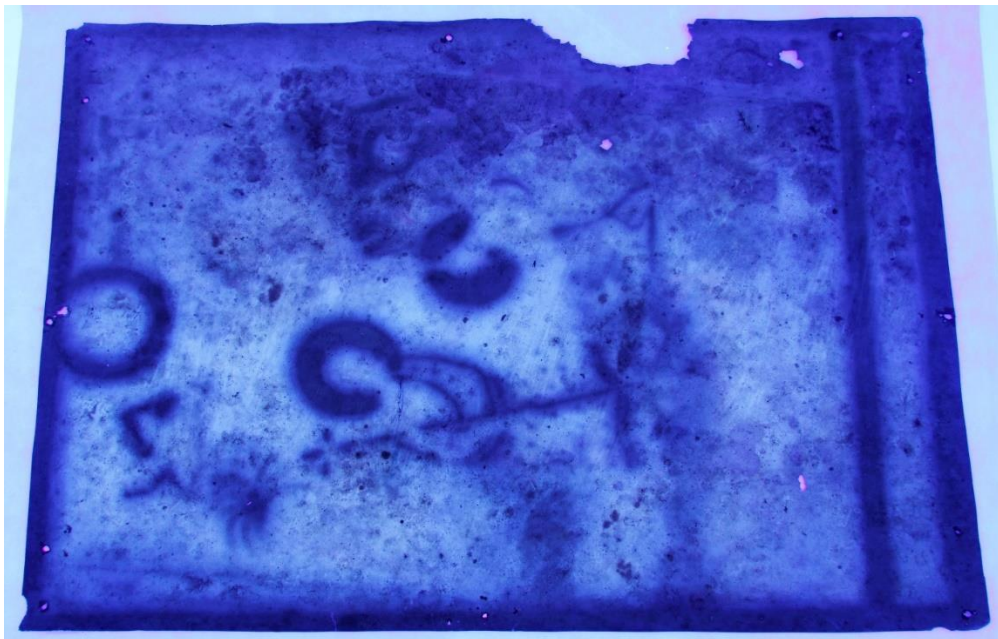
Obr. 2: Stav díla před restaurováním, celkový pohled, boční osvětlení

Obr. 3: Stav díla před restaurováním, celkový pohled, průzkum v UV záření

Obr. 5: Stav díla před restaurováním, rub,
celkový pohled

Obr. 4: Stav díla před restaurováním,
rub, pohled z boku, průzkum v UV záření

Obr. 6: Stav díla před restaurováním,
detail ztráty papírové hmoty s barevnou
vrstvou

Obr. 7: Stav díla před restaurováním,
detail poškození barevných vrstev

Obr. 8: Stav díla před restaurováním, detail nápisu, poškození barevných vrstev, rezidua mikrobiologického napadení, spory plísní (neaktivní)

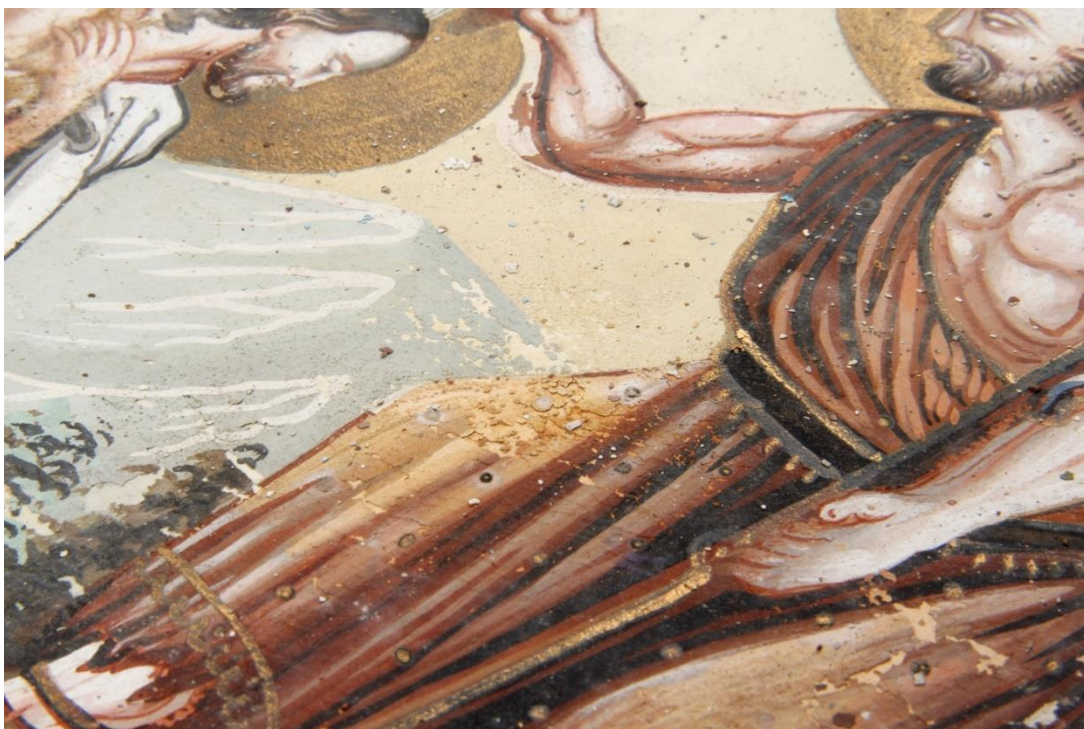
Obr. 9: Stav díla před restaurováním, detail nápisu, poškození barevných vrstev, rezidua mikrobiologického napadení, spory plísní (neaktivní), perforace podložky

Obr. 10: Stav díla před restaurováním, detail Krista, rezidua mikrobiologického napadení v oblasti rukou

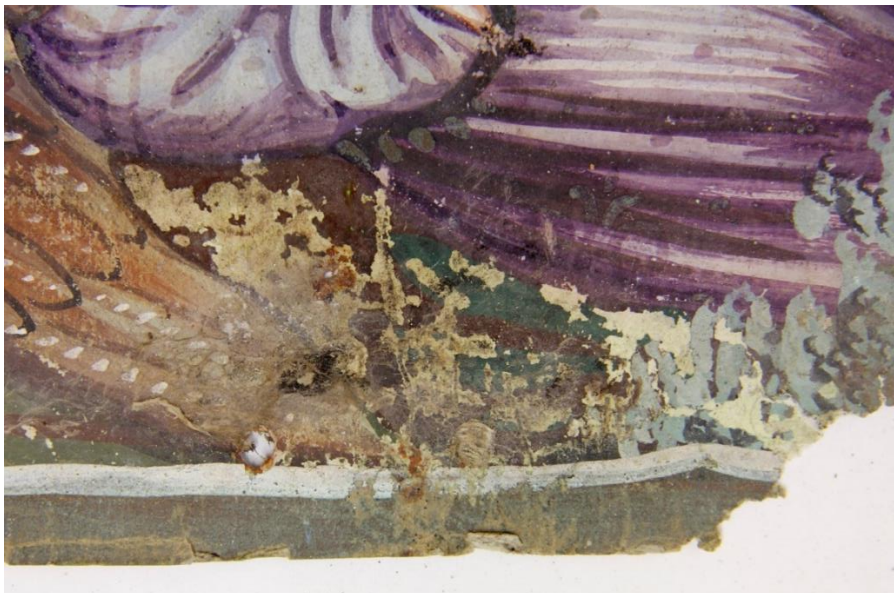
Obr. 11: Stav díla před restaurováním, detail pravého horního rohu s perforací podložky a ztrátou papírové hmoty

Obr. 12: Stav díla před restaurováním, detail Janova kolena, odlupování barevných vrstev, pohled z boku

Obr. 13: Stav díla před restaurováním, detail holubice, odlupování barevných vrstev, pohled z boku

Obr. 14: Stav díla před restaurováním, detail poškození barevné vrstvy, spory plísni (neaktivní)

Obr. 15: Stav díla před restaurováním, detail trhliny a odření barevné vrstvy, perforace podložky

Obr. 16: Stav díla během restaurování, celkový pohled po mechanickém suchém čištění

Obr. 17: Stav díla během restaurování, celkový pohled po aplikaci stabilizačních můstků

Obr. 18: Stav díla během restaurování, celkový pohled, průzkum na prosvětlovacím stole

Obr. 19: Stav díla během restaurování, rub,
po kapilárním čištění

Obr. 20: Stav díla během restaurování,
kapilární čištění

Obr. 21: Stav díla během restaurování, líc, po doplnění ztrát papírové hmoty

Obr. 22: Stav díla během restaurování, celkový pohled, líc, stav po retuši

Obr. 23: Stav díla po restaurování, celkový pohled

Obr. 24: Stav díla po restaurování, detail stromu na levé straně díla

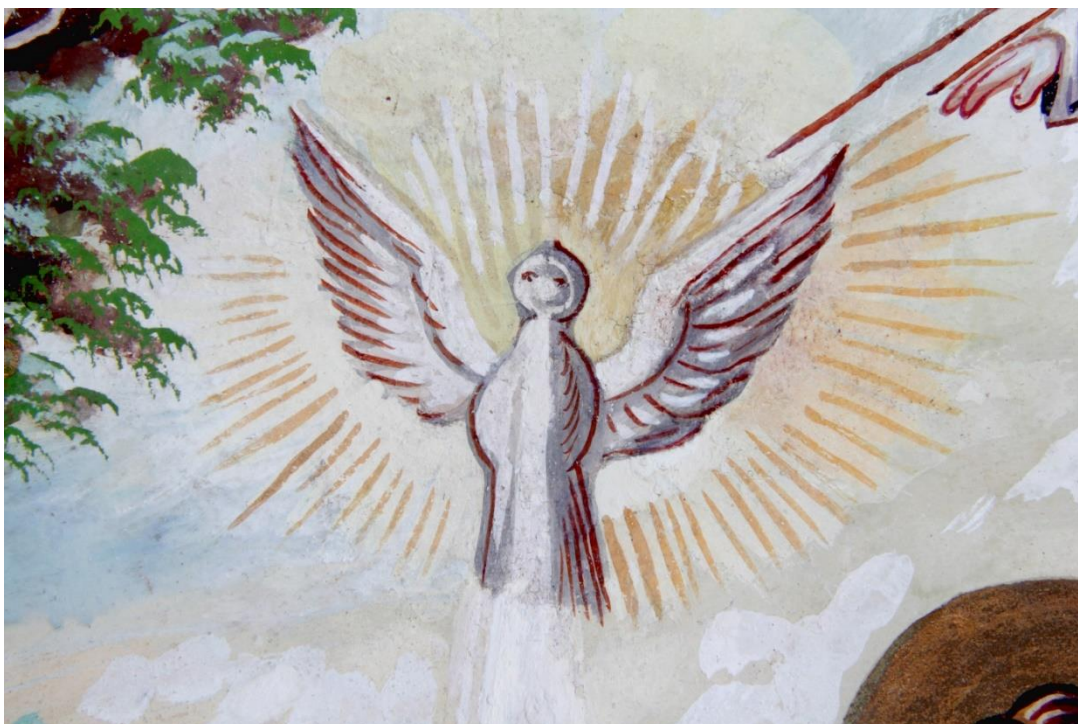
Obr. 25: Stav díla po restaurování, levý okraj díla, detail doplnění ztrát

Obr. 26: Stav díla po restaurování, detail nápisu

Obr. 27: Stav díla po restaurování, detail Krista a Janova kolena

Obr. 28: Stav díla po restaurování, detail holubice

7.10 Příloha k chemicko-technologickému průzkumu

Chemicko-technologický průzkum

Prackov č. 12

Zadavatel průzkumu:

- *Ateliér restaurování uměleckých děl na papíře* – Monika Peňázová

Zadání průzkumu:

- *Identifikace vlákninového složení papíru*
- *Stratigrafie barevných vrstev a identifikace pigmentů*

Metody průzkumu:

- *Optická mikroskopie v procházejícím a dopadajícím světle* – provedeno na optickém mikroskopu ECLIPSE LV 100 (Nikon, Japan) při zvětšení 50x, 100x a 200x a stereomikroskopu SMZ 800 (Nikon) při zvětšení 10x a 30x
- *Rastrovací elektronová mikroskopie s energiodisperzním analyzátozem (SEM-EDX)* – provedeno na elektronovém mikroskopu Mira 3 s analyzátozem Bruker Quantax 200

Popis metodiky:

- *Vlákninové složení papíru* – Herzbergova vybarvovací zkouška. Vzorky byly rozvlákněny v destilované vodě. Po vysušení byly vzorky zakápnuty Herzbergovým činidlem, zakryty krycím sklíčkem a pozorovány v mikroskopu v procházejícím světle.
- *Stratigrafie barevných vrstev* – byla provedena na nábrusech
- *Určení prvkového složení SEM-EDX* – bylo provedeno na pouhličených nábrusech

Počet vzorků k analýze: 3

Vzorky byly odebrány zadavatelem

vzorek	Identifikační č.	popis
Vz. č. 1	8215	Koruna stromu, vrchní část hnědá, spodní část modrá
Vz. č. 2	8216	Levý dolní roh
Vz. č. 3	8217	Levý okraj z místa velkého úbytku papírové hmoty

Místa odběru vzorku:

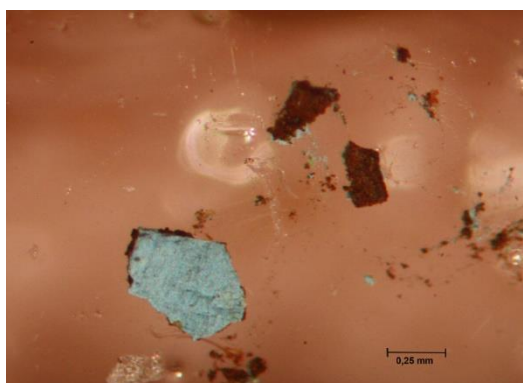
Výsledky chemicko-technologického průzkumu:

- Vzorek č. 1 (8215)

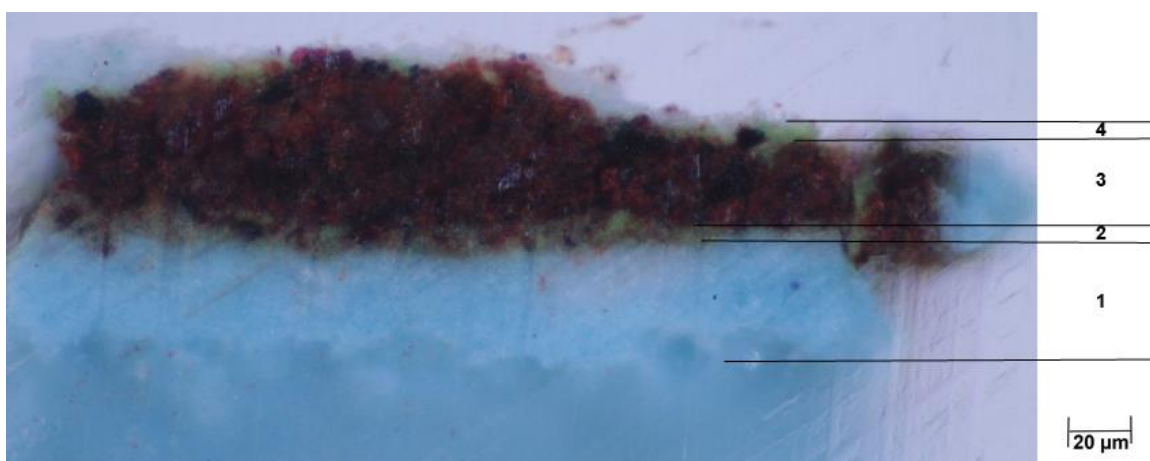
Koruna stromu, vrchní část hnědá, spodní část modrá

Stratigrafie barevných vrstev a identifikace pigmentů

Optická mikroskopie a rastrovací elektronová mikroskopie

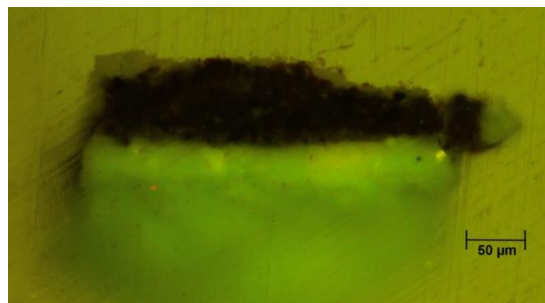
Bílé dopadající světlo

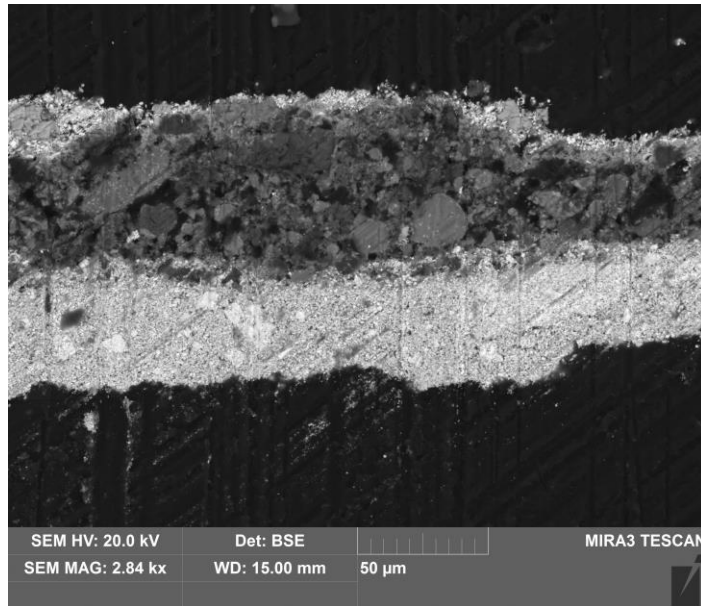
Bílé dopadající světlo

UV dopadající světlo

Modré dopadající světlo

SEM-EDX

1 *Popis vrstvy*

Světle modrá vrstva s ojedinělými modrými a červenými zrny

SEM-EDX – prvkové složení

C, O, Pb, - jasně zářící zrna, ojedinělá zrna C, O, Ba, S a zrna C, O, Pb, Fe, Ca, Al

Předpokládané složení

Vrstva byla kromě organického pojiva tvořena nejspíše olovnatou bělobou a malým množstvím síranu barnatého (pravděpodobně barytem) na nějž mohlo být sráženo modré barvivo. Ojedinělá červená zrna byla nejspíše tvořena železitými červeněmi.

2 *Popis vrstvy*

Zelenočervená vrstva se zelenými a červenými zrny

SEM-EDX – prvkové složení

C, O, Pb, Fe, Cr, Si, Al

Předpokládané složení

Vrstva byla nejspíše tvořena kromě organického pojiva celou řadou pigmentů. Nejspíše se jednalo o olovnaté pigmenty (běloba nebo minium) dále o červené pigmenty na bázi hlinitokřemičitanů a železa - železité červeně. Zelená zrna byla nejspíše tvořena pigmentem na bázi chromu - chromoxidem.

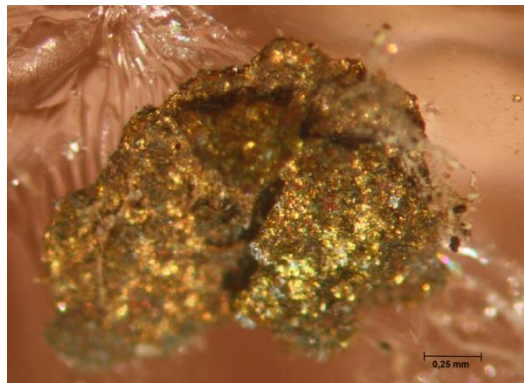
- 3 *Popis vrstvy*
- Červenohnědá vrstva s červenými a hnědými zrny a ojedinělými světlými zrny
- SEM-EDX – prvkové složení*
- C, O, Fe, Ca, Si, Mg, Pb, Al
- Předpokládané složení*
- Vrstva byla nejspíše tvořena kromě organického pojiva pigmenty na bázi hlinitokřemičitanů a železa - železité červeně a hnědě. Světlá zrna byla pravděpodobně tvořena pigmenty na bázi olova (olovnatou bělobou).
- 4 *Popis vrstvy*
- Zeleno bílá vrstva.
- SEM-EDX – prvkové složení*
- C, O, Pb, Cr, S, Ba
- Předpokládané složení*
- Vrstva byla nejspíše tvořena kromě organického pojiva pigmenty na bázi olova. Zelená zrna byla nejspíše tvořena pigmentem na bázi chromu - chromoxidem. Ojediněle se objevili zrna na bázi síranu barnatého.

- Vzorek č. 2 (8216)

Levý dolní roh

Stratigrafie barevných vrstev a identifikace pigmentů

Optická mikroskopie a rastrovací elektronová mikroskopie

Bílé dopadající světlo

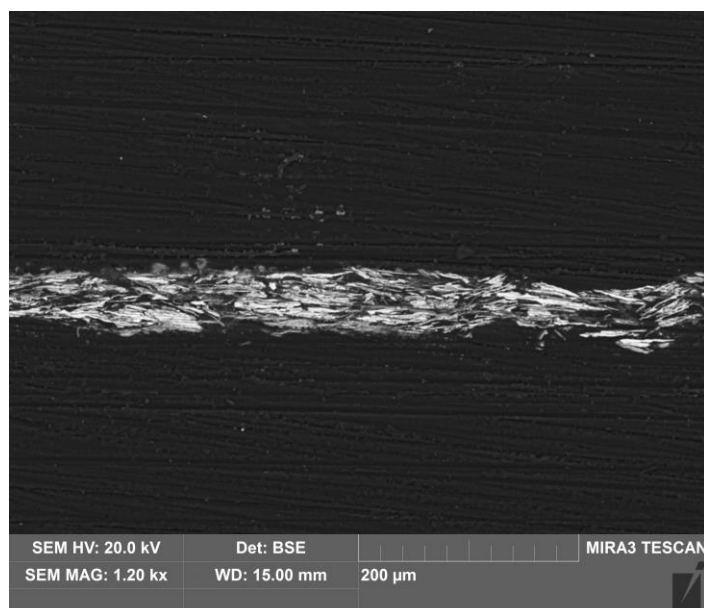
Bílé dopadající světlo

UV dopadající světlo

Modré dopadající světlo

SEM-EDX

Popis vrstvy

Zlatolesklé šupiny.

SEM-EDX – prvkové složení

C, O, CU, Zn, malé množství Al

Předpokládané složení

Šupiny byly tvořeny pravděpodobně slitinou mědi a zinku - mosazí

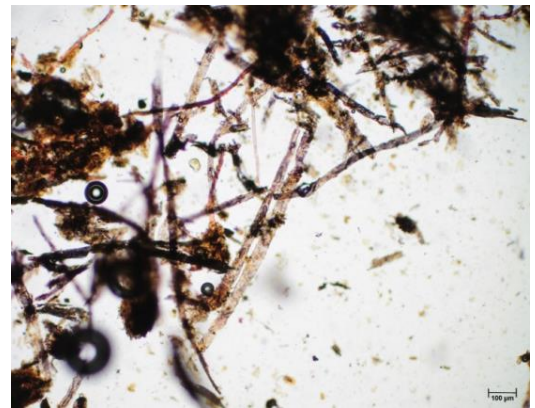
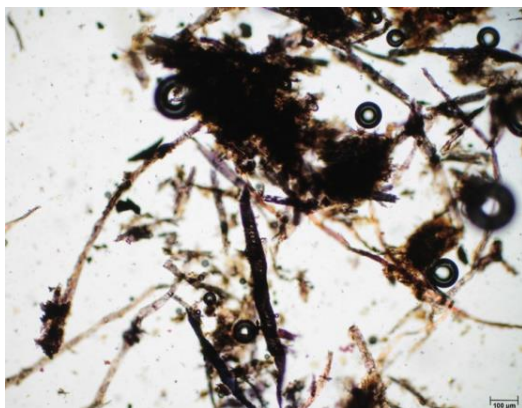
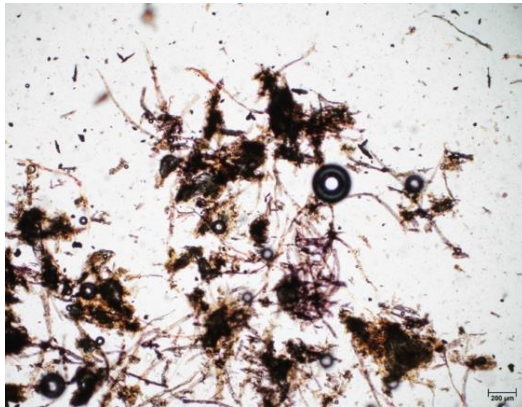
- Vzorek č. 3 (8085)

Papírový přelep zadní strany

Stanovení vlákninového složení papíru

Optická mikroskopie

Bílé procházející světlo

Vláknna vzorku se po styku s Herzbergovým činidlem zbarvila do vínově červena a modro fialova.

Vláknna vzorku byla pravděpodobně tvořena hadrovinou (vínové zbarvení) a buničinou (modrofialové zbarvení).

Závěr:

Vzorek č. 1 (8215) byl tvořen čtyřmi vrstvami. První modrá vrstva byla nejspíše tvořena převážně olovnatou bělobou, ojedinělými zrny železité červeně a barytovou bělobou, na kterou mohlo být sráženo modré barvivo. Původ modré barvy vrstvy nebylo možné určit. Druhá vrstva byla nejspíše tvořena olovnatou bělobou, železitými červeněmi a chromoxidem. Třetí vrstva byla nejspíše tvořena železitými červeněmi. Čtvrtá vrstva byla nejspíše tvořena olovnatou bělobou, chromoxidem a ojediněle zrny barytové běloby.

Vzorek č. 2 (8216) byl tvořen zlatolesklými šupinami ze slitiny mědi a zinku – mosazí.

Vzorek č. 3 (8217) byl pravděpodobně tvořen vlákny hadroviny a buničiny.

Zpracovala:

V Litomyšli 12. 5. 2016

Ing. Alena Hurtová

Fakulta restaurování Univerzita Pardubice

**8 Restaurátorská dokumentace: dvě papírové aplikace z tapet ze SZ
Veltrusy**

RESTAURÁTORSKÁ DOKUMENTACE

Dvě papírové aplikace z tapet ze státního zámku Veltrusy

„Květiny a skála“

„Bažant, květiny a skála“

Litomyšl

2017

Vedoucí práce: Josef Čoban, akad. mal. a rest., vedoucí ARUDP FR UPa

Restaurovala: Monika Peňázová, studující IV. ročníku ARUDP FR UPa

Počet vyhotovení restaurátorské dokumentace: 2

Místo uložení dokumentace:

Archiv Fakulty restaurování Univerzity Pardubice v Litomyšli

Soukromý archiv Moniky Peňázové

©

Dokumentace jako dílo vědecké a literární je chráněna ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb. o Právu autorském (v úplném znění dodatků Autorský zákon podle č. 398/2006 Sb.) s tím, že právo k užití dokumentace ve smyslu zákona č. 122/2000 Sb. (Zákon o ochraně sbírek muzejní povahy) má majitel díla.

Dokumentaci vypracovala:

Monika Peňázová, studující IV. ročníku ARUDP FR UPa

Prohlašuji, že jsem použila při restaurování pouze materiálů a postupů uvedených v této restaurátorské dokumentaci. Nejsm si vědoma nových zjištění a skutečností na restaurovaném díle, které by nebyly uvedeny v této dokumentaci.

Prohlašuji, že restaurátorský zásah byl proveden v mezích určených zadáním.

V Litomyšli dne 3. 5. 2017

restaurovala:
Monika Peňázová,
studující IV. ročníku ARUDP FR UPa

vedoucí práce:
Josef Čoban, akad. mal. a rest.,
vedoucí ARUDP FR UPa

Obsah

8 Restaurátorská dokumentace: dvě papírové aplikace z tapet ze SZ Veltrusy.....	236
8.1 Úvod.....	241
8.2 Popis díla.....	242
8.2.1 Typologický popis	242
8.2.2 Popis stavu díla před započítím restaurátorských prací	242
8.2.3 Historicko-umělecký kontext	243
8.3 Nálezová (průzkumová) zpráva	245
8.3.1 Metodika průzkumu	245
8.3.2 Metody neinvazivního průzkumu.....	245
8.3.3 Metody invazivního průzkumu	246
8.3.4 Vyhodnocení průzkumů	247
8.4 Restaurátorský záměr	248
8.5 Postup restaurátorských prací	249
8.5.1 Snímání novodobých přemaleb	249
8.5.2 Dokončení tmelení.....	249
8.5.3 Celoplošná tepelná skeletizace na Beva 371 film.....	249
8.5.4 Retuše.....	250
8.5.5 Zhotovení ochranné obálky.....	250
8.6 Seznam použitých materiálů	251
8.7 Podmínky a způsob uložení	252
8.8 Literatura.....	252
8.9 Obrazová příloha	253
8.9.1 Seznam obrazových příloh.....	253
8.10 Chemicko-technologická příloha	270

Počet stran textu: 17

Počet stran obrazových příloh: 17

Počet fotografií: 25

Typ fotoaparátu: Digitální zrcadlovka Canon EOS 60D,
objektivy EF-S 17-85 mm a EF-S 60 mm

Autor fotografií: Monika Peňázová

Počet stran příloh k chemicko-technologickému průzkumu: 5

Chemicko-technologický průzkum vypracovala: Ing. Alena Hurtová

Celkový počet stran: 39

8.1 Úvod

Předmět restaurování: „Květiny a skála“ z pravé strany textilní malované tapety, tzv. Velký čínský salonek ve 2. n. p. státního zámku Veltrusy, suprafenestra pracovně označená 8.P

„Bažant, květiny a skála“ z pravé strany textilní malované tapety, tzv. Velký čínský salonek ve 2. n. p. státního zámku Veltrusy, nad kachlovými kamny pracovně označená 11.P

Autor díla: neznámý, nesignováno

Datace: nedatováno, asi 2. polovina 18. století (?)

Technika: kombinovaná – kvaš nebo vodou rozpustná tempera na papírové podložce nižší gramáže pod 80 g/m², podkresba černou tuší

Rozměry: „Květiny a skála“ z panelu 8.P – největší 280 × 289 mm (v. × š.), dílo má nepravidelný tvar

„Bažant, květiny a skála“ z panelu 11.P – největší 265 × 285 mm (v. × š.), dílo má nepravidelný tvar

Zadavatel: Josef Čoban, akad. mal. a restaurátor pro NPÚ Středočeského kraje

Zhotovitel: Univerzita Pardubice, Veřejná škola, zal. podle zák. č. 111/1998 Sb., sídlo Studentská 95, 532 10 Pardubice, zastoupená Ing. Karolem Bayerem, děkanem Fakulty restaurování, Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl

Vedoucí práce: Josef Čoban, akad. mal. a restaurátor, vedoucí ARUDP FR UPa

Restaurovala: Monika Peňázová, studující IV. ročníku ARUDP FR UPa

Autorka chemicko-technologického průzkumu: Ing. Alena Hurtová

Datum ukončení restaurátorských prací: 3. 5. 2017

8.2 Popis díla

8.2.1 Typologický popis

Předmětem restaurování jsou dvě papírové aplikace z textilních malovaných tapet na dřevěných rámech konkrétně z panelů pracovně označených 8.P [Obr. 1] a 11.P [Obr. 2] z Velkého čínského salonu ve 2. n. p. státního zámku Veltrusy. Díla nejsou datována, ale pravděpodobně pochází z 18. století.

Jedná se o kombinované techniky na papírové podložce. Původní malby jsou provedeny velmi precizně jemnými tahy štětce.

Postup malby byl pravděpodobně následující: nejdříve byla provedena podkresba pomocí černé tuše a pera s velmi tenkým hrotem na papírovou podložku světlé okrové barvy. Perokresba byla pravděpodobně překreslena z předlohy „na průsvitu“. Poté byla podkresba překryta tenkou vrstvou olovnaté běloby a kolorovaná kvašovými nebo temperovými barvami, detaily byly provedeny tenkými vlasovými štětci. Původní formát papírových částí byl zcela jistě odlišný, pravděpodobně pravoúhlý. Pro potřeby textilních malovaných tapet byly z papírových originálních formátů vystříhnuté potřebné tvary kartuší a části, které se do nového formátu kompozičně nehodily, byly na pozadí zamalovány scelujícím světle zeleno-modrým nátěrem. Na panelu 8.P „*Květiny a skála*“ byly přemalovány rovnoběžné linie nacházející se na pravé a levé straně díla [Obr. 12–14]. Na panelu 11.P „*Bažant, květiny a skála*“ byla zamalována část květu růže v horní části díla [Obr. 16, 17].

8.2.2 Popis stavu díla před započítím restaurátorských prací

Obě papírové aplikace se nacházely v rozpracovaném stádiu restaurování.

O předchozích etapách restaurování uvedl vedoucí práce, pan Josef Čoban, akad. mal. a restaurátor:

„V předcházejících etapách restaurování (BcA. Zuzana Šaniková, 2016) byl odstraněný ochranný papírový přelep z roku 2002, který na místě ve SZ Veltrusy provedly restaurátorky Waulinová A., Slivková Waulinová L. (viz. Restaurátorská zpráva o pracovním zajištění papírových tapet dvou čínských salonků v zámku Veltrusy, archiv NPÚ Středočeského kraje) a následně papírová aplikace sejmuta z textilní podložky suprafenestry, pracovně označené 8. P. Po očištění rubu papírové podložky od pomocných lepidel a zbytků křídových podkladů z textilní podložky bylo dílo

vlhčeno v klimatické komoře a mezi antiadhezivními fóliemi Hollytex vyrovnáno pod mírným tlakem v tzv. „měkkém sendviči“ při výměnách prokladů z filtračních papírů vyšší gramáže. Před doschnutím bylo dílo s několika trhlinami celoplošně skeletizováno na japonský papír Gouzo 22 g/m², adhezivo pšeničný škrob a Tylose MH 6000 s 1% uhličitanu hořečnatého jako alkalická rezerva. Větší ztráty papírové podložky byly doplněné nebarvenou papírovinou (Velké Losiny len, bavlna, pomocné pojídlo Tylose MH 300).“

Na obou dílech byly rozsáhlé novodobé přemalby pozadí, které změnilы původní barevnost (ze zeleno-modré na šedo-zelenou) a nebyly provedeny tak subtilně jako původní malba. Pravděpodobně se jednalo o rekonstrukce spojené vodnými disperzemi z poslední opravy v r. 1967. Původní malba nebyla dochována v úplnosti, došlo ke ztrátám barevných vrstev.

Papírové podložky obou děl byly opraveny při předchozí etapě restaurování. Přesto na dílech byly znatelné trhliny, ohyby a drobné ztráty papírové hmoty [Obr. 5–7].

8.2.3 Historicko-umělecký kontext

Obě papírové aplikace jsou součástí textilních tapet a pochází ze souboru tapet z Velkého čínského salonku na státním zámku Veltrusy. Tapety nejsou datovány, ale pochází pravděpodobně z druhé poloviny 18. století. U papírových aplikací není zcela jasné, zda se jedná o originální čínské malby importované do Evropy, nebo o napodobeniny vzniklé až v Evropě.

Tchang I-fen (1778–1853) [in Wang Yao-t'ing, 2008, str. 60] napsal o tradičním nanášení barev při malování kamenů v čínské malbě:

„Kombinace tmavých a světlých ploch může být naznačena jen pomocí okru a zelenomodrých „teček mechu“, nebo se maluje pouze zelenomodrým barvivem, které se kombinuje s rozmývanou tuší. Jindy znázorňuje okr světlá místa a tuš smíchaná s azuritem tmavá místa, nebo se použije azurit pro světlá místa a tuš smíchaná s okrem pro tmavá místa.“

Podle tohoto úryvku by se mohlo jednat o čínskou malbu. Na panelu 8.P je kámen znázorněn právě pomocí okru a zelenomodrých „teček mechu“. Na panelu 11.P je zvolena druhá alternativa, kdy se tmavá místa znázorňují smícháním tuše a azuritu a světlá místa jsou provedena okrem.

Pro čínské malířství je typické použití velkého procenta prázdných ploch a barvy se často nanáší v průsvitných nebo poloprůsvitných vrstvách. [in Wang Yao-t'ing, 2008, str. 67]

Podrobné informace o historii veltruských tapet podává Michaela Kudová v teoretické části bakalářské práce z roku 2007 s názvem „*Historie zámku Veltrusy a jeho uměleckého vybavení*“. Informace o použitých historických technologiích podává Andrea Havlíčková v teoretické části bakalářské práce z roku 2007 s názvem „*Rekonstrukce techniky malby na papírových a textilních podložkách na tapetách z tzv. Velkého čínského salonku na 2. nadzemním podlaží SZ Veltrusy od neznámých autorů, asi 2. polovina 18. století (prozatím blíže neurčeno), a to podle restaurovaných maleb na části tapetových dveří a některých dalších malých demontovaných panelech - supraportě a suprafenestrách*“. Obě bakalářské práce jsou prezenčně zpřístupněny v Univerzitní knihovně UPa (dislokované pracoviště na FR v Litomyšli) pod inventárními čísly D 15983 a D 15981.

8.3 Nálezová (průzkumová) zpráva

8.3.1 Metodika průzkumu

Restaurátorský průzkum byl zaměřen na zjištění charakteru děl, určení výtvarné techniky a použitých materiálů, zhodnocení stupně poškození a posouzení příčin těchto poškození. Restaurátorský průzkum dokumentoval stav děl před započítím restaurátorských prací a byl podkladem pro určení vhodného restaurátorského postupu.

8.3.2 Metody neinvazivního průzkumu

Průzkum v denním rozptýleném světle

Průzkumem v denním rozptýleném světle byly získány základní informace o podložce, barevné vrstvě a celkovém stavu děl. Vizualní průzkum je podrobně rozepsán již v předchozí kapitole, viz 8.2.2 *Popis stavu díla před započítím restaurátorských prací*.

Průzkum v bočním světle

Průzkumem v bočním světle byly zjištěny informace o barevné vrstvě, její reliéf, pastóznost a poškození podložky – ohyby, ztráty a doplňky [Obr. 6, 7]. Vizualní průzkum je podrobně rozepsán již v předchozí kapitole, viz 8.2.2 *Popis stavu díla před započítím restaurátorských prací*.

Průzkum v ultrafialovém záření

Při fotografování byly použity lampy s UV trubicemi značky Philips TL – D 18 W BLB s rubínovým sklem. Fotografie byly pořízeny bez použití filtru. [Obr. 3, 4]

Prohlídkou v UV záření byly prokázány přemalby, jak novodobé, tak i historické. V UV luminiscenci byly, na aplikaci z panelu 11.P, znatelné četné papírové doplňky [Obr. 4].

Průzkum v infračervené reflektografii

Průzkum v infračervené reflektografii prokázal původní podkresbu, která byla přemalována již v době vzniku textilních malovaných tapet. Průzkum byl proveden až po sejmutí novodobých přemaleb. Na panelu 8.P „*Květiny a skála*“ byly přemalovány rovnoběžné linie nacházející se na pravé a levé straně díla [Obr. 12–15]. Na panelu 11.P „*Bažant, květiny a skála*“ byl zamalován květ růže v horní části díla [Obr. 16,

17]. Dále byla znatelná subtilní podkresba křídel bažanta [Obr. 18, 19]. Z provedeného průzkumu vyplynulo, že malba byla původně komponovaná pro jiný účel a podložka měla zcela jistě jiný tvar.

8.3.3 Metody invazivního průzkumu

Odběr vzorků k určení pigmentů

Odběr vzorků byl proveden za účelem porovnání modrých pigmentů z jednoznačně určených novodobých retuší a původních modrých barevných vrstev. Vzorek byl odebrán až po sejmutí novodobých přemaleb na pozadí.

Bylo zjištěno, že modré pigmenty se lišily. Originální malba obsahovala organické látky, pravděpodobně se jednalo o barvivo indigo. Přemalba obsahovala umělý ultramarín a olovnatou bělobu.

Průzkum je rozepsán v příloze k chemicko-technologickému průzkumu viz kapitola 8.10 *Příloha k chemicko-technologickému průzkumu*.

8.3.4 Vyhodnocení průzkumů

Průzkumem v denním rozptýleném světle a v bočním osvětlení byly zjištěny rozsáhlé novodobé přemalby, byly znatelné trhliny, drobné ztráty, ohyby a doplňky papírové podložky, také ztráty barevných vrstev (viz 8.2.2 *Popis stavu díla před započítím restaurátorských prací*).

Průzkum v ultrafialovém záření prokázal rozsáhlé přemalby, jak novodobé, tak i historické. V UV luminiscenci byly, na aplikaci z panelu 11.P, znatelné četné papírové doplňky.

Průzkum v infračervené reflektografii prokázal původní podkresbu, která byla přemalována v době vzniku textilních malovaných tapet, do nichž byly papírové aplikace vlepené. Z provedeného průzkumu vyplynulo, že malba na papírových podložkách byla původně komponovaná pro jiný účel a zcela jistě měla jiný tvar. Na tapety byly umístěny již namalované papírové části, které byly vystřižnuté do požadovaného tvaru, kompozičně nevyhovující části byly zakryty přemalbou, která byla pro sjednocení aplikovaná na celé pozadí.

Je evidentní, že k historickým přemalbám došlo při zhotovování tapet, tedy někdy v 18. století. Samotné papírové aplikace nevznikly původně pro účel tapet ve Velkém čínském saloně státního zámku Veltrusy, a tak se dá předpokládat, že jsou staršího data než samotné tapety na dřevěných rámech.

Z odebraných vzorků bylo zjištěno, že modré pigmenty z originální malby a z jednoznačně určené novodobé přemalby se lišily. Originální malba obsahovala pravděpodobně organické barvivo indigo. Přemalba obsahovala nejspíš umělý ultramarín.

Z restaurátorského průzkumu vyplynulo, že pro zachování děl je nutné dokončit restaurování.

8.4 Restaurátorský záměr

Na základě výsledků restaurátorského průzkumu, s ohledem na stav děl, požadavky investora, v souladu s předběžným návrhem na restaurování a budoucím využití děl, byl navržen následující postup restaurátorských prací:

„Květiny a skála“ z panelu 8.P:

1. Fotografická dokumentace před, po a v průběhu restaurování.
2. Snímání novodobých přemaleb.
3. Dokončení tmelení defektů papírovinou a úprava povrchu vysprávek doklizením (Tylose MH 300) a uhlazením.
4. Imitativní retuše (minerální stálé pigmenty, pojidlo Paraloid B 72 v etylalkoholu).
5. Oříznutí pomocné papírové podložky a celoplošná tepelná skeletizace BEVA 371 film cca 50 µm (příprava k osazení papírové aplikace na textilní tapetu).
6. Zhotovení ochranné transportní obálky z alkalického papíru a lepenky.

„Bažant, květiny a skála“ z panelu 11.P:

1. Fotografická dokumentace před, po a v průběhu restaurování.
2. Snímání přemaleb.
3. Dokončení tmelení defektů papírovinou a úprava povrchu vysprávek doklizením (Tylose MH 300) a uhlazením.
4. Imitativní retuše (minerální stálé pigmenty, pojidlo Paraloid B 72 v etanolu).
5. Oříznutí pomocné papírové podložky a celoplošná tepelná skeletizace BEVA 371 film cca 50 µm (příprava k osazení papírové aplikace na textilní tapetu).
6. Zhotovení ochranné transportní obálky z alkalického papíru a lepenky.

8.5 Postup restaurátorských prací

Průběh restaurátorských prací proběhl na základě výsledků průzkumů a v reakci na nová zjištění během restaurování. Z tohoto důvodu se postup restaurování liší od předběžného návrhu. Před započítím restaurátorských prací byla díla podrobně fotograficky zdokumentovaná.

8.5.1 Snímání novodobých přemalob

Pro snímání novodobých přemalob na pozadí byla použita technika mechanického snímání (odpreparování) za sucha pomocí skelných vláken v tužce a očního skalpelu s výměnou čepelí. Tato metoda byla zvolena jako nejšetrnější a byla kontrolovatelná. [viz sonda snímání přemalob Obr. 8, 9]

Části přemalob, které nebyly tak zvětralé, byly naměkčeny vodou, následně toluenem a až poté byly mechanicky odstraněny pomocí skelných vláken v tužce.

Díla byla průběžně čištěna ometáním vlasovými štětci a muzejním vysavačem. Na závěr byla díla očištěna pryží Wishab v prášku, vlasovými štětci a vysavačem. [stav po sejmutí přemalob viz Obr. 10, 11]

8.5.2 Dokončení tmelení

Trhliny a drobné ztráty papírové hmoty byly doplněny tmelem z papíroviny. Tmel byl použit i na vyrovnaní povrchu předešlých vysprávek. Tmel byl připraven z naškrabaných vláken papíroviny z Velkých Losin (len/bavlna), pojených 4% vodným roztokem Tylose MH 6000.

8.5.3 Celoplošná tepelná skeletizace na Beva 371 film

Jako příprava k osazení papírové aplikace na textilní tapetu bylo rozhodnuto pro celoplošnou tepelnou skeletizaci na BEVA 371 film (25 µm).

Před skeletizací byla od děl oříznuta přebytečná pomocná papírová podložka.

U díla s názvem „Bažant, květiny a skála“ pracovním označením 11.P bylo rozhodnuto pro jeho rovnání, z důvodu nového zjištění. Dílo bylo po sundání z pomocné desky (na které bylo dílo skeletizované předešlým restaurátorem) po obvodu značně zvlhčeno.

Dílo 11.P bylo zvlhčeno pomocí filtračních papírů a Sympatex membrány.

Popis metody vlhčení: Na stůl byl položen hollytex 81 g/m², potom dílo lícem dolů, Sympatex (hladkou stranou k dílu), filtrační papír (předem provlhčený v klimatické komoře s 90% RV - relativní vlhkost), celý systém byl zakryt melinexovou fólií. Po cca 15 min bylo dílo vyjmuto.

Rovnění a stabilizace probíhaly na vyhřívaném stole s podtlakem 140 hPa a s teplotou do 65 °C. Po dosažení teploty 65 °C bylo zapnuto chlazení a za trvalého přítlaku se nechala teplota klesnout na 27 °C.

Celoplošná tepelná skeletizace na BEVA 371 film (25 μm) proběhla za podtlaku do 140 hPa a s aktivační teplotou 70 °C. Chlazení bylo spuštěno po dosažení teploty 70 °C. (Dílo bylo přikryto hostaphanem se silikonovou vrstvou.)

Po celoplošné skeletizaci byla od děl oříznuta přebytečná fólie BEVA filmu.

8.5.4 Retuše

Bylo rozhodnuto pro imitativní scelující retuše stálými minerálními pigmenty značek Kremer a Schmincke pojenými 1% roztokem Paraloid B72 v etanolu.

U díla 11.P byly ponechány doplňky na okrajích bez retuší. Retuše těchto částí budou řešeny až při osazení na textilní tapetu s malbou rokajů. Důvodem tohoto rozhodnutí je jiný tvar kartuše na textilní části. [stav po retuši viz Obr. 20–25]

8.5.5 Zhotovení ochranné obálky

Na obě díla byla zhotovena ochranná složka z alkalického papíru. Každá složka byla vložena do jednoduché obálky z papírové lepenky.

8.6 Seznam použitých materiálů

V průběhu restaurování byly použity následující materiály:

- Alkalický papír 150 g/m² (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- BEVA 371 film 25 μm (Deffner & Johann GMBH, Röttlein)
- Demineralizovaná voda (UPa FR Litomyšl)
- Etanol (dodává Ing. Petr Švec – PENTA s.r.o., Chrudim)
- Filtrační papír 520 g/m² (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Hollytex – netkaná textilie, 100 % polyester, 81 g/m² (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Hostaphan se silikonovou vrstvou RNT 36 51 g/m² (dodává Artprotect spol. s.r.o., Brno)
- Infračervená lampa
- Klimatizační komora AVAIR
- Melinexová fólie – 100% polyesterová fólie, 100 μm (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Muzejní vysavač Bibliothekstechnik D-53113 (DYTEC, Bonn)
- Nízkotlaký perforovaný nažehlovací stůl (Restauro Technika, Toruň)
- Papírová lepenka (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Papírovina (len/bavlna) z Papírny ve Velkých Losinách
- Paraloid B72 – kopolymer methylnakrylátu a ethylmetakrylátu /akrylátová pryskyřice/ (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Pigmenty minerální firem Kremer a Schmincke
- Sympatex – semipermeabilní membrána (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- Skelná vlákna v tužce (dodává Artprotect spol. s.r.o., Brno)
- Toluén (dodává Ing. Petr Švec – PENTA s.r.o., Chrudim)
- Tylose MH 6000 – methylhydroxyethylcelulosa (dodává Ceiba s.r.o., Praha)
- UV lampy s trubicemi značky Philips TL – D 18 W BLB, s rubínovým sklem 360 – 380 nm
- Wishab v prášku (dodává Ceiba s.r.o., Praha)

8.7 Podmínky a způsob uložení

Pro zachování kvality zrestaurovaných děl je nutné zajistit odpovídající podmínky pro uložení a deponování děl, které zabrání předčasnému znehodnocení. Všeobecně platí, že při nižších teplotách a snížené relativní vlhkosti je uložení děl bezpečnější.² Změny relativní vlhkosti a teploty by měly být pozvolné a měly by probíhat v delších časových intervalech.² Nutné je zabránit náhlým výkyvům, které by neměly přesahovat 4 % v průběhu jednoho dne, dále přímému kontaktu s vodou a objekt umístít mimo přímé denní světlo i zdroj sálavého tepla.²

Doporučuje se díla deponovat při relativní max. vlhkosti 40 % ± 5 % / 1 den a teplotě +18 °C ± 2 °C. Pro tento typ díla je vhodná maximální intenzita osvětlení 50 lx. Osvětlení nesmí za rok přesáhnout 50 klx.h a je třeba eliminovat zdroje UV záření. Umístít mimo přímé denní světlo a zdroje sálavého tepla, zabránit náhlému a extrémnímu kolísání relativní vlhkosti a teploty. Povrch ošetřovat pouze na sucho opatrným ometáním čistými vlasovými štětci. Doporučuje se trvalé monitorování relativní vlhkosti a teploty v místě deponování.

8.8 Literatura

- 1) WANG, Yao-t'ing. *Čínské malířství: průvodce filosofií, technikou a historií*. V Praze: Knižní klub, 2008. (str. 60)
- 2) ĎUROVIČ, Michal a kol. *Restaurování a konzervování archiválií a knih*. Vyd. 1. V Praze: Paseka, 2002, 517 s. (str. 84 – 86, 106)

8.9 Obrazová příloha

8.9.1 Seznam obrazových příloh

Obr. 1: Stav před restaurováním, 8.P vpravo, celkový pohled	255
Obr. 2: Stav před restaurováním, 11.P vpravo, celkový pohled, v bočním osvětlení	256
Obr. 3: Stav před restaurováním, 8.P, průzkum v UV záření	257
Obr. 4: Stav před restaurováním, 11.P, průzkum v UV záření	258
Obr. 5: Stav před restaurováním, 8.P, detail z prostřední části, opravená trhlina, novodobé přemalby, ztráta barevných vrstev	259
Obr. 6: Stav před restaurováním, 11.P, detail z levé strany díla, novodobý papírový doplněk (uprostřed) a přemalby, ohyby a zacelené trhliny papírové podložky	260
Obr. 7: Stav před restaurováním, 11.P, detail z levé strany díla, novodobý papírový doplněk (v dolní části), přemalby, ohyby a zacelené trhliny papírové podložky	260
Obr. 8: Stav během restaurování, 8.P, detail z levé strany díla, sonda snímání přemaleb	261
Obr. 9: Stav během restaurování, 8.P, detail z levé strany díla, sonda snímání přemaleb v UV záření	261
Obr. 10: Stav během restaurování, 8.P, po sejmutí přemaleb	262
Obr. 11: Stav během restaurování, 11.P, po sejmutí přemaleb	262
Obr. 12: Stav během restaurování, 8.P, detail z levé strany	263
Obr. 13: Stav během restaurování, 8.P, detail z levé strany, v infračervené reflektografii, znatelná podkresba (černá linka)	263
Obr. 14: Stav během restaurování, 8.P, detail z pravé strany	264
Obr. 15: Stav během restaurování, 8.P, detail z pravé strany, v infračervené reflektografii, znatelná podkresba (černá linka)	264
Obr. 16: Stav během restaurování, 11.P, detail z horní části	265

Obr. 17: Stav během restaurování, 11.P, detail z horní části, v infračervené reflektografii, znatelná podkresba (květ růže)	265
Obr. 18: Stav během restaurování, 11.P, detail z levé strany	266
Obr. 19: Stav během restaurování, 11.P, detail z levé strany, v infračervené reflektografii, znatelná podkresba (především subtilně provedená křídla)	266
Obr. 20: Stav po restaurování, 8.P vpravo, celkový pohled	267
Obr. 21: Stav po restaurování, 11.P vpravo, celkový pohled	267
Obr. 22: Stav po restaurování, 8.P, detail pravé strany	268
Obr. 23: Stav po restaurování, 11.P, detail z levé strany (horní část).....	268
Obr. 24: Stav po restaurování, 11.P, detail z levé strany (spodní část)	269
Obr. 25: Stav po restaurování, 11.P, detail z pravé strany	269

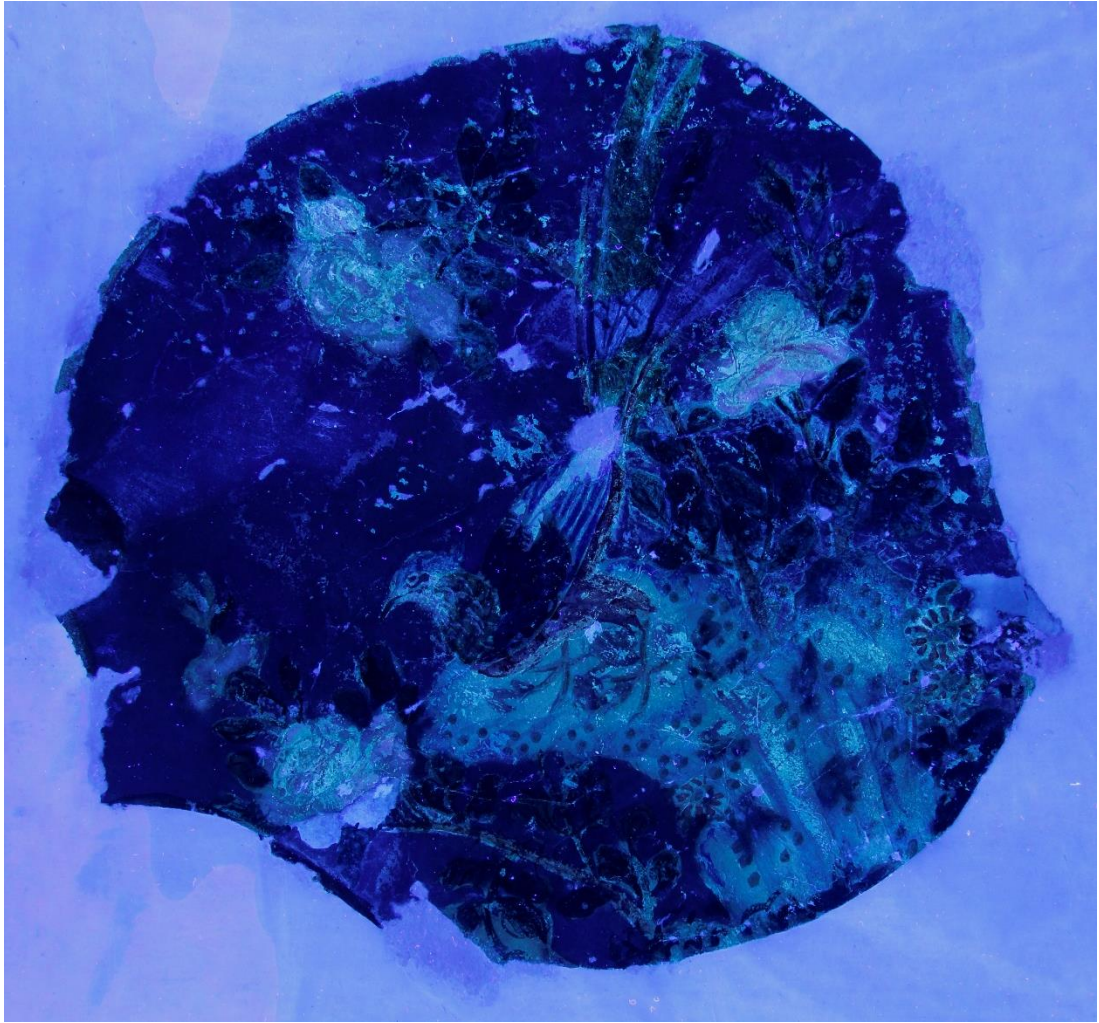
Obr. 1: Stav před restaurováním, 8.P vpravo, celkový pohled

Obr. 2: Stav před restaurováním, 11.P vpravo, celkový pohled, v bočním osvětlení

Obr. 3: Stav před restaurováním, 8.P, průzkum v UV záření

Obr. 4: Stav před restaurováním, 11.P, průzkum v UV záření

Obr. 5: Stav před restaurováním, 8.P, detail z prostřední části, opravená trhlina, novodobé přemalby, ztráta barevných vrstev

Obr. 6: Stav před restaurováním, 11.P, detail z levé strany díla, novodobý papírový doplněk (uprostřed) a přemalby, ohyby a zacelené trhliny papírové podložky

Obr. 7: Stav před restaurováním, 11.P, detail z levé strany díla, novodobý papírový doplněk (v dolní části), přemalby, ohyby a zacelené trhliny papírové podložky

Obr. 8: Stav během restaurování, 8.P, detail z levé strany díla, sonda snímání přemaleb

Obr. 9: Stav během restaurování, 8.P, detail z levé strany díla, sonda snímání přemaleb v UV záření

Obr. 10: Stav během restaurování, 8.P, po sejmutí přemaleb

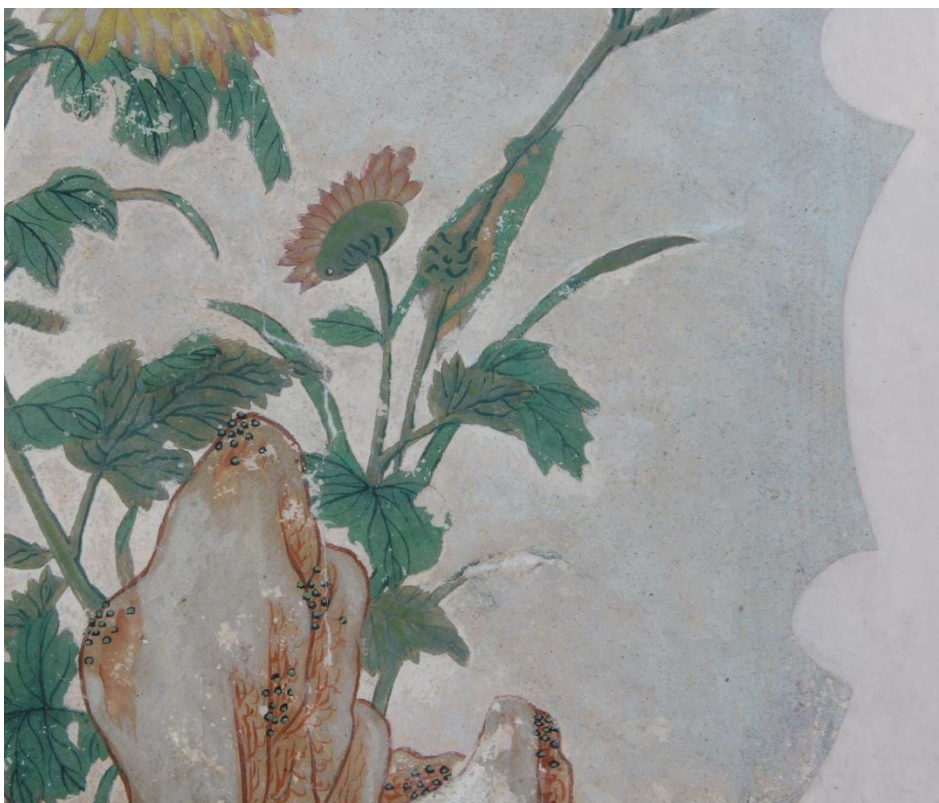
Obr. 11: Stav během restaurování, 11.P, po sejmutí přemaleb

Obr. 12: Stav během restaurování, 8.P, detail z levé strany

Obr. 13: Stav během restaurování, 8.P, detail z levé strany, v infračervené reflektografii, znatelná podkresba (černá linka)

Obr. 14: Stav během restaurování, 8.P, detail z pravé strany

Obr. 15: Stav během restaurování, 8.P, detail z pravé strany, v infračervené reflektografii, znatelná podkresba (černá linka)

Obr. 16: Stav během restaurování, 11.P, detail z horní části

Obr. 17: Stav během restaurování, 11.P, detail z horní části, v infračervené reflektografii, znatelná podkresba (květ růže)

Obr. 18: Stav během restaurování, 11.P, detail z levé strany

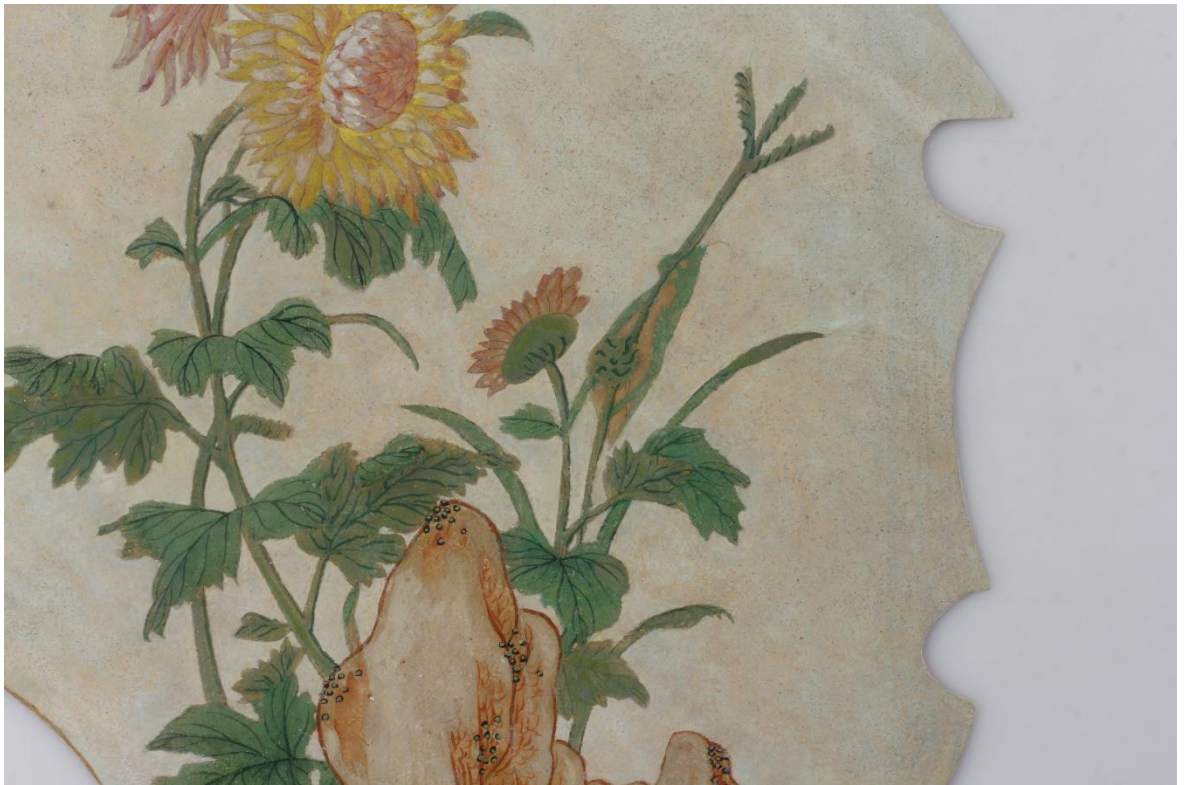
Obr. 19: Stav během restaurování, 11.P, detail z levé strany, v infračervené reflektografii, znatelná podkresba (především subtilně provedená křídla)

Obr. 20: Stav po restaurování, 8.P vpravo, celkový pohled

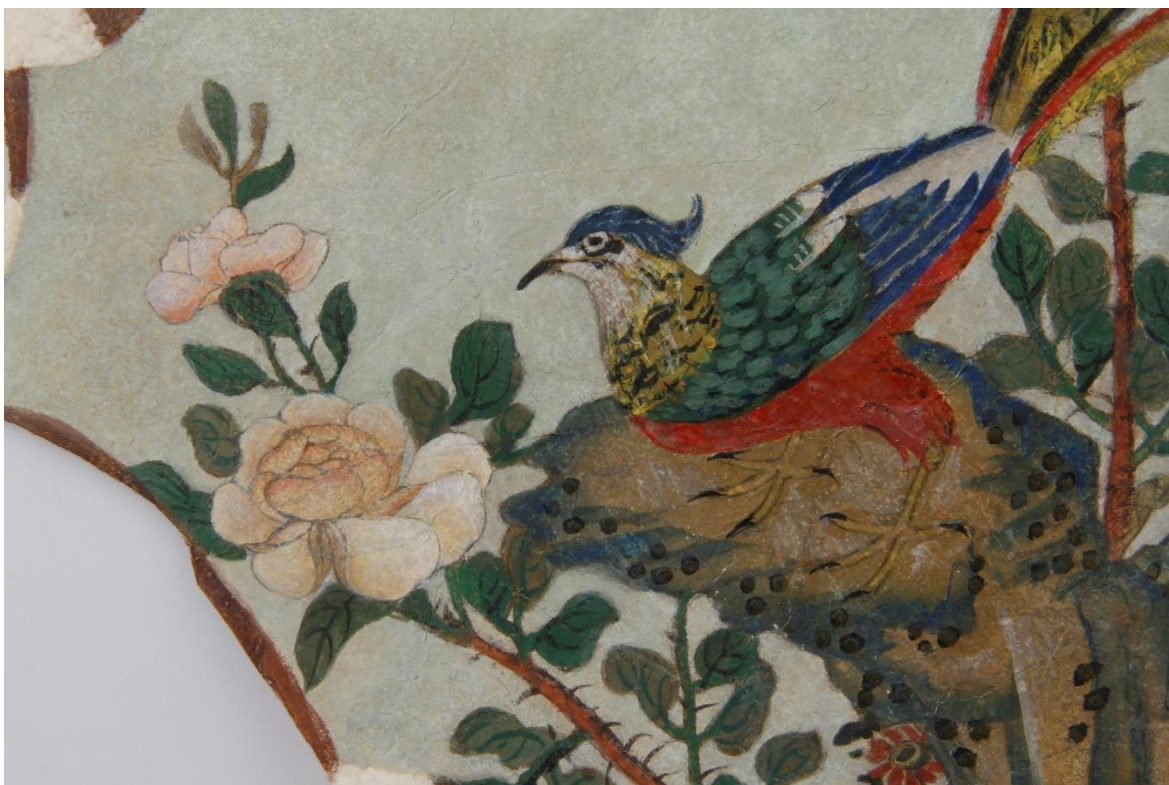
Obr. 21: Stav po restaurování, 11.P vpravo, celkový pohled

Obr. 22: Stav po restaurování, 8.P, detail pravé strany

Obr. 23: Stav po restaurování, 11.P, detail z levé strany (horní část)

Obr. 24: Stav po restaurování, 11.P, detail z levé strany (spodní část)

Obr. 25: Stav po restaurování, 11.P, detail z pravé strany

8.10 Chemicko-technologická příloha

Chemicko-technologický průzkum

Papírová část z tapet ze státního zámku Veltrusy z 2. poloviny 18. století

Zadavatel průzkumu:

Ateliér restaurování uměleckých děl na papíře – Monika Peňázová

Zadání průzkumu:

Identifikace modrých pigmentů

Metody průzkumu:

Optická mikroskopie - provedeno na stereomikroskopu SMZ 800 (Nikon) při zvětšení 10x a 30x v bílém dopadajícím světle.

Rastrovací elektronová mikroskopie s energiodisperzním analyzátozem (SEM-EDX) – provedeno na elektronovém mikroskopu Mira 3 s analyzátozem Bruker Quantax 200

Popis metodiky:

Určení prvkového složení SEM-EDX – bylo provedeno na práškovém vzorku

Seznam vzorků:

vzorek	Identifikační č.	popis
Vz. č. PO	8681	Odběr vzorku z dolní části
Vz. č. PP	8682	Odběr vzorku z křidel bažanta

Fotografie objektu:

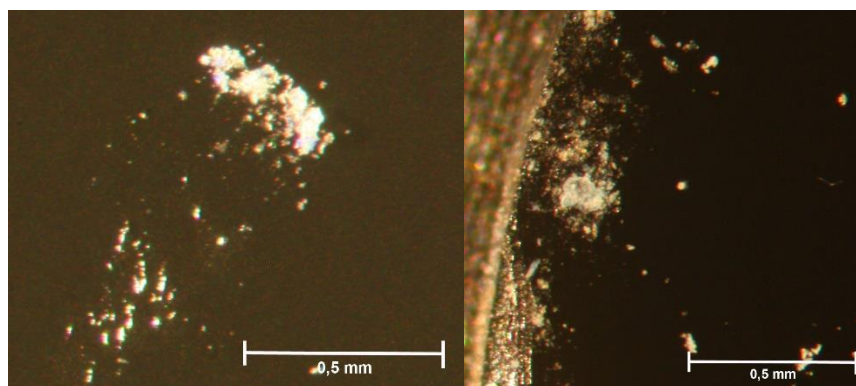
Výsledky chemicko-technologického průzkumu:

Vzorek č. PO (8681)

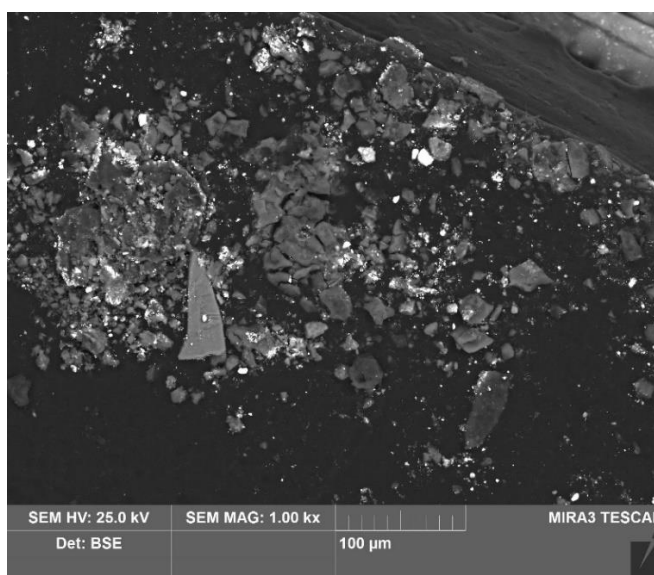
Odběr vzorku z dolní části

Prvková analýza

Optická mikroskopie a rastrovací elektronová mikroskopie

Bílé dopadající světlo

SEM-EDX

Zrna s modrým pigmentem

Vzorek obsahoval světle modrá a bílá zrna.

Celkové prvkové složení zrn: C, O, (Na, Mg, S, Al, Pb, Si) ((K, Fe))

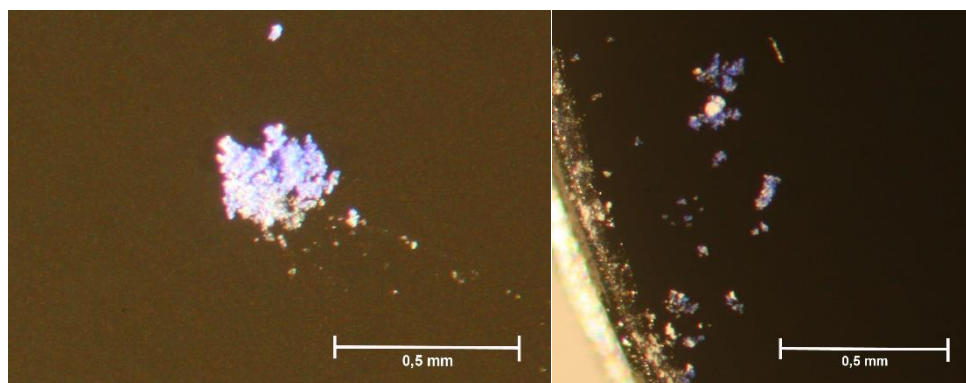
Vzorek tvořily převážně látky organického původu. Dále v malé míře byly přítomny hlinitokřemičitany a sloučeniny na bázi olovo. Pravděpodobně by se mohlo jednat o indigo, nelze to však potvrdit.

Vzorek č. PP (8682)

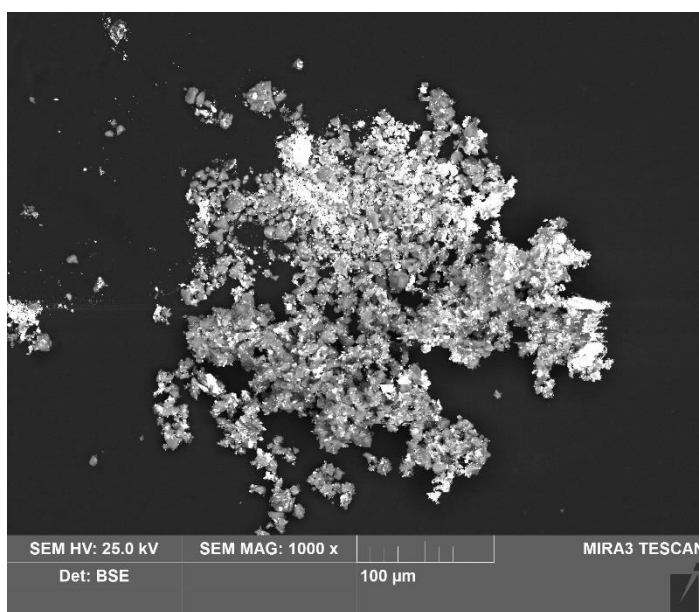
Odběr vzorku z křídel bažanta

Prvková analýza

Optická mikroskopie a rastrovací elektronová mikroskopie

Bílé dopadající světlo

SEM-EDX

Zrna s modrým pigmentem

Vzorek obsahoval modrá a bílá zrna.

Celkové prvkové složení zrn: C, O, Pb, Na, Al, Si, (S, K), ((Cu, Ca, Mg))

Vzorek pravděpodobně obsahoval modrá zrna umělého ultramarínu a bílá zrna olovnaté běloby.

Závěr:

Barevnou vrstvu v předpokládané originální oblasti nelze přesně identifikovat, jednalo se převážně o organické látky. Modrý pigment v místě doplňku byl pravděpodobně umělý ultramarín.

Zpracovala:

V Litomyšli 26. 4. 2017

Ing. Alena Hurtová

Fakulta restaurování Univerzita Pardubice

9 Závěr

Cílem této práce bylo komplexní restaurování šesti uměleckých děl na papírové podložce doplněné o krátkou teoretickou část, která navazuje na restaurování monotypu – olejomalby na papírové podložce od Aloise Wierera.

Teoretická část práce byla věnovaná životu a dílu Aloise Wierera. Práce byla doplněna o soupis výstav, zastoupení ve sbírkách, obrazovou část a o rešerši dostupných materiálů. Alois Wierer byl malíř a grafik, který byl v průběhu dějin výtvarného umění postupně upozaděn, a proto v současnosti patří spíše k neznámým autorům. V dnešní době se mu začíná věnovat pozornost a jeho díla jsou častým předmětem na aukcích. Na základě porovnávání signatur bylo vypořazováno, že signatury z rané fáze Wiererovy tvorby mají písmeno „A.“ hranaté a z období po první světové válce špičaté. Po srovnání s ostatními díly bylo časově zařazeno restaurované dílo od tohoto malíře.

Praktická část práce se zabývala komplexním restaurováním šesti uměleckých děl na papírové podložce. Ke každému dílu byla vypracovaná samostatná dokumentace, zaznamenávající stav při převzetí, restaurátorský průzkum, proces restaurování a stav po ukončení restaurátorských prací.

První z restaurovaných děl byl monotyp – olejomalba na papíře s názvem „*Před zrcadlem*“ od Aloise Wierera. Dalším dílem byla olejomalba na masonitu (včetně rámu) s názvem „*Žlutá židle*“ od Jana Kotíka. Třetím dílem byl pastel na velurovém papíře (včetně rámu) s názvem „*Zátiší s vejci*“ od Miloslava Holého. Čtvrtým dílem byl pastel na papíře s názvem „*1. Máj 1890*“ od Viléma Kratochvíla. Pátým dílem byl kvaš na papíře s názvem „*Pán Ježíš od Jána pokřtěn*“. Posledním dílem byly dvě papírové části z textilních malovaných tapet ze státního zámku Veltrusy.

U restaurovaných děl se podařilo omezit jejich postupnou degradaci a byla jim navracena jejich estetická hodnota.

10 Seznam použité literatury a pramenů

Seznam je řazen abecedně. Číslo poznámky je uvedeno v závorce před bibliografickou citací.

10.1 Seznam použité literatury: „*Před zrcadlem*“ A. Wierer

- (2) ĎUROVIČ, Michal a kol. *Restaurování a konzervování archiválií a knih*. Vyd. 1. V Praze: Paseka, 2002, 517 s. ISBN 80-7185-383-6. (str. 84 – 86, 106)
- (1) LEHOVEC, Ondřej. Metodika výroby a využití adhezivních skeletizačních fólií z japonského papíru na bázi etherů celulózy. In: nkp.cz [online]. [cit. 2017-03-10]. Dostupné z: <https://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/sprava-a-ochrana-fondu/odborne-texty-a-informace/metodika-vyroby-adhezivnich-folii-z-japonskeho-papiru-na-bazi-etheru-celulozy/view>
- (3) Norma ISO 11799: 2003

10.2 Seznam použité literatury: Alois Wierer, život a dílo, rešerše dostupných materiálů

- (25) HABÁNOVÁ, Anna a HABÁN, Ivo. *Ztracená generace? / Verlorene Generation? Německo čeští výtvarní umělci 1. poloviny 20. století mezi Prahou, Vídní, Mnichovem a Drážďany*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2013. s. 68 Dostupné z: https://issuu.com/belavenir/docs/ztracena_generace
- (2, 36, 37) HABÁNOVÁ, Anna. *Mladí lvi v kleci: Umělecké skupiny německy hovořících výtvarníků z Čech, Moravy a Slezska v meziválečném období*. Praha: Arbor Vitae, 2013. s. 8, 205, 230
- (34) Katalog výstavy: *Výstava akad. malíře Al. Wierera v Domě umění v Mor. Ostravě od 4. září do 24. září 1927*. V Mor. Ostravě: Dům umění, 1927. [2] s. [V: Památník národního písemnictví, XL C2 167/2]
- (3, 19–23) PAŘÍK Arno. *Pražské ghetto v obrazech*. 2. vyd. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2011. s. 11, 35, 77, 91–93, 101
- (46) PAVLIŇÁK, Petr. *Signatury českých a slovenských výtvarných umělců*. Výtvarné centrum Chagall, Ostrava: 1995. s. 208

- (1, 10) ROUSOVÁ, Hana [et al.]. *Mezery v historii 1890-1938: polemický duch Střední Evropy: Němci, Židé, Češi*. Praha: Galerie hlavního města Prahy, 1994. s. 130
- (4) TOMAN, Prokop. *Nový slovník československých výtvarných umělců*. 3. vyd. Praha: 1950. s. 700

10.3 Seznam použitých pramenů a elektronických zdrojů: Alois Wierer, život a dílo, rešerše dostupných materiálů

- (49) ArtBohemia: největší grafická galerie [online] [cit. 18.04.2017] Dostupné z: <http://www.artbohemia.cz/cs/grafiky-tisky/31655-zidovsky-hrbitov-z-prazskeho-ghetta.html> (Příloha k Veraikon VI., sešit 9-10)
- (43) Český deník 4.11.1933, ročník 22, výtisk 302, str. 4 [cit. 24.04.2017] [Kramerius, neveřejný dokument]
- (13) FamilySearch [online] 6.12.2014 [cit. 05.04.2017] Dostupné z: <https://familysearch.org/ark:/61903/1:1:JNX9-X3K> – "New York Passenger Arrival Lists (Ellis Island), 1892-1924", NARA microfilm publication T715 and M237 (Washington D.C.: National Archives and Records Administration, n.d.)
- (57) Galerie hlavního města Prahy, inventární číslo M - 876, [cit. 09.04.2017] Dostupné z: <http://en.ghmp.cz/on-line-collections/detail/CZK:US.M-876/?rts=1#artwork>
- (58) Galerie hlavního města Prahy, inventární číslo M - 832, [cit. 09.04.2017] Dostupné z: <http://en.ghmp.cz/on-line-collections/detail/CZK:US.M-832/?rts=1>
- (59) Galerie hlavního města Prahy, inventární číslo M - 3837, [cit. 09.04.2017] Dostupné z: <http://en.ghmp.cz/on-line-collections/detail/CZK:US.M-3837/?rts=1#artwork>
- (5, 8) Informace o studiích na AVU: PhDr. Luděk Jirásko, CSc., ředitel Archivu AVU (záznamy o studiu v katalogích škol), na základě emailové konzultace ze dne 30. 3. 2017
- (29, 44) Informační systém abART [online] ©2005-2006 Archiv výtvarného umění, o.s. [cit. 01.05.2017] Dostupné z: <http://abart-full.artarchiv.cz/osoby.php?Fvazba=osobanavystavach&IDosoby=55124>

- (51) Jugend, 1909, 14, sešit 43, dostupné z: http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/jugend1909_2/0386
- (52) Jugend, 1910, sešit 27, dostupné z: http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/jugend1910_2/0011
- (53) Jugend, 1911, sešit 16, dostupné z: http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/jugend1911_1/0433
- (7) Národní listy [online] 13. 07. 1904, Praha: Julius Grégr, 1861-1941, ročník 44, výtisk 192, s. 2. [cit. 05.04.2017] [Kramerius, veřejný dokument]
Dostupné z: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/8987918>
- (9) Národní listy [online] 13.10.1904, Praha: Julius Grégr, 1861-1941, ročník 44, výtisk 283, s. 3 [cit. 05.04.2017] [Kramerius, veřejný dokument]
Dostupné z: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/8996605>
- (41) Národní listy 11.04.1933, ročník 73, výtisk 101, s. 5 [cit. 05.04.2017]
Dostupné z: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=6042612>
[Kramerius, veřejný dokument]
- (6) Národní politika [online] 12. 07. 1903, ročník 21, výtisk 188, s. 8. [cit. 05.04.2017] [Kramerius, veřejný dokument]
Dostupné z: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30164844>
- (27) Národní politika [online] 25.10.1908, ročník 26, výtisk 294, s. 9 [cit. 05.04.2017] [Kramerius, veřejný dokument]
Dostupné z : <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=7203650>
- (30) Nová doba: Orgán lidu pracujícího, 13.10.1925, ročník 31, výtisk 280, s. 5 [cit. 24.04.2017] [Kramerius, neveřejný dokument]
- (35) Nová doba: Orgán lidu pracujícího, 10.2.1929, ročník 35, výtisk 41, s. 8 [cit. 24.04.2017] [Kramerius, neveřejný dokument]
- (38) Nová doba: Orgán lidu pracujícího. 03.08.1930, ročník 36, výtisk 211, s. 6 [cit. 24.04.2017] [Kramerius, neveřejný dokument]
- (56) Obrazy v aukci [online] [cit. 01.05.2017] Dostupné z: <http://www.obrazyvaukci.cz/polozka/alois-12-kocovnici-6820>

- (31) Ohlas od Nežárky, 27.11.1925, ročník 55, číslo 48, s. 4 [cit. 24.04.2017] [Kramerius, neveřejný dokument]
- (50) Patrik Šimon: Eminent [online] [cit. 24.04.2017] Dostupné z: <http://www.patriksimon.cz/files/obrazky/autori/autori-1375-Muzikanti.jpg>
- (4, 26, 39) Podřipský kraj. Časopis strany národně sociální na Podřipsku. [online] 31.07.1931. Roudnice nad Labem: Vydavatelské družstvo Podřipský kraj, 1919-1931, ročník 13, číslo 31, s. 2 [cit. 31.03.2017] Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:417d6d20-7abf-11e6-8644-001018b5eb5c?page=uuid:0dc757a0-7ac6-11e6-bb23-005056827e51&fulltext=wierer> [Digitální knihovna MZK]
- (24, 54) Prodej starých pohlednic: Pofil.cz. [online] [cit. 29.04.2017] Dostupné z: http://www.pofil.cz/index.php?ak=zbo&lng=cz&level=6&master=4050&list_od=&strana=1&fil=%&rad=02
- (28) Stopa, 1911–1912, ročník 2, výtisk 15–16, str. 453 [cit. 24.04.2017] [Kramerius, neveřejný dokument]
- (45) Světozor světová kronika současná slovem i obrazem: časopis pro zábavu i poučení. 1916–1917. Praha: J. Otto, 1904-1943, ročník 17, číslo 29, str. 5 (zdroj Moravská zemská knihovna) Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:eae37980-2f34-11e6-a3d3-001018b5eb5c?page=uuid:548e7ab0-2f58-11e6-a3d3-001018b5eb5c&fulltext=wierer>
- (11, 14, 15, 33) Východočeský republikán, krajský orgán Republikánské strany československého venkova. Pardubice: Českomoravské podniky tiskařské a nakladatelské, 1919–1939. 24.9.1926, ročník 8, výtisk 39, s. 1 [cit. 24.04.2017] [Kramerius, neveřejný dokument]
- (16) Východočeský republikán, krajský orgán Republikánské strany československého venkova. Pardubice: Českomoravské podniky tiskařské a nakladatelské, 1919–1939, 7.5.1926, ročník 8, výtisk 19, s. 5 [cit. 24.04.2017] [Kramerius, neveřejný dokument]

- (32) Východočeský republikán, krajský orgán Republikánské strany československého venkova. Pardubice: Českomoravské podniky tiskařské a nakladatelské, 1919–1939. 16.7.1926, ročník 8, výtisk 29, s. 5 [cit. 24.04.2017] [Kramerius, neveřejný dokument]
- (40) Východočeský republikán, krajský orgán Republikánské strany československého venkova. Pardubice: Českomoravské podniky tiskařské a nakladatelské, 1919–1939. 23.12.1932, číslo 52, ročník 14 [cit. 24.04.2017] [Kramerius, neveřejný dokument]
- (42) Východočeský republikán, krajský orgán Republikánské strany československého venkova. Pardubice: Českomoravské podniky tiskařské a nakladatelské, 1919–1939. 2.6.1933, ročník 15, výtisk 23, s. 9 [cit. 24.04.2017] [Kramerius, neveřejný dokument]
- (12, 17, 18) Wikipedie: otevřená encyklopedie [online] [cit. 26.04.2017] Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Alois_Wierer, autor Petr Vlček, informace mu podal PhDr. Arno Pařík a Petr Brod
- (48) Wikipedie: otevřená encyklopedie. [online] [cit. 24.04.2017] Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/13/Alois_Wierer_-_signatura.jpg
- (55) Wikipedie: otevřená encyklopedie. [online] [cit. 24.04.2017] Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/e6/Alois_Wierer_-_Zimní_krajina.jpg

10.4 Seznam použité literatury: „Žlutá židle“ J. Kotík

- (1) ĎUROVIČ, Michal a kol. *Restaurování a konzervování archiválií a knih*. Vyd. 1. V Praze: Paseka, 2002, 517 s. ISBN 80-7185-383-6. (str. 84 – 86, 106)
- (2) Norma ISO 11799: 2003

10.5 Seznam použité literatury: „Zátíší s vejci“ M. Holý

- (1) ĎUROVIČ, Michal a kol. *Restaurování a konzervování archiválií a knih*. Vyd. 1. V Praze: Paseka, 2002, 517 s. ISBN 80-7185-383-6. (str. 84 – 86, 106)

10.6 Seznam použité literatury: „*1. Máj 1890*“ V. Kratochvíl

- (1) *Wikipedie*: Otevřená encyklopedie, 2016 [online] [cit. 14.04.2017] Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Sv%C3%A1tek_pr%C3%A1ce
- (2) LEHOVEC, Ondřej. Metodika výroby a využití adhezivních skeletizačních fólií z japonského papíru na bázi etherů celulózy. In: nkp.cz [online]. [cit. 2016-11-02]. Dostupné z: <https://www.nkp.cz/odborny/odborne-cinnosti/sprava-a-ochrana-fondu/odborne-texty-a-informace/metodika-vyroby-adhezivnich-folii-z-japonskeho-papiru-na-bazi-etheru-celulozy>.
- (3) ĎUROVIČ, Michal a kol. *Restaurování a konzervování archiválií a knih*. Vyd. 1. V Praze: Paseka, 2002, 517 s. ISBN 80-7185-383-6. (str. 84 – 86, 106)
- (4) Norma ISO 11799: 2003

10.7 Seznam použité literatury: „*Pan Ježíš od Jána pokřtěn*“

- (1) ĎUROVIČ, Michal a kol. *Restaurování a konzervování archiválií a knih*. Vyd. 1. V Praze: Paseka, 2002, 517 s. ISBN 80-7185-383-6. (str. 84 – 86, 106)
- (2) Norma ISO 11799: 2003

10.8 Seznam použité literatury: dvě papírové aplikace z tapet ze SZ Veltrusy

- (2) ĎUROVIČ, Michal a kol. *Restaurování a konzervování archiválií a knih*. Vyd. 1. V Praze: Paseka, 2002, 517 s. (str. 84 – 86, 106)
- (1) WANG, Yao-t'ing. *Čínské malířství: průvodce filosofií, technikou a historií*. V Praze: Knižní klub, 2008. (str. 60)

11 Seznam použitých zkratk

ARUDP	Ateliér restaurování uměleckých děl na papíru a souvisejících materiálech
AVU	Akademie výtvarných umění v Praze
FR	Fakulta restaurování
GASK	Galerie středočeského kraje, p. o.
MMMK	Methoxymagnesiummethylkarbonát
MZK	Moravská zemská knihovna v Brně
NPÚ	Národní památkový ústav
SZ	Státní zámek
UPa	Univerzita Pardubice